

Alenka Nedog
Milica Kacin-Wohinz

KRONOLOŠKI PREGLED DOGODKOV

IZ ZGODOVINE DELAVSKEGA GIBANJA NA SLOVENSKEM
1918—1929

Kronološki pregled vsebuje dogodke iz delavskega gibanja na slovenskem ozemlju v Jugoslaviji in v Julijski krajini pod Italijo. Ker se je gibanje v Sloveniji in v Julijski krajini razvijalo ločeno in v različnih okoliščinah, odvisno od splošnega razvoja obeh držav, smo dogodke za vsako leto od leta 1919 zaradi boljše preglednosti razdelili v dve skupini: pod A so dogodki na slovenskem ozemlju v Jugoslaviji, pod B pa v Julijski krajini.

Težišče kronološkega pregleda je na dogodkih iz delavskega gibanja marksistične smeri, ker je IZDG doslej raziskoval predvsem to tematiko. Upoštevali smo predvsem delovanje Komunistične stranke Jugoslavije in Komunistične stranke Italije in njunih organizacij ter organizacij socialnih demokratov in socialistov. Razen tega smo zabeležili tiste dogodke iz progresivnega demokratičnega meščanskega gibanja, ki so bili povezani z delavskim gibanjem, okvirne dogodke iz jugoslovanskega in italijanskega delavskega gibanja ter splošne politične dogodke na Slovenskem, v Jugoslaviji, Italiji in v svetu, ki so vplivali na delavsko gibanje pri nas.

Poskušali smo zbrati čimveč podatkov, jih pravilno ovrednotiti, izločiti pomembnejše ter jih smiselno nanizati tako, da bi bila kronologija nekakšen kratek zgodovinski pregled v obliki gesel. Manj pomembne, lokalne dogodke smo upoštevali predvsem v tistem obdobju, ko je gibanje upadalo, da bi bila razvidna kontinuiteta delovanja tudi v času najhujšega nasilja. Zaradi posebnih razmer v Julijski krajini pod fašistično vladavino smo zabeležili tudi pomembnejše dogodke iz narodnjaškega gibanja, ki so hkrati z dejavnostjo komunističnih organizacij izražali protifašistični odpor v tej pokrajini.

Pri zbiranju podatkov smo pregledali vse dosegljivo gradivo. Primarno dokumentarno gradivo smo lahko izkoristili le v arhivu pri CK ZKS, ki pa je fragmentarno, medtem ko gradivo v Državnem arhivu SR Slovenije še ni bilo dosegljivo. Večino podatkov smo zato vzeli iz takratnega delavskega časopisja in iz skromne literature, ki obravnava to obdobje. Menimo torej, da je ta prvi kronološki pregled le pripomoček za raziskavo zgodovine delavskega gibanja in prva osnova za bodočo izpolnjeno in z arhivskimi viri opremljeno kronologijo.

1918

Januar

8. Predsednik Združenih držav Amerike je v štirinajstih točkah postavil mirovne pogoje, med drugim pogoj o samoodločbi narodov.
14. Tržaški in miljski delavci so začeli splošno stavko z geslom: za kruh in mir in dol z Nemčijo.
- 14.—21. Generalna stavka delavstva v Avstro-Ogrski.
20. V Ljubljani je demonstriralo okrog 5000 delavcev, delavk in nameščencev proti vojni in za ureditev prehrane. Njihova delegacija je izročila zahteve deželni vladi.

27. V Zagorju je bil delavski shod za mir in kruh, ki se ga je udeležilo 1200 delavcev z ženami. Podobni shodi so bili še v Trbovljah, na Jesenicah in v Idriji.
28. V Trstu in Miljah je bila ponovna splošna stavka, ki je trajala 5 dni.

Februar

- 1.—3. V Boki Kotorski je izbruhnil na ladjah avstro-ogrske vojne mornarice upor, v katerem so mornarji raznih narodnosti zahtevali takojšnja mirovna pogajanja, samoodločbo narodov in lojalen odgovor na Wilsonovo noto. Ta program so sprejeli tako socialisti kot tudi zastopniki jugoslovanskega nacionalnega gibanja. Med uporniki so bili tudi Slovenci. Upornike so aretirali, štiri voditelje 11. februarja ustrelili, sodišču pa so izročili 379 oseb.

Marec

16. V Ljubljani se je zbralo nad 200 železničarskih žena, ki so šle v sprevedu z rdečo zastavo pred palačo deželne vlade, kjer je delegacija zahtevala izboljšanje prehrane.
 17. V Ljubljani je bil shod za mir in za volilno pravico žensk. Ženske so govorile o nevzdržnih razmerah v prehrani in poslale pozdrave revolucionarnemu ruskemu proletariatu.
- Marca je začela izhajati socialistična revija »Demokracija«, ki jo je urejala Alojzija Štebijeja, izdajala pa Slovenska socialna matica. Izhajala je do avgusta 1919.

April

11. V Landstätterjevi tovarni slamnikov v Domžalah, je bila stavka delavk.
20. Ivan Cankar je imel v društvu »Ljudski oder« v Trstu predavanje »Očiščenje in pomlajenje«.
- 22.—24. Ljubljanske delavke in begunke so tri dni demonstrirale po mestu, zahtevale kruh in mir ter razbijale šipe po trgovinah in kavarnah. Policijsko ravnanje je zato prepovedalo zbiranje ljudi po ulicah in zapuščanje hiš po 8. uri zvečer brez tehtnega vzroka.

Maj

1. Po industrijskih krajih so bile množične proslave prvega maja, na katerih so delavci in tudi kmetje zahtevali mir, kruh in svobodo.
- 12.—13. Upor 1200 vojakov ljubljanskega 17. pešpolka v Judenburgu, ki ga je vodil komite na čelu s Tonetom Hafnerjem. Uporniki so zasedli mesto, postajo, pošto in skladišče. Upor je zadušilo vojaštvo sosednjih garnizij, voditelje upora pa so ustrelili.
13. Upor slovenskih vojakov nadomestne čete ljubljanskega 7. lovskega bataljona v Murauu. Upor je bil še isti dan zadušen, voditelja upora Boštjana Olipa, bivšega ruskega ujetnika, pa so ustrelili.
23. Upor slovenskih in italijanskih vojakov-povratnikov tržaškega 97. pešpolka v Radgoni. Voditelj upora Rudolf Ukovič iz Hrušice pri Postojni je bil z drugimi voditelji ustreljen.

Junij

1. Ivan Cankar je nastopil v delavsko izobraževalnem društvu »Svoboda« v Ljubljani s predavanjem: »Slovenska kultura, vojna in delavstvo«.
- 17.—18. V Trbovljah je bila dvodnevna spontana stavka rudarjev v dveh obratih zaradi šikan, pomanjkanja živil, obleke, obutve in nizkih mezd. Naslednji dan je bil shod stavkajočih rudarjev, popoldne pa so se vrnili na delo.
26. Rudarji v Mežici so začeli tridnevno stavko.

Julij

- 1.—4. Stavka rudarjev v Črni na Koroškem.
- 8.—10. V Idriji so stavkali rudarji, ki so izvolili delavski svet.
15. Stavka v kurilnicah in delavnicah Južne železnice v Mariboru.
28. Slovensko socialistično delavstvo je ob začetku petega vojnega leta praznovalo vseslovenski delavski dan, kjer je izrazilo trdno upanje na skorajšnji splošni mir brez aneksij in kontribucij in na podlagi samoodločbe narodov.
V Ljubljani je bila konferenca zaupnikov JSDS, ki je odobrila sodelovanje JSDS z meščanskimi strankami.

Avgust

- 16.—17. V Ljubljani je bil sestanek zastopnikov jugoslovanskih političnih strank v Avstro-Ogrski, na katerem so ustanovili Narodni svet. Kot gostje so nanj prišli tudi zastopniki Jugoslovanske socialno-demokratske stranke. Glede vprašanja, ali naj JSDS vstopi v Narodni svet, je vodstvo JSDS sprožilo javno diskusijo v »Napreju«.
18. V Zell am See na Salzburškem so se sešli predstavniki socialne demokracije iz avstrijskih nemških alpskih dežel. V sklepih so zahtevali samoodločbo za vse narode v avstroogrski monarhiji in njihovo pravico do lastnih držav, ki naj bi se združile v zvezno (avstrijsko) državo svobodnih in enakopravnih narodov.
20. V Trstu je bil shod italijanskih socialnih demokratov, ki je protestiral proti brest-litovskemu miru in intervenciji Avstro-Ogrske na Finskem in v Ukrajini ter se pridružil sklepom socialističnih konferenc v Zimmerwaldu in Kientalu. Zbor je zahteval, da JSDS in italijanska socialistična stranka v Avstro-Ogrski določita skupna stališča glede reševanja tržaškega vprašanja.
25. V Celju je bila deželna konferenca jugoslovanskih socialnih demokratov iz Spodnje Štajerske.

September

15. V Celovcu je bila prva konferenca slovenskih socialnih demokratov s Koroške.
27. Delavci v železniških delavnicah v Mariboru so ustavili delo in demonstrirali po ulicah.

Oktober

6. V Zagrebu je bila jugoslovanska socialistična konferenca, ki je zaključila razpravo o stališču socialne demokracije do Narodnega sveta. Konferenca je skle-

nila, da socialno demokratske stranke vstopijo v narodne svete, čemur so nasprotovali le bosanski delegati, dr. Henrik Tuma in Ivan Regent. Slovenski in hrvaški delegati so sprejeli resolucijo o samoodločbi narodov in o združitvi Slovencev, Hrvatov in Srbov v samostojno demokratično jugoslovansko državo.

18. V Trstu je bilo zborovanje italijanske socialistične stranke, ki je sprejelo resolucijo o neodvisnosti Trsta v sklopu Zveze narodov z demokratično ustavo in o splošni, enaki ter neposredni volilni pravici.
19. V Trstu in Gorici sta bila ustanovljena narodna sveta kot vrhovna organa za narodna, gospodarska in politična vprašanja.
Narodno veče v Zagrebu je prevzelo vodstvo vsenarodne politike in prepovedalo vsem strankam kakršnokoli politično delovanje. Zahtevalo je združitev Srbov, Hrvatov in Slovencev na vsem narodnostnem ozemlju ne glede na pokrajinske in državne meje.
25. Koroški deželni zbor je odstavil deželnega predsednika in razglasil Koroško za nedeljivo. Temu je ugovarjal pokrajinski odbor Narodnega sveta za Koroško, ki je razglasil, da se Slovenci niso dolžni pokoravati deželnemu zboru, ker ni bil sestavljen z njegovim soglasjem.
27. Koroški deželni zbor je prevzel oblast nad vso deželo. V novi deželni zbor Koroške je prišlo 27 nemških nacionalistov, 11 krščanskih socialistov in 18 socialnih demokratov.
29. Na Kongresnem trgu v Ljubljani je bilo slovesno praznovanje razpada avstro-ogrške armade in osvoboditve. V imenu JSDS je na manifestaciji govoril Josip Kopač. Predsedstvo Narodnega sveta je prevzelo preskrbo v svoje roke in si začelo deliti resore v vladi.
30. V Trstu je bil ustanovljen odbor za javni blagor (Comitato di salute publica); sestavljali so ga italijanski nacionalisti, italijanski socialisti, dva slovenska nacionalista in dva slovenska socialista. Naslednji dan je odbor prevzel oblast v Trstu.
- 30.—31. Na Dunaju je bilo množično revolucionarno gibanje delavcev. Ustanovljeni so bili sovjeti in sestavljena začasna vlada Avstrije.
31. Slovenski meščanski stranki, SLS in JDS, sta sestavili Narodno vlado za Slovenijo. Vanjo je vstopil tudi zastopnik JSDS Anton Kristan kot poverjenik za socialno skrbstvo.

November

1. Odbor za javni blagor v Trstu je poslal odposlance k poveljstvu antantnih sil v Benetke s prošnjo, naj se izkrcajo v Trstu. Delegacijo so sestavljali dr. Ferfolja v imenu slovenskih socialistov, Samaja v imenu italijanskih nacionalistov, Callini v imenu italijanskih socialistov, dr. Tomašič v imenu narodnega sveta.

V Trstu so se začele delavske demonstracije v odgovor na demonstracije italijanskih nacionalistov. Delavci snamejo z mestne palače italijansko in izobesijo delavsko zastavo.

Kmetje v Vinici v Beli krajini so na zborovanju, na katerem so izvolili krajevni narodni svet, prisegli republiki.

Na zahtevo rudarjev je v Hrastniku odstopil rudniški ravnatelj; ob njegovem odhodu je prišlo na postaji do incidenta med mladino in orožniki. Dva fanta sta bila ranjena, eden je umrl. Razjarjeni delavci so ubili orožnika.

3. V Trstu se je izkrcala italijanska vojska, poveljnik je bil general Petitti di Roreto, ki je razpustil odbor za javni blagor, prevzel guvernerstvo nad Julijsko krajino in uvedel italijansko vojaško oblast.

Avstro-Ogrska je podpisala kapitulacijo.

V Trbovljah je bil shod rudarjev, ki ga je sklicala JSDS. Sklenili so, naj prevzame upravo TPD Narodno veće v Zagrebu, ki naj vse rudnike podržavi, preskrbi delavcem življenjske potrebščine, delavstvo pa bo skrbelo, da ne bo padla produkcija premoga. Rudarji so zahtevali soodločanje v upravi in soudeležbo pri dobičku.

7. Italijanska vojska je vkorakala v Gorico.
 10. Na shodu JSDS v Ljubljani so sprejeli resolucijo z zahtevami: provizorična ustava, jugoslovanska »socialna republika«, popolna politična svoboda in sklicanje mednarodne socialistične konference. V drugi resoluciji so zahtevali uvoz živil, surovin in industrijskih izdelkov, prisilno državno upravo pri rudnikih, železnicah in v veleindustriji, zajamčenje delavskih koristi, ustanovitev delavskih zbornic in začasnih komisij za urejanje sporov med kapitalom in delom, razdelitev veleposestev in državno nadzorstvo za racionalnejše obdelovanje zemlje. svetovna vojna.
 11. Nemčija je podpisala kapitulacijo v Compiègneu. S tem se je končala prva zemlje.
 12. Avstrija je bila razglašena za republiko.
 17. V Trbovljah so rudarji na shodu, ki ga je organizirala JSDS, nastopili proti oportunistični politiki socialnodemokratskega vodstva.
V Ljubljani je bil občni zbor obnovljenega delavskega izobraževalnega društva »Svoboda«. Sklenili so, da je potrebno v vseh delavskih središčih ustanoviti podružnice, ki naj bi imele pevske, tamburaške in telovadne odseke ter delavske šole.
 28. V Trbovljah je bila seja revirnega odbora Unije rudarjev avstrijskih za jugoslovanske dežele, na kateri so ustanovili samostojno Unijo slovenskih rudarjev.
- Novembra so delavci iz Prevalj na Koroškem začasno prevzeli krajevno oblast in ustanovili svoj revolucionarni štab s sedežem v gostilni pri Ahacu.
- Novembra je bila stavka občinskih uslužbencev v Trstu zaradi neurejene preskrbe. Stavki, ki je trajala 4 dni, so se pridružili tudi učitelji.

December

1. Zedinjenje Države Slovencev, Hrvatov in Srbov s kraljevino Srbijo, ki ga je buržoazija izvedla na nedemokratičen način.
V Trbovljah je bil množičen ljudski shod, ki je izrazil enotnost trboveljskega delavstva. Na njem je J. Petejan razložil politične in ekonomske zahteve JSDS.
11. V Ljubljani je umrl Ivan Čankar, slovenski pisatelj, socialist in javni delavec.
- 16.—18. V Trbovljah so stavkali rudarji. Na velikem zborovanju so izvolili 42-članski stavkovni odbor, ki je zastražil rudnik, uvedel delavsko nadzorstvo v trgovinah, ukazal prodajati zaloge in določil cene živilom.
25. Vodstvo JSDS je izdalo spomenico bratskim strankam vsega sveta glede Primorske, Istre, Reke in Dalmacije. V spomenici je bilo rečeno, da je Italija z okupacijo teh krajev dokazala, da ji ni do pravične rešitve jadranskega vprašanja.

27. Ljudstvo v občini Šmihel-Stopiče pri Novem mestu je odstavilo župana in izvolilo nov občinski odbor, ki je upravljal občino do 1. I. 1919. Zaradi aretacije organizatorjev upora je ljudstvo napadlo sodišče v Novem mestu.
30. Na pritisk delavstva je Narodna vlada Slovenije izdala uredbo o osemurnem delavniku, ki je začel veljati 15. I. 1919.

1919

A

Januar

3. Madžari so zasedli Prekmurje, ki je nato prišlo pod madžarsko sovjetsko oblast; 12. VIII. 1919 so ga zasedle jugoslovanske čete.
5. Izšel je odlok ministra za pravosodje o uradnem naslovu nove države: Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev.
15. V Ljubljani je začel izhajati mesečnik »Svoboda«, list delavskega izobraževalnega društva »Svoboda«, ki je izhajal do marca 1920. Urednik Fran Albrecht.
19. V Ljubljani je bila vseslovenska konferenca JSDS, ki je sprejela načela strankinega bodočega delovanja.

Februar

- 1.—2. V Trbovljah je bil ustanovni zbor Unije slovenskih rudarjev.
15. Trboveljska podružnica »Svobode« je ustanovila politično šolo, ki jo je vodil dr. Lemež. To je bila prva politična šola na Slovenskem, ki je vzgajala delavske dopisnike, predavatelje, govornike in organizatorje.
Ob rekonstrukciji deželne vlade za Slovenijo je JSDS dobila dva portfelja; Anton Kristan je postal poverjenik za narodno gospodarstvo in javna dela, poverjeništvo za socialno skrbstvo pa je prevzel Albin Prepeluh.

Marec

2. Ženske so po raznih krajih Slovenije priredile protestne shode proti londonski pogodbi. S shoda v Ljubljani so poslale resolucijo jugoslovanski delegaciji na pariški mirovni konferenci.
- 2.—6. V Moskvi je bil ustanovni kongres III. — Komunistične internacionale. Udeležilo se ga je 51 delegatov. Kongres je izdal manifest proletariatu vsega sveta in izvolil izvršni odbor KI.
21. Razglašena je bila sovjetska republika Madžarska, ki je trajala do 1. VIII. 1919, ko je bila z intervencijo kontrarevolucionarnih sil zlomljena. Slovenski kmetje v Prekmurju so se v tem času polaščali veleposestniške zemlje in organizirali sovjete.
23. V Ljubljani je bila vsedržavna konferenca železničarjev, na kateri so sklenili ustanoviti enotno železničarsko sindikalno organizacijo za vso državo.

Marca je bil v Ljubljani ženski protestni shod proti naraščajoči draginji. Shod so pozdravili zastopniki socialne demokracije. Ženske so poslale deputacijo k deželni vladi ter zahtevale, da se zniža cene živilom.

April

3. Stavka krojaških pomočnikov v Kranju.
4. Začel je izhajati »Ljudski glas«, politični tednik za slovensko ljudstvo, glasilo Kmetško delavske zveze. Urednik Ignacij Mihevc. Izhajal je do 31. XII. 1921, oziroma kot četrtkova številka »Napreja« do 2. VI. 1928.
5. Pred deželnim sodiščem v Ljubljani je bila razprava proti 11 kmetom iz Dolenje vasi, ker so sekali v veleposestniških gozdovih. Obsojeni so bili na 6 mesecev do 1 leta ječe in na globe.
13. V Ljubljani je bila izredna konferenca JSDS, ki je sklenila odpoklicati oba svoja zastopnika iz deželne vlade za Slovenijo. To je pričalo, da nastaja znotraj socialnodemokratske stranke opozicija, ki obsoja ministerializem. A. Kristan in A. Prepeluh, voditelja desnega krila stranke, se sklepu nista podredila.
- 15.—18. Stavkali so uslužbenci ljubljanskega tramvaja.
- 20.—23. V Beogradu je bil ustanovni kongres Socialistične delavske stranke Jugoslavije (komunistov). Udeležilo se ga je 432 delegatov, ki so predstavljali organizirane člane razrednega delavskega gibanja iz vse države razen iz Slovenije. Temeljna listina kongresa je bila »Podloga ujedinjenja«. Kongres je sprejel akcijski program, resolucijo o agrarnem vprašanju, statut in izvolil strankin centralni svet.
21. Kmetje na Vinici v Beli krajini, ki niso priznavali kraljevske oblasti zaradi svoje prisege republiki, so med demonstracijami odstavili občinski odbor in izvolili novega. Zaradi »viniške bune«, kot so jo takrat imenovali, kasneje pa »viniška republika«, so 25. aprila poslali na Vinico 30 srbskih vojakov, ki so v naslednjih dneh zadušili upor belokranjskih kmetov.
- 29.—30. Pred okrožnim sodiščem v Celju je bila razprava proti skupini 15 rudarjev in kmečkih sinov, obtoženih napada na rudniško upravo in na orožnike v Dovškem in v Rajhenburgu 4. XI. 1918. Obsojeni so bili na 1—8 mesecev ječe.

Maj

1. Delovno ljudstvo je praznovalo po vseh večjih krajih praznik dela in manifestiralo za socializem.
5. Razbitje slovenskih čet na Koroškem zaradi nepripravljene ofenzive 29. aprila, ki jo je ukazala deželna vlada.
- 7.—12. Nemiri med rudarji v Velenju, ki so zapustili delo. 10. maja so na zborovanju zahtevali, naj spuste aretirane tovariše, sicer bodo minirali rudnik.
10. JSDS je sklenila sporazum z Jugoslovansko demokratsko stranko in s Slovensko ljudsko stranko, s katerim so se vse tri stranke obvezale, da bodo prekinile strankarske boje v časopisju, na shodih in v zasebnem življenju, »da se poglobi zaveza skupne državnosti«.
11. Deželna vlada Slovenije je sklenila, da 13. maja uvede nagli sod v okrajih Slovenj Gradec, Celje, Maribor in Radovljica »da se zatre nevarno gibanje in vzpostavi red«.
12. Protestno zborovanje slovenskih političnih, kulturnih in strokovnih organizacij proti razdelitvi slovenskega narodnega ozemlja.

Vrhovni svet mirovne konference v Parizu se je odločil za plebiscit na Koroškem.

20. Osrednja vlada je izdala odlok o omejitvi zborovalne svobode in svobode tiska v Sloveniji, ki jo je razglasila za vojno področje.

Junij

2. Kmetje na Krškem polju so napadli več orožniških postaj in sodišče v Kostanjevici. Upor je čez nekaj dni zadušil bataljon srbske vojske.
- 8.—9. V Ljubljani je bil kongres slovenskih socialnodemokratskih sindikalnih organizacij, ki se ga je udeležilo 87 delegatov, ki so zastopali 19.000 članov. Ustanovili so Strokovno komisijo, centralni sindikalni organ za Slovenijo. Kongres je sklenil, naj Strokovna komisija pripravi vse za združitev slovenskih strokovnih organizacij z drugimi strokovnimi organizacijami v Jugoslaviji.
28. V Versaillesu je 26 držav podpisalo mirovno pogodbo med poraženo Nemčijo in antanto. Prvi del mirovne pogodbe je obsegal določila o ustanovitvi Društva narodov, drugi del pa obveznosti poražene Nemčije.

Julij

- 12.—17. Stavka krojaških pomočnikov v Ljubljani.
 19. Notranji minister osrednje vlade je prepovedal zborovanja na prostem in manifestacije po ulicah med napovedano solidarnostno stavko v podporo revoluciji na Madžarskem in v Rusiji ter prosil za morebitno vojaško pomoč.
 - 20.—21. Generalna stavka slovenskih delavcev v sklopu splošne stavke svetovnega proletariata zoper oboroženo intervencijo proti sovjetski Rusiji in sovjetski Madžarski.
 21. Shod v Murski Soboti, na katerem so govorili komunistični voditelji iz Jugoslavije in Budimpešte. Ustanovili so komunistično stranko Ugarska-slovenska Socialistička komunistična grupa v Murski Soboti, nekaj dni kasneje pa društvo Mladi komunistični delavci.
 22. V Mariboru je bil upor štirih slovenskih polkov, ki so ga še isto noč zadušili s pomočjo karlovškega pešpolka. To je bila organizirana akcija nezadovoljnih vojakov, prežetih z revolucionarnimi težnjami. Uporniki so imeli zveze z garnizijo v Varaždinu, z vojaštvom v Dravogradu, Celju in v Ljubljani, kjer so se tudi pripravljali na upor. Voditelje upora so obtožili boljševizma in ustrelili.
 23. Pred deželnim sodiščem v Ljubljani je bila razprava proti udeležencem revolucionarnega nastopa v občini Šmihel-Stopiče decembra 1918. Obsojen je bil le Florjančič na 3 mesece težke ječe, drugi pa so bili oproščeni.
 27. 28. številka VI. letnika prekmurskega lista »Novine« je izšla kot »Rdeče Novine«, glasilo revolucionarne oblasti v Prekmurju.
- Julija je izšla v Ljubljani prva in edina številka »Baklje«, prvega slovenskega komunističnega glasila. Izdajatelj in odgovorni urednik je bil Jaka Žorga, urednik pa Nino Furlan.

Av g u s t

12. Jugoslovanske čete so v skladu s sklepom mirovne konference z dne 1. VIII. 1919 vkorakale v Prekmurje in ga brez odpora Madžarov zasedle.

20. V Mariboru se je začela enotedenska stavka krojačev, ki se je po treh tednih ponovila.

Avgusta je izšla zadnja številka glasila levega krila JSDS »Demokracija«, ki se je pod uredništvom Alojzije Štebijeve v izjavi »Pro domo« izrekla za komunizem.

September

6. V Prekmurju je bila vpeljana enotna slovenska uprava.

7.—8. Na seji zaupnikov JSDS v Ljubljani so sprejeli minimalni program stranke, iz nje pa so »zaradi nediscipliniranosti« izključili Gustinčiča, pristaša levice v JSDS.

26. Enomesečno mezdno gibanje rudarjev v rudnikih TPD se je pod pritiskom deželne vlade končalo s sprejetjem zahtev rudarjev.

28.—29. V Zagrebu je bil kongres zedinjenja železničarjev. Ustanovljena je bila Zveza prometnih delavcev Jugoslavije, ki je štela 48.000 članov.

Oktober

10. Predstavniki komunističnih mladinskih organizacij so na konferenci zedinjenja v Zagrebu ustanovili Savez komunističke omladine Jugoslavije — SKOJ.

11. Izšla je prva in edina številka novega komunističnega lista »Vstajenje«. Izdajatelj in odgovorni urednik je bil Viktor Šlosar.

12. V Sloveniji se je začela splošna stavka tiskarskih delavcev. Naslednji dan so prenehali izhajati vsi listi v Sloveniji, namesto njih so lastniki listov med stavko izdajali »Novice«. Stavka je trajala do 8. decembra.

20. Izšel je razglas levice JSDS »Socialističnemu in kmečkemu proletariatu Slovenije« v obliki letaka, priloženega hrvaškemu glasniku SDSJ (k) »Nova istina«. Razglas poziva slovenski proletariat, naj se na kongresu slovenske socialnodemokratske stranke združi s proletariatom Jugoslavije.

25. V Trbovljah je bil shod rudarjev, na katerem so nameravali ustanoviti komunistično organizacijo. Žandarji so hoteli aretirati organizatorja shoda Nina Furlana, a je čez tisoč rudarjev obkolilo žandarje. Okrajni glavar iz Celja je prosil za pomoč vojsko, da bi to gibanje v kali zatrli.

27. Na seji deželne vlade so razpravljali o boljševiškem gibanju v Trbovljah. Vlada je sklenila aretirati Furlana, v Trbovlje pa poslati 25—30 žandarjev in 400 vojakov. Če bi nastala kakršna koli namerna sabotaža, naj takoj razglasijo nagli sod.

29. Zaradi aretacij komunističnih voditeljev se je v Trbovljah začela stavka rudarjev, ki so zahtevali zvišanje mezd, republiko in socializacijo rudnikov. 30. oktobra se je razširila še na Zagorje in Hrastnik, kjer se je končala 5., v Trbovljah pa 6. novembra. 3. novembra je vlada sklenila, naj dravska divizija vpokliče rudarje od 1881. letnika navzgor.

November

1.—2. V Ljubljani je bil enajsti zbor JSDS. Okrog 120 delegatov je zastopalo delavstvo Slovenije v mejah kraljevine SHS. Na kongresu so bili tudi predstavniki SDSJ (k), delegata CRSVJ in delegat Čehoslovaške socialno demokratske stranke. Čeprav je imela leвица takrat pod svojim vplivom večino krajevnih

organizacij in tudi večino na kongresu, se je desnici s pomočjo aretacij vodilnih levičarjev in s kompromisom s centrom posrečilo izigrati levico in zadržati vodstvo stranke. Na XI. zboru JSDS niso rešili niti načelnih, niti taktičnih vprašanj. Poglavitna resolucija je bila kompromis med desnico in levico.

20.—26. V Berlinu je bil kongres 19 predstavnikov komunistične mladine iz 13 dežel, na katerem je bila ustanovljena Komunistična mladinska internacionala. Kongres je sprejel program III. internacionale.

Novembra so stavkali krojaški pomočniki v Ljubljani.

December

1. V Zagrebu je izšla »Crvena zastava«, glasilo SKOJ. Objavljala je tudi članke v slovenščini. Prepovedana je bila z »Obznanom« decembra 1920.
14. Kongres zedinjenja tipografov Jugoslavije.
25. Vodstvo JSDS je izdalo razglas koroškemu ljudstvu in v njem protestiralo proti plebiscitu.

1919

B

Januar

5. V Trstu je bil redni kongres italijanske socialistične mladine »Circoli giovanili socialisti«, ki je sklenil obnoviti mladinske krožke v pokrajini.
16. V Trstu je bilo zborovanje zaupnikov vseh strokovnih organizacij, ki je zahtevalo ureditev delavskih mezd.
18. Delavci v Trstu so zapustili delo in se zbrali h komemoraciji za ubitima nemškima socialistoma Rozo Luxemburg in Karlom Liebknechtom.
26. Kongres italijanskih socialistov Julijske krajine je sklenil uskladiti delovanje z Italijansko socialistično stranko in predlagal združitev italijanskih in slovenskih socialistov Julijske krajine. Prisotnih je bilo 59 delegatov iz Trsta, 23 iz Furlanije in 18 iz Istre.
27. Italijanski socialisti začno ponovno izdajati v Trstu večerno izdajo svojega glasila »Il Lavoratore della sera«.

Januarja je bila v Trstu ustanovljena sekcija Zveze pomorskih delavcev, v katero so se vključili splošna zveza ladijskih strokovnjakov, dve zvezi navigatorjev in mnogi kapitanati.

Februar

1. V Trstu se je začela stavka železničarjev, ki se je 3. februarja razširila na vso Julijsko krajino, in trajala do 10. februarja. Zaradi stavke je bilo obsojenih 56 železničarjev na skupno 120 let zopora.
10. V Julijski krajini je bila enodnevna splošna stavka iz solidarnosti do železničarjev.
17. Italijanska delegacija je izročila mirovni konferenci memorandum, s katerim je zahtevala ozemlje, ki ga je določala londonska pogodba.

Sindikalna organizacija »Sedi riunite« v Trstu, ki je vključevala večino delavskih strokovnih zvez, se je vključila v Splošno konfederacijo dela (CGL) in se preimenovala v delavsko zbornico — »Camera del lavoro«.

18. Jugoslovanska delegacija je izročila mirovni konferenci memorandum, v katerem je zahtevala mejo na Soči, Trst, Gorico, Istro in Dalmacijo.
 21. V Trstu je bil ustanovljen višji kulturni svet »Consiglio superiore per la cultura dei Lavoratori« kot osrednje telo za italijanske delavske kulturne krožke »Circoli di cultura«.
- Februarja so italijanske zasedbene oblasti začele uveljavljati odredbo guvernerja Pettitija di Roreta o »sumljivih« osebah. Na zasedenem ozemlju Julijske krajine je bilo prijetih nad 1000 oseb, med njimi mnogi učitelji in duhovniki, ki so jih odpeljali v internacijo na Sardinijo, kjer so ostali do konca 1919.

Marec

9. V Trstu je bil ustanovljen devetčlanski Višji kulturni svet po zgledu italijanskega »Consiglio superiore«, ki je združeval slovenska delavska kulturno-prosvetna društva. Izdajal je tedenski kulturni vestnik »Njiva«, ki je izhajala do 10. X. 1919.
23. V Milanu je bila ustanovljena prva fašistična skupina »Fasci di combattimento«.
24. V koprski ladjedelnici Este so delavci stavkali za povišanje mezd.
26. V Trstu so začeli stavkati kovinarji manjših podjetij, ker delodajalci niso sprejeli splošne pogodbe, ki je veljala za vse kovinarje. Stavka je zajela okrog 240 delavnic in je aprila 1919 postopoma končala z uspehom.
27. Začel je veljati osemurni delavnik za delavce v kovinarski stroki, ki je bil pozneje uveljavljen tudi v drugih strokah.

April

3. Italijanski nacionalistični list »La Nazione« je objavil poziv »Fiamme nere alla raccolta« (črni plameni, zberite se) za ustanovitev fašistične skupine v Trstu.
5. Tržaška sekcija italijanskih socialistov je na zborovanju sklenila, da izstopi iz II. internacionale in sprejela programska načela Italijanske socialistične stranke: za diktaturo proletariata, za socialistično republiko, za splošno amnestijo, za splošno demobilizacijo.
6. V delavskem domu v Trstu je bila konferenca Jugoslovanske socialnodemokratske stranke za Julijsko krajino, ki je sprejela načela in taktiko oktobrske revolucije in diktature proletariata. Socialnodemokratska stranka v Julijski krajini se je zaradi zasedenega ozemlja odcepila od JSDS in postala samostojna organizacija. Začasni izvršni odbor je bil ponovno izvoljen in dopolnjen s člani z dežele ter je dobil status osrednjega odbora.
13. V delavskem domu v Trstu je bil kongres socialistične mladine Julijske krajine (Circoli giovanili socialisti), ki je ustanovil deželno mladinsko socialistično zvezo in jo vključil v italijansko mladinsko socialistično zvezo. Delegati so se izrekli za naslonitev na rusko in madžarsko sovjetsko republiko in za izstop socialistične stranke iz II. internacionale. Mladinska zveza je prevzela list »Avanguardia«.
16. V Trstu je bila ustanovljena stavbinska zadruga za Julijsko krajino.

17. Končala je večdnevna stavka tržaških zidarjev.
22. Električni delavci v Trstu so stopili v osemdnevno stavko.
28. Dimnikarji v Trstu so začeli stavkati.

M a j

1. Na trgu Donadoni v Trstu je bilo manifestativno zborovanje ob delavskem prazniku.
V Torinu je začel izhajati komunistični list »L'ordine nuovo« (Novi red), glasilo tovarniških svetov, ki so ga urejali Gramsci, Togliatti, Terracini in Tasca.
13. V Trstu je bil kongres predstavnikov organizacije »Circoli di studi sociali«.
15. Na trgu Donadoni v Trstu je bilo veliko zborovanje, na katerem so delavci zahtevali od italijanske vlade, da pusti tržaško ladjevje Trstu, ker je le-to življenjsko pomembno za pokrajino.
- 19.—20. V Trstu so stavkali občinski uslužbenci in učitelji zaradi nizkih plač.
22. Končala se je pettedenska stavka dimnikarskih delavcev v Trstu.
23. V Trstu je bil ustanovni zbor fašističnega gibanja, ki je prevzel program, nakazan v listu »La Nazione« z dne 3. 4. 1919.

J u n i j

5. Na trgu Donadoni v Trstu je bilo delavsko zborovanje, ki so ga organizirale socialistična stranka in strokovne organizacije v protest proti uredbi o sprostitvi najemnin, ki je prizadela delavstvo.
- 17.—20. V Trstu so stavkali učitelji.
29. V Trstu je bila prva povojna deželna konferenca Zveze stavbinskih delavcev. Na njej je bilo okrog 60 delegatov. Konferenca je obsodila versajsko mirovno pogodbo, zahtevala umik intervencijskih čet iz Rusije in izrazila solidarnost z rusko in madžarsko sovjetsko republiko.

J u l i j

7. Po kraljevem odloku je bil v Rimu ustanovljen Osrednji urad za nove pokrajine kraljevine (Ufficio Centrale per le Nuove Provincie del Regno) za urejanje odnosov med vojaškim poveljstvom teh pokrajin in pristojnimi ministrstvi.
Na pobudo ISS so delavske strokovne zveze v Trstu začele s protidraginjskimi akcijami.
- 12.—13. V ladjedelnici v Tržiču je bila stavka, ker podjetnik Cosulich ni hotel ponovno sprejeti na delo med vojno mobiliziranih delavcev. Končala se je z uspehom.
14. Mizarji štirih tržaških podjetij so stavkali do 2. avgusta.
- 20.—21. V Italiji je bila splošna stavka v protest proti intervenciji v Sovjetski zvezi in Madžarski. V Julijski krajini so stavkali vsi delavci in nameščenci.
27. V delavskem domu v Trstu je bil ustanovni zbor Kmetijske in vrtnarske zadruge, ki so jo ustanovili slovenski socialisti. Že februarja 1920 je štela 500 zadružnikov.

August

2. V zasedeni Julijski krajini je bilo vzpostavljeno mesto izrednega generalnega civilnega komisarja namesto dotedanjega vojaškega guvernerja. Za civilnega komisarja je bil imenovan Ciuffelli.
3. Karabinjerji in fašisti so v Trstu napadli sprevod 1600 delavskih otrok, ko so se vračali z izleta, ki ga je organizirala socialistična stranka. Med napadom je bilo ranjenih več oseb in mnogo aretiranih. To je bil prvi pomembnejši spopad med fašisti in delavci v Julijski krajini.
4. Tržaško delavstvo je spontano začelo stavkati zaradi fašističnega napada na delavske otroke. Stavkajoči so zahtevali osvoboditev aretiranih, preiskavo o napadu in jamstvo, da otroški nedeljski izleti ne bodo prepovedani. Med stavko, ki je trajala dva dni, deloma pa do 7. avgusta zjutraj, je bilo v uličnih spopadih ranjenih več oseb, en demonstrant pa ubit. Fašisti so razdejali slovenski narodni dom, uredništvo lista »Edinost«, slovensko šolo v Via dell'Acquedotto. Vojaštvo je razdejal in zasedlo delavski dom do 17. avgusta. Civilni komisar je uvedel izredno stanje.

September

10. V Saint Germainu je bila podpisana mirovna pogodba med Italijo in Avstrijo.
12. Prostovoljna italijanska vojaška formacija legionarjev je po pohodu iz Ronchija zasedla Reko, ki je bila pod upravo antantnih sil.
14. V Trstu je bil kongres italijanskih socialistov Julijske krajine, ki je sklenil, da reorganizira stranko v skladu s statutom ISS; v vsakem kraju bo samo ena strankina sekcija ne glede na narodnost članov, vse sekcije bo združevala deželna zveza. Izvoljen je bil nov izvršni odbor, v katerega so pozneje prišli še Regent, Tuma in Jernejčič kot voditelji slovensko-hrvaških socialistov. Kongres je sprejel program maksimalistično-elekcionistične struje v ISS.
21. V Trstu je bila konferenca Jugoslovanske socialno demokratske stranke za Julijsko krajino. Izmed 62 delegatov jih je 58 glasovalo za vključitev v Italijansko socialistično stranko. Konferenca je sprejela program maksimalistično-elekcionistične struje v ISS in izrazila solidarnost s proletariatom vsega sveta ter s sistemom sovjetov v Rusiji. Sklenila je izdajati delavsko glasilo v slovenščini.
28. V Trstu je bil kongres socialistične mladine Julijske krajine.

Oktober

- 5.—8. V Bologni je bil XVI. kongres Italijanske socialistične stranke, ki je med drugim realiziral sklep slovensko-hrvatskih socialistov iz Julijske krajine o vključitvi v ISS in izvolil slovenskega predstavnika Ivana Regenta v strankin izvršni odbor. ISS se je vključila v III. internacionalo.

November

5. V Trstu so stavkali kovinarji in stavbinci ter dosegli sporazum o odpravi akordnega dela, minimalnih plačah in osemurnem delavniku.
Zveza učiteljev v Trstu je izstopila iz državne učiteljske zveze in iz tržaške Delavske zbornice. Del učiteljev je ustanovil sindikat, ki se je ponovno vključil v Delavsko zbornico.
7. Delavci v Trstu so v počastitev obletnice oktobrske revolucije stavkali, ker so bila zborovanja in manifestacije prepovedane.

15. Izvršni svet Socialistične zveze za Julijsko krajino je sklenil intervenirati pri civilnem komisarju za izpustitev interniranih Slovencev ter za svobodo zborovanj slovenskega in furlanskega proletariata.
16. Na splošnih volitvah v italijansko zbornico je Socialistična stranka Italije dobila 32,3 % vseh veljavnih glasov in 156 poslanskih mest ter postala najmočnejša stranka v parlamentu. Julijska krajina se teh volitev ni udeležila, ker še ni bila priključena.
21. Zavarovalni uslužbenci v Trstu so začeli stavkati. 20. decembra so dosegli sporazum o minimalnih mezdah in ureditvi delovnih odnosov.
- 27.—30. V tovarni jute v Trstu so delavci stavkali z zahtevo po minimalnih mezdah, plačevanju nadurnega dela in ureditvi delovnih odnosov, kar so dosegli s pogodbo.

December

- 5.—18. Delavci rafinerije Sv. Andrej v Trstu so stavkali; 9. decembra so se jim pridružili še delavci rafinerije v Žavljah.
- 20.—24. Stavka delavcev tovarne ex Greinitz v Trstu, ki se je uspešno končala.
- 21.—24. Stavka tramvajskih delavcev v Trstu, ki se je uspešno končala.
22. V tržiški ladjedelnici se je začela stavka, ki je trajala tri tedne in je bila uspešna.
23. Kovinarji podjetja Modiano so začeli stavkati. Stavka je trajala do srede januarja 1920.
- 24.—26. V Trstu je bil kongres delavskih zadrug za Julijsko krajino.
- 29.—30. V Trstu so delavci tovarne jute uspešno stavkali.

1920

A

Januar

4. V Ljubljani je bila okrožna konferenca socialnodemokratske stranke za Ljubljano in okolico. Pri volitvah je zmagala levičarska komunistična lista s 610 glasovi proti 271 glasovom. Zahtevala je takojšnje sklicanje izrednega strankinega zbora in odpoklic zastopnika JSDS iz centralne vlade.
11. V Mestnem domu v Ljubljani je bil shod »socialističnega ženstva«. V resoluciji je zahteval povečanje produkcije, ureditev cen in žensko volilno pravico.
15. Rudarji v Trbovljah so začeli s pasivno rezistenco počasne proizvodnje. Namesto zvišanja plač, kar je zahtevalo delavstvo, je vlada 20. januarja poslala v Trbovlje in Hrastnik vojaštvo. Ker se je pasivna rezistenca še poostrila, je vlada 22. zaprla premogovnike, izprla rudarje in razglasila, da so odpuščeni z dela. Rudarji so se 23. vrnili na delo, ne da bi dosegli uresničitve svojih zahtev.

Februar

9. V Zagrebu je bila plenarna seja Centralnega delavskega sindikalnega sveta Jugoslavije, ki je določila način za zedinjevanje strokovnih organizacij. V 4. točki resolucije je nakazala, kako naj se izpelje zedinjenje v Sloveniji.

15. Na podeželju so bili shodi za volilno pravico kmečkih žensk za občinske volitve.
21. Pred celjskim okrožnim sodiščem je bila razprava proti Ninu Furlanu in skupini komunistov, ki so bili obsojeni na 2 do 10 mesecev težke ječe.
22. Seja izvršnega odbora JSDS je spremenila sklepe XI. zbora JSDS ter odobrila ministerjalizem, sodelovanje strankinih zastopnikov v meščanskih vladah in dala strankinemu načelstvu pooblastilo, da sme razpustiti organizacije, ki se ne bi pokorile tem sklepom. S tem se je začel razkol v strankini organizaciji.

M a r e c

2. Zaradi sklepov, sprejetih na seji IO JSDS 22. februarja, je ljubljanska organizacija na seji širšega osrednjega odbora, ki se je je udeležilo 27 zaupnikov, soglasno sklenila, da izstopi iz JSDS in se razglasila za novo Delavsko socialistično stranko za Slovenijo — DSSS. Izvolili so tudi njen pripravljalni odbor.
3. Pripravljalni odbor Delavske socialistične stranke je izdal manifest slovenskemu delavstvu, v katerem ga je pozval v novo stranko. Napovedal je ustanovni zbor Delavske socialistične stranke za Slovenijo.
6. Na Jesenicah je bil zbor delavskih zaupnikov, ki se je izrekel za vstop v novo Delavsko socialistično stranko. Izmed 100 udeležencev je sklepu nasprotoval le en zaupnik.

V Mahrovi hiši v Ljubljani je bil zaupniški zbor okrožne politične organizacije za Ljubljano in okolico. Potrdil je sklepe širšega osrednjega odbora o prekinitvi zveze z voditelji JSDS, izstopu organizacije iz JSDS in ustanovitvi Delavske socialistične stranke za Slovenijo.

7. Ustanovni občni zbor Društva študentov komunistov v Ljubljani. Z zbora so poslali pozdrav novi revolucionarni Delavski socialistični stranki za Slovenijo. To je bila prva organizacija v Sloveniji, ki se je odkrito imenovala komunistična.
13. V Ljubljani je začel izhajati list »Ujedinjenje«, ki je pripravljal ustanovitev komunistične Delavske socialistične stranke za Slovenijo. Do 17. IV. 1920, ko je list prenehal, je izšlo osem števil. Izdajatelj in odgovorni urednik je bil Josip Petrič, urednik pa Rudolf Golouh.
14. V Ljubljani je bila prva zaupniška konferenca Delavske socialistične stranke za Slovenijo, na katero so prišli delegati z Jesenic, iz Zagorja, Trbovelj, Kočevja, Kamnika, Kranja, Hrastnika, Borovnice in Ljubljane. Na konferenci so bile zastopane tudi posamezne sindikalne organizacije ter Društvo študentov komunistov. Sklicali so strankin ustanovni kongres za 11. april.
- 14.—15. Na občnem zboru slovenskih železničarjev je 45 delegatov zastopalo 23 krajevnih skupin s 6004 člani. Manjše krajevne skupine s 1160 člani niso utegnile poslati zastopnikov. Zbor je ugotovil napredek sindikalne organizacije na vseh področjih, naraščanje članstva, priboritev pravic v proizvodnji in uspešno javno delovanje. Sklenil je kupiti stavbo za delavski dom v Ljubljani.
16. Strokovna komisija je imela širšo sejo, na kateri je sklenila, da pristopijo vsi socialistični sindikati Slovenije s svojimi podružnicami in odbori ter Strokovna komisija k Centralnemu delavskemu sindikalnemu svetu (CRSVJ) kot člani na podlagi njegovih pravil. Strokovna komisija se je razglasila za organ CRSVJ kot pokrajinska strokovna komisija za Slovenijo v Ljubljani.
21. V gostilni Felner v Kranju je bil ustanovni občni zbor krajevne politične organizacije DSSS.

25. Ljubljanski župan dr. Ivan Tavčar je v »Slovenskem narodu« naslovil poslanico slovenskemu komunističnemu dijaštvu, da bi ga odvrnil od komunističnega gibanja.
28. V Ljubljani je bil plenum Strokovne komisije, ki je potrdil sklepe širše seje Strokovne komisije o vključitvi v CRSVJ. S tem se je uresničila prva etapa zedinjevanja delavskega razreda Jugoslavije.

April

1. V hotelu Tivoli v Ljubljani je bil protestni shod jugoslovanske akademske mladine, ki je študirala v Ljubljani, Pragi, Brnu in na Dunaju. S shoda so poslali centralni vladi v Beograd memorandum z zahtevo po izboljšanju gmotnega položaja slovenskih akademikov v Ljubljani in v tujini.
11. V hotelu Tivoli v Ljubljani je bil prvi zbor ali kongres Delavske socialistične stranke za Slovenijo. 54 delegatov je zastopalo 12.000 članov iz 20 organizacij. S sklepom o zedinjenju s Socialistično delavsko stranko Jugoslavije (komunistov) je bila ustanovljena Komunistična stranka v Sloveniji.
V Mariboru je bil izredni kongres JSDS, ki ga je sklicalo desničarsko vodstvo JSDS kot protiutež zboru DSSS v Ljubljani. Udeležili so se ga zastopniki organizacij iz celjskega, ptujskega, mariborskega območja in iz Mežiške doline. Izvolili so radikalnejše vodstvo in sklenili zedinjenje s SDSJ (k).
13. Na konferenci delegatov ljubljanskega in mariborskega kongresa je bil dosežen sporazum, da JSDS preneha obstajati in da se brez pogojev pridružuje SDSJ (k). JSDS pa tega sklepa ni izpolnila.
V Ljubljani so začeli stavkati delavci Tobačne tovarne.
15. Opolnoči se je začela v Sloveniji železničarska stavka kot del splošne stavke železničarjev Jugoslavije. Ustavljen je bil ves promet, stavkovne straže so zasedle železniške postaje v Ljubljani, Mariboru, Zidanem mostu, Pragerskem in drugod. Ustanovljen je bil stavkovni odbor, ki je vodil stavko.
19. Vlada je objavila vpoklic železničarjev, starih od 21 do 38 let. Stavkovni odbor je pozval železničarje, naj se ne odzovejo mobilizaciji. Policija je pregnala stavkovne straže z ljubljanskega kolodvora.
20. Na shodu pod Rožnikom v Ljubljani so stavkajoči železničarji sklenili, da bodo nadaljevali stavko in da se ne bodo odzvali vpoklicu na orožne vaje.
Rudarji obrata TPD v Kočevju so začeli solidarnostno stavko z železničarji. 22. aprila so se jim pridružili še delavci, zaposleni na Kajfeževi parni žagi v Kočevju. Orožniki so aretirali 34 delavcev.
21. Na poziv komunistov, naj podpro stavkajoče železničarje, so najprej rudarji, nato kovinarji, živilci in drugi delavci v Sloveniji začeli tridnevno solidarnostno stavko. V Trbovljah so oklicali »republiko«, ki pa jo je vojska tretji dan s silo zadušila.
V Mestnem domu v Ljubljani je zborovalo več sto žena. Po zborovanju so odšle v sprevedu pred deželno vlado. Predsednik vlade je delegaciji žensk povedal, da je odlok o vpoklicu v veljavi in da aretirancev ni mogoče izpustiti, nakar so izbruhnile pred vladnim poslopjem demonstracije.
24. Pred Leoniščem na Zaloški cesti v Ljubljani je prišlo do krvavega spopada med orožniki in delavci, ki so v sprevedu korakali proti zborovalnemu prostoru v središču mesta. V boju je padlo 13 odraslih in 1 otrok, 30 do 40 pa je bilo ra-

njenih. Ranjena sta bila tudi dva orožnika. Policija je začela zapirati organizatorje železničarske stavke in stavkajoče železničarje ter aretirala vodstvo KSJ za Slovenijo. Buržoazija je zlomila stavko.

26. Ministrski svet je sklenil, da uvede nagli sod za zločine proti državi.
29. Ob 19. uri se je končala splošna stavka železničarjev. Zveza prometnih delavcev in uslužbencev Jugoslavije je razposlala železničarjem razglas, v katerem je sporočila pogoje, ki so jih sprejeli ob prenehanju stavke. V Sloveniji so bili odpuščeni 404 železničarji.
30. Sestanek začasnega načelstva JSDS, ki je obnovilo dejavnost socialnodemokratske stranke. Desničarski voditelji so izkoristili poraz delavstva v aprilski generalni stavki za razkolniško dejavnost.

M a j

15. V Ljubljani je začel izhajati »Rdeči prapor«; do 11. številke je bil glasilo Socialistične delavske stranke Jugoslavije (komunistov) — SDSJ(k), nato glasilo KSJ. Izhajal je trikrat tedensko do 31. XII. 1920. Odgovorni urednik je bil Rajko Osterc, urejala sta ga Lovro Klemenčič in Vladislav Fabjančič.
- 19.—20. Pred deželnim sodiščem v Ljubljani je bila razprava proti udeležencem revolucionarnega nastopa aprila 1919 na Vinici. Štirje so bili obsojeni na več mesecev ječe.
- 22.—23. Kongres zedinjenja rudarjev. Ustanovljena je bila Zveza rudarskih delavcev Jugoslavije.
- 23.—24. Na seji vodstva SDSJ (k) so sklenili, da se tajništvo SDSJ (k) v Ljubljani prizna kot organ SDSJ (k), da se prizna Rdeči prapor za glasilo SDSJ (k) za Slovenijo, da ima tajništvo v Ljubljani pravico odločati, katere organizacije iz Slovenije smejo sodelovati na Vukovarskem kongresu in da pretrgajo z IO JSDS v Ljubljani vse nadaljnje pogovore.

J u n i j

5. V Ljubljani je začelo izhajati »Ujedinjenje«, slovensko glasilo Zveze prometnih delavcev in uslužbencev za Jugoslavijo. Izhajalo je 3-krat mesečno do 25. XII. 1920. Izdajatelj je bil Josip Petrič, urednik pa Josip Urbančič.
8. V Trbovljah, Zagorju in Hrastniku so bili strokovni in politični shodi, ki so ob veliki udeležbi potekali kot manifestacije za zedinjenje rudarjev.
- 10.—14. V Beogradu je bil I. kongres SKOJ. Na njem je bilo 32 delegatov iz 26 »krajevnih združenj«. Kongres je sprejel statut in pravila SKOJ. Slovensko organizacijo je zastopal Jože Pertot.
13. V Kamniku je bilo slavnostno razvitje delavske zastave, združeno s političnim shodom SDSJ (k), ki se ga je udeležilo okrog 1000 delavcev.
V Unionu v Ljubljani je bil javen železničarski shod, ki je razpravljal o položaju železničarjev in njihovih nalogah v bodočnosti.
- 20.—24. V Vukovaru je bil drugi kongres KSJ. Sprejel je strankin program in statut in določil neposredne naloge. Socialistična delavska stranka Jugoslavije (komunistov) se je preimenovala v Komunistično stranko Jugoslavije. Med 347 udeleženci kongresa so bili tudi slovenski delegati.

27.—29. Na sindikalni konferenci v Beogradu je bil dosežen sporazum o združevanju sindikalnih zvez, tako imenovana »solucija o zedinjenju«, v kateri je bilo predvideno, da se bo zedinjenje izpeljalo do 31. X. 1920.

Junija so začeli ljubljanski študenti enodnevno protestno stavko ob objavi, da se 5. semester tehnike ne bo mogel začeti spričo pomanjkanja prostorov. S shoda pred univerzo so študentje poslali resolucijo deželnemu predsedstvu.

Julij

4. Prvi sestanek krajevnega združenja SKOJ v Ljubljani.
12. V veliki dvorani Mestnega doma v Ljubljani je bil delavski shod, ki je razpravljal o vukovarskem kongresu kot prvi manifestaciji zedinjenja komunističnega proletariata Jugoslavije in o nevarnosti, da bo ukinjen 8-urni delavnik.
18. V drevoredu Zvezda v Kranju je bil prvi javen shod komunistične stranke po aprilski stavki. Na shodu je govoril Klemenčič o kongresu v Vukovaru, Fabjančič pa o diktaturi proletariata in revoluciji.
19. V Leningradu se je začel II. kongres Komunistične internacionale, ki se je nadaljeval 22. julija v Moskvi in se končal 6. VIII. 1920. Kongresa se je udeležilo 218 delegatov, ki so zastopali 37 dežel. Kongres je sprejel 21 programskih točk in izvolil nov IO Kominterne.
25. Na javnem shodu KSJ v Trbovljah je bila sprejeta resolucija z zahtevo po uveljavljanju 8-urnega delavnika.
Na vrtu »Jelen« na Jesenicah je bil ljudski shod, ki ga je sklicala komunistična stranka. Razpravljali so o gospodarskem in političnem položaju in protestirali proti nameravanim italijanskim diplomatskim nakanam glede slovenskega narodnostnega ozemlja v Julijski krajini.

Av g u s t

1. Na glavnem trgu v Novem mestu je bil javen shod, ki ga je sklicala KSJ. Po poročilu »Rdečega prapora« se je zbralo okrog 1500 ljudi.
V Zagorju ob Savi je bil delavski shod, ki ga je organizirala KSJ. Na shodu so bili tudi rudarji iz Trbovelj in Hrastnika.
8. Komunistična stranka je priredila v Ljubljani proletarski dan. Na množičnem shodu pred hotelom Slon so zahtevali takojšen razpis volitev v konstituantno in opustitev vseh vojaških priprav proti sovjetski Rusiji. Na njem je bilo okrog 10.000 ljudi iz Ljubljane in okolice, predstavniki nemškega delavstva in sekretar KSJ Sima Marković.
10. Vodstva KS Jugoslavije, KS Bolgarije in grške socialistične (komunistične) stranke so izdala »Manifest delovnemu ljudstvu balkansko-podonavskih držav« o Balkansko-podonavski komunistični federaciji.
11. Delavska zadruga Železničarski dom je odkupila hišo na Turjaškem trgu št. 2. Tako je delavstvo v Ljubljani dobilo svoj delavski dom.
15. V Hrastniku in v Kočevju sta bila javna shoda KSJ. V Mariboru, kjer se je zbralo 10.000 ljudi, so policijske oblasti shod prepovedale.
29. Shodi komunistične stranke na Vrhniki, v Borovnici, Velenju, Mokronogu in v Zabukovici.

September

2. Na zaupniški seji mariborske krajevne organizacije JSDS je 156 udeležencev glasovalo za III. internacionalo, štirje pa za II. internacionalo.
3. Pričel je veljati zakon o volitvah v ustavodajno skupščino.
5. V dvorani pri »Poljšaku« v Ljubljani se je prvič sestal pokrajinski svet KSJ za Slovenijo. Seji so prisostvovali zastopniki 23 krajevnih organizacij, v imenu centralnega sveta KSJ pa Filip Filipović. Svet je pozval proletariat v Celju, Mariboru, Ptuju, na plebiscitarnem ozemlju in v obmejnih krajih, naj pristopi h KSJ.
Po odloku Komunistične mladinske internacionale so ta dan proslavili po svetu kot dan revolucionarne borbene mladine. Odslej so ta dan proslavljali vsako leto prvo nedeljo v septembru. Ves teden od 29. avgusta do 8. septembra so v Jugoslaviji posvetili agitaciji med mladino.
11. Pred Mestnim domom v Ljubljani je bil javen železničarski shod, ki je obravnaval stališče razredno zavednih železničarjev do gibanja javnih nameščencev.
12. Shodi KSJ v Vevčah, Šiški, Kočevju, Ptuju in Dornavi pri Ptuju. V Kočevju so ta dan ustanovili krajevno organizacijo komunistične Zveze rudarjev Jugoslavije.
19. V Guštanju je bil ustanovni občni zbor krajevne organizacije KSJ. Poročal je Lovro Kuhar, ki je bil izvoljen v odbor.
26. Shod KSJ v Velenju.
- 26.—27. V Zagrebu je bil kongres zedinjenja usnjarskih delavcev Jugoslavije. Ker se slovenski delegati kongresa niso udeležili, je le-ta poslal poseben razglas slovenskim usnjarskim delavcem in jih pozval, naj se pridružijo zedinjeni zvezi.
30. Kongres združitve sindikata trgovskih nameščencev.

Oktober

- 1.—3. V hotelu Tivoli v Ljubljani je bil kongres zedinjenja sindikatov kovinarjev Jugoslavije. Enajst slovenskih delegatov je zastopalo okrog 3000 kovinarjev. Sprejeta je bila resolucija z dodatkom, ki govori o tem, kako naj se izpelje združitve slovenskih kovinarjev.
3. V Zagrebu je bil kongres združitve tekstilnih delavcev in delavcev oblačilne stroke Jugoslavije.
6. Komunistična stranka je izdala volilni program (nato še 16. oktobra in 13. novembra). Zahteval je sovjetsko ali kmečko delavsko republiko, najpopolnejšo obliko federacije in pokrajinsko gospodarsko enotnost.
8. Shod KSJ v Trbovljah.
10. Shodi KSJ v Dolu in v Čečah pri Hrastniku, Kočevju, Bohinjski Srednji vasi, Bohinjski Bistrici, Hotiču in na Vačah, v Artečah pri Trziču in Krmelju.
V zoni A na Koroškem je bil plebiscit. Za republiko Avstrijo je glasovalo 22.025 ali 59,04 % glasovalcev, za kraljevino SHS pa 15.279 ali 40,96 % glasovalcev. S tem rezultatom je odpadel plebiscit v zoni B, ki je bil določen za 31. oktober.
13. JSDS je izdala svoj volilni program, v katerem je zahtevala rešitev jugoslovanskega vprašanja na podlagi prostovoljnega sporazuma in popolne enakopravnosti narodov.

15. V rudniku Zabukovica je bilo odpuščenih nekaj desetih delavcev zaradi enotedenske stavke.
17. Shodi KSJ v Kresnicah, Novi vasi na Blokah in v Ložu.
V Mariboru je bila konferenca okrožne organizacije socialnodemokratske stranke, na kateri je bilo 70 delegatov. Sprejeli so resolucijo levice, ki obsoja poskus kandidiranja Kristanovih ministerialcev na Štajerskem in zahteva enoten nastop socialističnega in komunističnega proletariata na volitvah v štajerskem volilnem okrožju. Izvolili so 4 delegate za pogajanje s štajerskimi levičarji o enotnem nastopu na volitvah. Resolucijo o enotnem nastopu je soglasno sprejel tudi zaupniški svet mariborskega proletariata.
18. Shod KSJ v Škofji Loki.
V Ložu je bila ustanovljena organizacija komunistične stranke. Izjavo njenega odbora je objavil Rdeči prapor.
- 20.—26. Mezdno gibanje 12.000 slovenskih rudarjev. Pri rudarskem glavarstvu v Ljubljani so obravnavali rudarske zahteve o določitvi eksistenčnega minimuma in o pregledu računov TPD.
22. V tržiški predilnici so bila mezdna pogajanja, ki so se zaključila z delnim uspehom.
23. Pred okrožnim sodiščem v Celju je bila razprava proti trem rudarjem, ki so bili obsojeni na 3 mesece ječe zaradi plenjenja pušk v Trbovljah 24. IV. 1920.
24. V Slavonskem Brodu je bil kongres zedinjenja brivskih delavcev. Centrala nove zedinjene zveze je imela sedež v Sarajevu.
- 24.—25. V Zagrebu je bil kongres združitve sindikata gradbenih delavcev Jugoslavije. Sklenili so, da vstopijo v moskovsko strokovno internacinalo, za amsterdamsko internacinalo je glasoval le en udeleženec. Sprejeli so pravila organizacije.
26. Na protestnem shodu rudarjev v Trbovljah proti nameram centralne vlade, da prepove stavke, je bila sprejeta resolucija, ki zahteva pravico do stavke.
- 26.—27. V Zagrebu je bil kongres zedinjenja sindikata usnjarskih delavcev Jugoslavije.
29. KSJ v Ljubljani je imela volilne shode v Delavskem domu, v gostilni Poljanšek v Vodmatu, v gostilni Zvezda v Šiški, v gostilni Plankar na Dolenjski cesti, pri Kačiču na Dunajski cesti in pri Lekšetu na Resljevi cesti. Na shodih so govorili: Vencajz, Lemež, Klemenčič, Bartulovič, Fabjančič, Makuc, M. Žorga in Perdan.
31. Na Turjaškem trgu v Ljubljani je bil volilni shod, ki ga je organizirala KSJ. Po shodu je bila v Delavskem domu konferenca delavskih in kmečkih delegatov kranjskega volilnega okrožja, kjer je bila sprejeta enotna kandidatna lista.
V Zagrebu je bil kongres zedinjenja sindikata lesnih delavcev Jugoslavije. Shoda komunistične stranke v Moravčah in v Polšniku ob Savi, kjer so ustanovili krajevno organizacijo KSJ.
V večjih krajih Savinjske doline, v Celju, Velenju, Ptujju in v večjih krajih mariborske okolice so bili skupni volilni shodi KSJ in socialnodemokratske levice.
Volilni shodi KSJ na Jesenicah, Javorniku, v Mirni, Kranju in Litiji.
V Celju se je začel zbor JSDS za štajersko volilno okrožje, ki je trajal dva dni. Poudaril je potrebo združitve vseh balkanskih narodov v balkansko repu-

blikansko federacijo in zahteval, naj bo Jugoslavija ustavna, demokratična republika. Zavzel je ostro odklonilno stališče do KSJ.

Oktober so stavkali stavbinski delavci v Rajhenburgu.

November

1. V Trbovljah je bil zbor revolucionarnega proletariata štajerskega volilnega okrožja, ki so ga organizirali komunisti za postavitve enotne delavsko-kmečke liste. Na zboru so sodelovali tudi zastopniki leveice v socialnodemokratski stranki, ki so zapustili zbor JSDS v Celju. Konferenca naj bi prispevala k političnemu in strokovnemu združevanju štajerskega proletariata.
4. V Delavskem domu na Turjaškem trgu v Ljubljani je začela z delom politična šola, ki jo je organiziral pokrajinski sekretariat KSJ. Predavatelj je bil Milan Lemež.
Volilni shod KSJ v Trbovljah, na katerem je bilo 4000 ljudi.
7. V gostilni pri »Zelenem travniku« v Mariboru je bil skupen volilni shod KSJ in socialnodemokratske leveice za Štajersko.
14. V Ribnici, na Vrhnikih, v Borovnici, Zagorju, Hrušici, Št. Juriju v Savinjski dolini, Škalah pri Velenju, na Dobravi, v Guštanju in Vranskem so bili komunistični volilni shodi.
15. Okrog 2000 jeseniških delavcev je demonstriralo pred upravnim poslopjem KID na obratu Sava zaradi nameravanega zvišanja delovnika od 8 na 10 ur. Demonstranti so fizično obračunali z upravnikom obrata. Sledile so aretacije 16 delavcev, med njimi pisatelja-delavca Toneta Čufarja.
17. Komunistična volilna shoda na Slapu pri Trziču in v Kovorju.
21. Volilni shodi v Škofji Loki, Litiji, Polšniku, Šentjerneju, Zagorju, Radečah, Mariboru in okolici ter v Straži.
- 21.—23. V Beogradu je bil kongres združitve sindikata živilskih delavcev.
24. V Ljubljani je bil volilni shod KSJ, ki se ga je udeležilo okrog 3000 ljudi. Vodil ga je Vencajz, govorila sta Lemež in Žorga.
28. Na volitvah v ustavodajno skupščino je KSJ dobila 198.376 glasov in 59 poslanskih mandatov. Po številu poslancev je bila tretja stranka. V Sloveniji je dobila KSJ 16.289 glasov in 5 poslancev, JSDS pa 29.541 glasov in 7 poslancev.

December

- 6.—8. Kongres združitve sindikata grafičnih delavcev Jugoslavije.
7. Na občinskih volitvah v Bohinju je razen štirih meščanskih strank nastopila tudi KSJ, ki je dobila od 24 odborniških mest 9 mandatov.
15. Vlada je izdala uredbo, ki je predvidevala militarizacijo železnic za primer stavke.
17. V rudnikih TPD se je začela splošna stavka, v kateri je sodelovalo 9640 rudarjev. (Trbovlje, Zagorje, Kočevje, Rajhenburg, Št. Janž, Hrastnik, Huda Jama in Mirna.) Stavka se je uspešno končala 11. I. 1921; rudarji so dosegli 30 do 50 % povišanje mezd.
19. V Delavskem domu v Ljubljani je bil ustanovni sestanek ženske komunistične organizacije v Sloveniji, ki ga je vodila Tončka Čečeva.

24. Ministrski svet je izdal uredbo o ukrepih za primer neredov, stavke ali upora v rudnikih, ki predvideva uvedbo obsednega stanja, podređitev podjetja vojaškemu poveljstvu in militarizacijo delavcev.
 29. Izšel je odlok kraljevske vlade, po katerem morajo biti odpušćeni iz državne službe vsi višji in nižji uslužbenci, ki propagirajo komunizem.
 30. V noći med 29. in 30. decembrom je vlada razglasila odlok »obznano«, s katero je prepovedala komunistično propagando, ustavila delo komunističnih organizacij, zaprla njihove prostore ter prepovedala komunistični tisk in vse druge komunistične spise.
- Decembra je Centralni delavski sindikalni svet Jugoslavije izključil iz svojih vrst Strokovno komisijo, ker je ovirala zedinjevanje posameznih sindikalnih zvez, in ustanovil Pokrajinski strokovni sindikalni svet kot svoj organ v Sloveniji.

1920

B

Januar

2. Delavci tržaške rižarne so stavkali.
10. Čuvaji ladjedelnic v Trstu so stavkali do 2. februarja z zahtevo po rednem izplaćevanju mezd.
- 11.—13. Državna konferenca Italijanske socialistićne stranke v Firencah je sklenila, da bo ustanavljala delavske svete, ki bodo imeli značaj industrijsko-ekonomskih organov.
13. Tržiška ladjedelnica je izprla okrog 3000 delavcev, ker so zahtevali odstranitev izkorišćevalskega inženirja. Ladjedelnica je ponovno obratovala od 9. februarja, potem ko je direkcija sklenila z delavci kompromis.
14. V Trstu so stavkali delavci tovarne testenin zaradi nizkih plać.
20. Železnićarji v Julijski krajini so začeli stavkati v sklopu splošne železnićarske stavke v Italiji. Stavka se je uspešno konćala 30. januarja.
Delavci dveh tržaških tovarn testenin so ponovno stavkali.
- 23.—27. Stavka delavcev v škedenjskih plavžih v Trstu.
30. V Trstu je bilo osem delavskih zborovanj, na katerih so delavci zahtevali takojšnjo ukinitvev odredb o omejitvi svobode v pokrajini in razpis občinskih volitev.
V Trstu je bil ustanovni zbor skupine študentske socialistićne mladine, ki se je vključila v organizacijo »Circoli di studi sociali«.

Februar

- 1.—2. Slovenski učitelji v Julijski krajini so na zborovanju pri Sv. Ivanu v Trstu ustanovili Ućiteljsko zvezo Julijske Benećije.
- 3.—7. Ućitelji v Trstu so stavkali.
13. V Trstu so delavci ponovno priredili zborovanja z zahtevo po javnih svobošćinah in občinskih volitvah.

15. V Trstu je bila konferenca Zveze stavbinskih delavcev Julijske krajine, ki je tedaj štela 31 podružnic z 12.000 člani. Delegati so v resoluciji med drugim zahtevali enotno delovno pogodbo za vse stavbince v deželi, osemurni delovnik, določbo minimalnih plač in odpravo akordnega dela.
20. V Trstu je izšla 1. številka »Dela«, glasila socialistične, pozneje komunistične stranke Julijske Krajine. »Delo« je izhajalo enkrat, dvakrat ali trikrat tedensko do avgusta 1926. Urejal ga je Ivan Regent.
24. Kovinarji tržiške ladjedelnice so začeli stavkati, ker je direkcija po izprtju kršila sporazum in odpustila 6 delavskih zaupnikov. Stavka je trajala do 15. marca in se končala z uspehom.

Februarja so delavci v večjih podjetjih v Italiji začeli ustanavljati delavske svete. Sledile so stavke in zasedbe obratov, ki pa zaradi pasivnosti vodstva ISS niso uspeli.

M a r e c

- 1.—15. V Trziču so stavkali stavbinci in drugi ladjedelniški delavci iz solidarnosti s stavkajočimi kovinarji. V splošni stavki je bilo okrog 1500 delavcev.
4. V Trstu je bilo 13 delavskih zborovanj v protest proti terorju na Madžarskem. Protestna zborovanja v vsej Italiji je organizirala ISS.
6. Izvršni odbor Socialistične zveze Julijske Benečije se je odločil za enotno deželno zvezo in ukinitvev dotedanjih pokrajinskih zvez na Goriškem in v Istri. Sprejel je tudi stališče, da nastajajoče skupine komunistov v zvezi ne bodo priznane, ker je ISS vključena v III. internacionalo. Ustanovljena je bila komisija za pomoč žrtvam reakcije doma in v svetu.
7. Ob zaključku tedna za pomoč preganjanim madžarskim komunistom je bilo v Trstu delavsko zborovanje na trgu Donadoni in demonstracije po mestu. Okrog 40.000 zborovalcev je zahtevalo od vlade, da posreduje v korist madžarskim komunistom.
V Crničah pri Gorici je bil javen delavski shod, govoril je H. Tuma.
12. Tehniki in uslužbenci v tržiških ladjedelnicah so začeli stavkati, zahtevajoč pravilnik o delu, ustanovitev notranje komisije kot organa za urejanje delovnih odnosov in akontacijo na zvišane plače. 24. marca so iz solidarnosti stavkali še uslužbenci rižarne. Stavka se je končala 17. aprila z delnim uspehom.
18. V Trstu je bilo ustanovno zborovanje produktivne čevljarске zadruga »Karlo Učekar«.
25. Dimnikarji v Trstu so začeli 11-dnevno stavko.
28. V Gorici se je sestalo 100 zaupnikov slovenskih socialističnih organizacij ki so sklenili združitev vseh slovenskih organizacij v enotno Združenje slovenskih socialističnih organizacij v Julijski Benečiji v skladu s statutom ISS.
V Trstu je bilo zborovanje zastopnikov podružnic delavskega kulturno-prosvetnega društva »Ljudski oder«.

A p r i l

- 4.—13. Občinski uslužbenci v Trstu so stavkali za zvišanje plač. Stavki, ki je uspela, so se pridružili tudi učitelji.

5. V Gradiški je bila konferenca Zveze stavbinskih delavcev. Izvolila je 12-članski deložni odbor in ustanovila agitacijske odbore v Trstu, Tržiču in Gorici.
- 6.—9. V Trstu so stavkali težaški delavci.
Zaupniki socialističnih organizacij iz idrijskega okraja so na sestanku v Spodnji Idriji sklenili, da ustanove strankine skupine v Idriji, Spodnji Idriji, Cerknem, Vojskem, Črnem vrhu in povsod tam, kjer so že vpisani posamezni člani.
- 9.—10. V Trstu je bil X. kongres Delavskih konzumnih zadrug za Trst, Istro in Furlanijo. Sprejel je statut zadrug, sklenil povezavo z italijansko delavsko zvezo in s kmetijsko-vrtnarsko zadrugo v Trstu.
9. Delavci v tržaški tovarni kavnih izdelkov so stavkali.
12. Tržaški krojači so stavkali.
- 18.—22. Svet italijanske socialistične stranke je na konferenci v Milanu sklenil, da vzpostavi zvezo z odseki III. internacionale, podpre delavstvo pri zasedanju obratov, razširi stranko na južne pokrajine in se udeleži občinskih volitev. Odobril je načrt o ustanavljanju sovjetov, ki so ga izdelali Regent, Gennari in Baldei, s 94.936 glasovi, proti je bilo 21.930 glasov in 4749 vzdržanih.
20. V Trstu so stavkali kemični delavci. Stavka je trajala do 3. junija, ko so dosegli povišanje mezd.
25. V Kobaridu in Bovcu sta bila shoda; delavci so zahtevali občinske volitve, ukinitve funkcij občinskih komisarjev ter umik vojaštva.
Uslužbenci tržaških bank so začeli stavkati, 28. aprila so stopili v stavko bančni uslužbenci v vsej Italiji. Stavka je končala 8. maja z neuspehom.
Trgovski uslužbenci v Trstu so začeli stavkati zaradi nizkih plač; zahtevali so tudi ustanovitev notranje komisije. Stavka se je končala 20. maja z delnim uspehom.
29. V tržaških ladjedelnicah so stavkali kovinarji, ki so se jim 5. maja pridružili tudi kovinarji tržiške ladjedelnice. Stavka se je končala 12. maja.

M a j

1. V Julijski krajini so delavci praznovali prvi maj. Zborovanja na trgu Donadoni v Trstu se je udeležilo okrog 100.000 delavcev, zborovanja v Gradiški pa 50.000 delavcev iz zahodne Furlanije in Goriške z 12 godbami in 60 delavskimi zastavami. V Pulju so med spopadom s fašisti padli 4 delavci, 33 delavcev pa je bilo ranjenih.
- 10.—13. V Gorici so stavkali stavbinci, ki so zahtevali take delovne razmere, kot so bile že uveljavljene v Trstu. Stavka je uspela.
11. V Pallanci so se začeli sestanki med predstavniki italijanske vlade in kraljevine SHS o mejah med obema državama.
12. Fašistično gibanje je v Trstu ustanovilo prvih 6 akcijskih čet »Squadre volontarie di difesa cittadina« z nalogo, da nadzorujejo posamezne predele mesta. To so bile prve oborožene fašistične čete v Italiji.
15. Pomorski delavci v Trstu so 4 ure stavkali v sklopu mezdnega gibanja, ki je trajalo 2 meseca.

20. Kongres Zveze italijanskih kovinarskih delavcev je sklenil bojkotirati proizvodnjo vojaškega materiala za intervencijo v Sovjetski zvezi in prepovedal pošiljanje tega iz italijanskih pristanišč.
25. V okolici Gorice so stavkali opekarski delavci; po treh dneh so dosegli kolektivno delovno pogodbo.
31. V Trstu so stavkali tramvajski delavci.

Junij

4. Ključavničarji in kleparji v Gorici so stavkali, ker delodajalci niso podpisali kolektivne pogodbe.
Državni uslužbenci in delavci v Trstu so se vključili v Delavsko zbornico.
- 5.—10. Brivski delavci v Trstu so stavkali.
- 11.—12. Ponoči so vojaki v Trstu skupno s civilisti priredili ulične demonstracije proti pošiljanju vojaštva v Albanijo. Ker je bilo med spopadi s fašisti 15 ranjenih in 1 mrtev, so naslednji dan ladjedelniški delavci začeli protestno stavko.
- 22.—28. Šivilje v tržaški tovarni Tenze so stavkale.
24. V Anconi se je vojaštvo uprlo ukazu za odhod v Albanijo in zasedlo vojašnice. Delavstvo jih je podprlo s splošno stavko, ki so se ji 29. junija priključili tudi delavci v Rimu.
25. V Trstu so ustanovili prvo mladinsko fašistično skupino »Avanguardia giovanile fascista« iz srednješolskih dijakov. Svojo prvo akcijo je izvedla 29. junija z napadom na reškega avtonomista Zanello.
27. V Padričah je bil ustanovni zbor zadruga voznikov za Trst in okolico.

Julij

- 10.—14. Nakladalci in razkladalci v tržaški luki so stavkali za zvišanje plač in uspeli.
13. Fašisti so požgali hotel »Balkan« v Trstu, kjer je bil Slovenski narodni dom in sedež slovenskih društev. Hkrati so opustošili urade in lokale slovenskih lastnikov. Ob požigu je bilo 14 oseb ranjenih in 2 mrtva.
18. V Herpeljah je bilo ustanovno zborovanje zveze cestnih in gozdnih delavcev Julijske krajine. Zveza je vstopila v Delavsko zbornico in Zvezo cestarjev Italije.
22. V Trstu je začelo stavkati okrog 5000 transportnih delavcev. Stavka se je končala 7. avgusta z zvišanjem plač.
23. Uprava ladjedelnice Sv. Marka v Trstu je izprla delavce, ker so ob splovitvi ladje »Arsa« izobesili na njej rdečo zastavo. Po pogajanjih so bili 4. avgusta ponovno sprejeti na delo hkrati s 500 delavci ladjedelnice Sv. Roka v Miljah.

Avgust

8. V tržaški rižarni je začela 10-dnevna stavka.
10. Izvršni odbor Socialistične zveze Julijske Benečije je sklenil, da bo okrepil akcije za takojšnje občinske volitve, demilitarizacijo dežele, ukinitve vojnega sodišča in zasedbenega stanja ter razveljavitev obsodb političnih jetnikov.

- 13.—19. V Trstu je bila stavka keramičnih delavcev.
Lesni delavci v Trstu so stavkali do 1. septembra.
22. V Julijski krajini je bila ustanovljena deželna zveza tkalcev.
- 23.—27. Kamnoseški delavci Julijske krajine so stavkali z uspehom.
28. V Trziču se je začela splošna protestna stavka, ker so fašisti in vojaki z izgredi prekinili zborovanje stavbincev. 31. avgusta se je stavka razširila na vso Furlanijo.
Delavci v podjetju Spangher so stavkali do 21. septembra.
29. Na trgu Donadoni v Trstu je bilo delavsko zborovanje za priznanje Sovjetske Rusije. Zborovanja je organizirala ISS po vsej Italiji.
31. V Milanu so delavci zasedli 280 kovinarskih podjetij. V naslednjih dneh so delavci po vsej Italiji zasedli obrate in izvolili notranje komisije, ki so prevzele vodstvo podjetij. Zaradi pomanjkanja sredstev je Splošna konfederacija dela pristala na sporazum z zvezo industrialcev, ki je zagotavljal delavsko kontrolo nad proizvodnjo.

September

2. V Trstu je bil izredni kongres ISS Julijske Benečije, ki so mu prisostvovali še predstavniki Delavske zbornice in deželne Zveze socialistične mladine. Kongres se je odločil za splošno stavko v Julijski krajini kot nadaljevanje splošne stavke v Furlaniji. Ker so bili vsi dotedanji poskusi stranke in sindikatov za vzpostavitve normalnih razmer v deželi neuspešni, naj delavstvo stavka za normalizacijo političnega življenja, uprave in sodstva, proti vojaškemu sodišču ter razrednim obsodbam, za svobodo političnih obojencev, demilitarizacijo, za občinske volitve, svobodo zborovanj in manifestacij. Kongres je izvolil stavkovni odbor.
3. Po sklepu kongresa ISS Julijske krajine se je začela v deželi splošna stavka. V Trstu so stavko spremljali neprestani spopadi delavcev s fašisti.
5. Stavkajoči delavci v Trstu so se spopadli s fašističnimi skupinami v bližini delavskega doma. Fašisti so napadli in razdejali delavski dom in sedež mladinskega krožka v ulici Pondares.
- 7.—8. Po sklepu stavkovnega odbora se je ponoči končala splošna stavka v Julijski krajini.
9. V Trstu se je splošna stavka ponovila, ker so karabinjerji 8. septembra napadli pogrebce delavca Forgionija, ki je bil ubit v uličnih spopadih. Delavci so zasedli predmestje Sv. Jakob in postavili barikado. V uličnih spopadih sta padla dva delavca in 1 karabinjer.
10. Divizija Sassari je napadla in zavzela predmestje Sv. Jakob, kjer so se stavkajoči zabarikadirali. Med napadom so bile ubite tri osebe, več je bilo ranjenih in okrog 500 aretiranih. Razdejani so bili sedeži socialističnih organizacij in društev ter uredništvo lista »Il Lavoratore«. Civilni komisar je odredil policijsko uro.
- 10.—11. V Milanu je svet Splošne konfederacije dela sklenil sporazum z vodstvom ISS, da prevzame vodstvo zasedbenega gibanja Splošna konfederacija dela. Cilj bojev naj bo priznanje načela sindikalne kontrole nad proizvodnjo. Svet je izdal delavcem razglas, naj drže zasedene obrate.

11. V Trstu se je končala splošna stavka; del delavcev je vztrajal v stavki zaradi aretacij in vojaškega napada na Sv. Jakob. Med splošno stavko v Julijski krajini je bilo 12 oseb ubitih, okrog 250 pa ranjenih.
 15. Italijanska vlada je sestavila paritetno komisijo iz predstavnikov delavcev in delodajalcev za izdelavo zakonskega predloga o delavski kontroli nad proizvodnjo.
 17. Na zborovanju generalnega sveta tržaške Delavske zbornice so bile izključene tiste zveze, ki se niso udeležile splošne stavke: Zveza brivskih delavcev, tržaška sekcija gostinskih uslužbencev, zveza uslužbencev in trgovskih pomočnikov, zveza bančnih uslužbencev in sindikat zavarovalnih uslužbencev. 21. septembra so bili izključeni še posamezniki iz zveze občinskih uslužbencev in orkestralne organizacije. Število članov delavske zbornice se je s tem znižalo od 40.000 na 32.000.
 22. Zveza kovinarskih delavcev Italije je sprejela pogodbo glede zasedenih tovarn, ki jo je predlagala paritetna komisija. Pogodba je predvidevala, da delavci dobe plačo za vso dobo obstrukcije, za čas zasedbe tovarn pa za opravljeno delo; v obratih bo uvedena delavska kontrola. Sporazum o kontroli proizvodnje ni bil realiziran.
 23. Mornarji v Trstu so stavkali 24 ur, dokler jim fašisti niso vrnilo Leninovih slik, ki so jih pobrali z ladij.
 - 25.—26. V Trstu je bil kongres Socialistične zveze Julijske krajine, prvi po združitvi slovensko-hrvaških in italijanskih organizacij. Sprejel je pravilnik o organizaciji, izvolil 14-članski izvršni odbor in ugotovil, da je število sekcij v deželi naraslo od 34 (sept. 1919) na 73, število članov pa od 5000 na 9000.
 26. Splošna konfederacija dela je izdala delavcem v Italiji navodila o izročitvi zasedenih malih tovarn lastnikom.
 28. Direkcija ISS je na seji sprejela pogoje III. internacionale, izražene v 21 programskih točkah, in se s 7 glasovi proti 5 izrekla za izključitev reformistične struje iz ISS.
- Septembra in oktobra je ISS na občinskih volitvah v Italiji dobila večino v 2162 občinah in 25 pokrajinskih upravah.

Oktober

3. V Trstu je bil ustanovni sestanek frakcije komunistov-astenzionistov v Socialistični zvezi Julijske krajine. Frakcija se je izrekla za odstranitev reformistične struje iz ISS in imenovala začasni pokrajinski odbor. V tržaški sekciji je bila komunistična frakcija ustanovljena 18. novembra 1920.
V Trstu je bila enodnevna stavka tramvajskih delavcev, ki se je ponovila 6. in je trajala do 21. oktobra, ker so stavkajoče napadli fašisti.
- 3.—4. V Trstu je bil kongres Stavbinskih zadrug za Julijsko krajino in konferenca deželne Zveze stavbinskih delavcev. Zveza je štela 45 podružnic z 20.600 člani.
5. Okrog 50.000 delavcev v Trstu je manifestiralo ob prihodu socialističnih poslancev v italijanskem parlamentu. Poslanska skupina je na dvodnevni sestanki s pokrajinskim vodstvom ISS razpravljala o problemih Julijske krajine.
10. V Trstu je bila velika manifestacija železničarjev Julijske krajine ob razvitju svojega prapora. Fašisti so napadli manifestante.

- 10.—11. V Reggio Emilia je zborovala frakcija reformistov v ISS in se izrekla proti takojšnji revoluciji ter za prilagoditev programskih točk III. internacionale političnim in gospodarskim razmeram v deželi.
- 11.—12. V koprskih zaporih so politični jetniki organizirali gladovno stavko in dosegli osvoboditev 100 zapornikov.
14. V Trstu je oblast prepovedala delavsko manifestacijo za priznanje Sovjetske Rusije, ki jo je organizirala ISS po vsej Italiji. Tržaški delavci so ob 15. uri zapustili delo in se ob prihodu na trg Donadoni spopadli s fašisti; v bojih je bilo 9 oseb ranjenih. Fašisti so napadli tiskarno lista »Il Lavoratore« in »Delo« ter požgali uredniške prostore. V drugih krajih Julijske krajine je manifestacija uspela.
- V prvi polovici oktobra je bil v Milanu prvi skupni sestanek skupin komunistov v ISS, ki je pomenil ustanovitev frakcije komunistov. Sprejet je bil »Manifest-program« in izvoljen začasni odbor frakcije in izvršni odbor.
- 15.—18. V Trstu je bila splošna spontana stavka, zaradi napada na tiskarno delavskih listov. Po sklepu izvršnega odbora ISS Julijske krajine so tiskarji stavkali, dokler ni ponovno začel izhajati list »Il Lavoratore«.
31. Fašistična skupina iz Trsta je uničila delavski dom in sedež mladinskega socialističnega krožka v Piranu zaradi napada delavcev na fašistične propagandiste 15. oktobra. Pri odhodu iz Pirana so piranski delavci napadli fašiste.
- V Gorici je bila konferenca zaupnikov ISS za Goriško, ki se je je udeležilo okrog 100 delegatov. Ustanovili so goriško okrožje (propagandni pas), ki je obsegalo Brda, Soško dolino, Trbiž, Idrijo, Vipavsko, Goriško in del Krasa. Izvolili so okrožni odbor, ki je izdal okrožnico o ustanavljanju komunističnih sekcij v okviru ISS.

November

8. V Rapallu so se začeli razgovori o razmejitvi med Italijo in kraljevino SHS. Italijo so predstavljali predsednik vlade Giolitti, zunanji minister Sforza, vojni minister Bonomi, Jugoslavijo pa predsednik vlade Vesnić, zunanji minister Trumbić in finančni minister Stojanović.
12. V Rapallu je bila sklenjena italijansko-jugoslovanska pogodba o priključitvi Julijske krajine k Italiji.
13. Politični jetniki v koprskih zaporih so začeli tridnevno gladovno stavko.
14. V Bologni je izšla prva številka glasila komunistične frakcije v ISS »Il Comunista«, ki je izhajal do 31. X. 1922.
15. V Gorici in Solkanu so stavkali mizarji; po 17 dneh so dosegli popoln uspeh.
20. V Firencah je bila dvodnevna konferenca frakcije socialistov-komunistov (center). Odločila se je za enotnost ISS in se izrekla proti razcepu in izključitvi reformistov, sprejela je 21 točk III. internacionale razen člena o preimenovanju stranke iz socialistične v komunistično.
- 28.—29. V Imoli je bila konferenca komunistične frakcije ISS, ki je sprejela sklepe II. kongresa III. internacionale brez pridržkov in se izrekla za izključitev reformistov iz ISS.

December

8. Na zborovanju tržaške sekcije ISS je glasovalo za program komunistične frakcije, sprejet v Imoli, 223 članov, za program socialistov-komunistov, sprejet v Firencah, pa 224 članov.
10. V Trstu se je začela stavka učiteljev in profesorjev, ki se je razširila na vso deželo. Končala se je 3. I. 1921 s sporazumom o izplačevanju draginjske doklade in o ustanovitvi komisije za urejanje odnosov.
13. V Julijski krajini se je začela stavka državnih uslužbencev za zvišanje plač. Končala se je 26. decembra brez uspehov in to zaradi obsednega stanja, ki ga je odredil civilni komisar v zvezi z dogodki na Reki.
18. Italijanska vlada je po ratifikaciji rapalske pogodbe dala ultimatum D'Annunzijevim legionarjem, naj zapuste Reko in zasedene kvarnerske otoke. Italijanska vojska je blokirala zasedeno reško ozemlje.
25. Med redno italijansko vojsko in reškimi legionarji se je vnel boj, ker D'Annunzio ni sprejel ultimata. Generalni civilni komisar je uvedel obsedno stanje v Julijski krajini. Spopad se je končal 31. decembra s kapitulacijo legionarjev, ki so izročili oblast reški vladi.

Decembra je bil pokrajinski kongres Zvez socialistične mladine, ki je sprejel načelo o razcepu ISS. Kolikor stranka ne bi izključila reformistične struje, bi se mladinska organizacija odcepila in ustanovila pravo komunistično stranko.

1921

A

Januar

29. V Ljubljani je bil kongres kovinarjev za Slovenijo, ki je pretrgal stike z Zvezo kovinarskih delavcev Jugoslavije (SMRJ) in obnovil Osrednje društvo kovinarjev. Za njim so pretrgale zvezo s CRSVJ še ostale sindikalne zveze.

Februar

15. Pred okrožnim sodiščem v Celju je bil obsojen član pokrajinskega vodstva KSJ Albert Hlebec na 2 meseca strogega zaporu, ker je na delavskih shodih v Trbovljah in Kočevju govoril proti orožnikom in vladnemu zastopniku na shodu.
17. Izšla je uredba o izpremembah in dopolnitvah uredbe o volitvah v občinska zastopstva v Sloveniji z dne 15. V. 1920, ki je črtala žensko volilno pravico. Februarja so študenti-komunisti na ljubljanski univerzi ustanovili društvo »Vstajenje«, ki je s prekinitvami delovalo do leta 1924, ko je bilo prepovedano.

April

- 1.—6. V klubu komunističnih poslancev v Beogradu je bil plenum centralnega strankinega sveta. V resoluciji o političnem položaju so pojasnili dotedanje slabosti stranke in sprejeli pravilnik o njenem organizacijskem izgrajevanju v novih okoliščinah.
26. Na občinskih volitvah v Ljubljani, Mariboru, Celju in Ptujju so komunisti nastopili s samostojno listo kot Kmečko-delavska republikanska stranka. V Ljubljani je dobila KSJ 1051 glasov in 6 odbornikov, JSDS pa 808 glasov in 5

odbornikov. V Mariboru je dobila KSJ 4, JSDS pa 13 odbornikov. V Celju in Ptujju KSJ ni dobila odbornikov, JSDS pa 10 oziroma 11 odbornikov.

Predsedstvo poverjeništv za notranje zadeve je izdalo odlok o prepovedi obhodov in vsakih manifestacij po ulicah za 1. maj 1921.

28. V Ljubljani so stavkali stavbinci za povišanje mezd. Delo je zapustilo hkrati okoli 2000 gradbenih delavcev, ki se jim je pridružilo še 300 stavbincev v Mariboru in na Fali. Stavka je trajala do 28. maja.

Maj

- 3.—10. V 832 podeželskih občinah v Sloveniji so bile občinske volitve. V 29 občinah so komunisti zbrali na samostojnih listah 6651 glasov in dobili 201 odbornika; v 7 občinah so zmagali z absolutno večino, pri volitvah županov pa so dobili 14 županskih mest.

5. V Celju se je začela večdnevna stavka krojaških pomočnikov.

23. V Sloveniji so strokovne zveze v okviru Centralnega delavskega sveta Jugoslavije obnovile delovanje, potem ko ga je vlada dovolila. Splošna železniška organizacija za Jugoslavijo s sedežem v Ljubljani pa je začela delovati 4. junija.

Maja je bilo v Trbovljah razpuščeno delavsko kulturno društvo »Ledina«, ki je začelo delovati v začetku leta 1921.

Spomladi je bila v steklarni v Zagorju stavka steklarskih vajencev.

Spomladi je bilo v Zagorju ustanovljeno delavsko izobraževalno društvo »Vesna«, ki je nato razširilo delovanje še na Hrastnik, Trbovlje in druge kraje. Društvo je bilo razpuščeno 3. VI. 1924 po prvojunjskih dogodkih v Trbovljah.

Junij

9. Začel je izhajati tednik »Delo«, centralno glasilo zedinjenega strokovno organiziranega delavstva Jugoslavije v Ljubljani. Izdajalo ga je Osrednje društvo stavbnih delavcev. Prenehalo je po 3. številki 23. VII. 1921.

15. Začel je izhajati list »Novi železničar« kot glasilo Splošne železničarske organizacije za Jugoslavijo. Izšle so tri številke do 30. VII. 1921, ko je prenehal. Urejal ga je Josip Petrič.

21. Shod rudarjev v Kočevju, ki ga je sklicala obnovljena Zveza rudarskih delavcev.

22. V Moskvi je bil do 12. julija III. kongres Komunistične internacionale.

26. V Trbovljah je bil shod rudarjev, ki ga je sklicala Zveza rudarskih delavcev. Na njem je sodelovalo 4000 rudarjev.

27. Izšla je uredba o zavarovanju delavcev zoper bolezni in nezgode.

28. V ustavodajni skupščini je bila sprejeta ustava — Vidovdanska — s pičlo navadno večino namesto prvotno določene dvetretjinske večine.

- 28.—29. Na občnem zboru Splošne železničarske organizacije za Jugoslavijo je 42 delegatov zastopalo 14 podružnic.

Julij

- 9.—23. V Moskvi je bil drugi kongres Komunistične mladinske internacionale. Udeležili so se ga tudi predstavniki 16 federacij delavske mladine, ki niso pripadale KMI.

20. Komunist Alija Alijagić je ustrelil v Delnicah notranjega ministra M. Draškovića
25. Poverjenišтво za notranje zadeve je na temelju ukaza ministra notranjih zadev izdalo odlok, da se po vsej Sloveniji 28. VII. 1921 ob 6. zjutraj začno hišne in osebne preiskave v društvih in pri osebah, osumljenih komunizma.

A v g u s t

1. Vlada je razveljavila komunistične mandate v narodni skupščini.
2. Narodna skupščina v Beogradu je sprejela zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi, namerjen proti komunistom.

S e p t e m b e r

- 2.—5. V tržiški predilnici je bila popolna stavka.
- 4.—5. V Zagrebu je bila konferenca predstavnikov Glavne delavske zveze iz Beograda in Sarajeva, Splošne delavske zveze (ORS) iz Zagreba, Strokovne komisije iz Ljubljane in Zveze zasebnih nameščencev Jugoslavije, kjer so udeleženci izjavili, da priznajo amsterdamsko sindikalno internacionalo.
20. Pokrajinska uprava za Slovenijo je na podlagi zakona o zaščiti države razpustila Splošno železničarsko organizacijo za Jugoslavijo.
23. Pokrajinska uprava za Slovenijo je razpustila podružnico Zveze kovinarskih delavcev Jugoslavije (SMRJ) v Zagorju.

O k t o b e r

20. Slovenski kulturni delavci, zavodi in društva so protestirali proti nameravani ukinitvi univerze v Ljubljani.
26. V Zagrebu so bili obsojeni atentatorji na ministra Draškovića; Alija Alijagić je bil obsojen na smrt, Rodoljub Čolaković, Dimitrije Lopandić in Nikola Petrović na 15 let, Gounovac pa na 2 leti zapora; Nebojša Marinković je bil oproščen.
27. V Beogradu je bila konferenca dvanajstih obnovljenih sindikalnih zvez, bivših sindikatov CRSVJ. Sprejela je začasna pravila Medjusaveznog sindikalnog odbora Jugoslavije (MSOJ) in s tem ustanovila Neodvisne sindikate Jugoslavije.
28. V Ljubljani je začel izhajati tednik »Delavske novice«, legalen list KSJ za Slovenijo.

N o v e m b e r

4. V Beogradu je začel izhajati »Organizovani radnik«, centralno glasilo Neodvisnih sindikatov, ki ga je eno leto urejal Moša Pijade.
23. Namestniški izvršni odbor KSJ je začel izdajati v Beogradu legalen tednik »Slobodna reč«. Lastnik in urednik lista je bil Moša Pijade.

D e c e m b e r

18. V Beogradu je bila konferenca socialističnih strank, ki je sprejela sklep, da vse tri socialistične stranke: JSDS za Slovenijo, Socialnodemokratska stranka Jugoslavije (Hrvatske in Slavonije) in Socialistična delavska stranka (Srbije) prenehajo obstajati kot samostojne politične tvorbe in se združijo v skupno Socialistično stranko Jugoslavije.

- 26.—27. V Trbovljah se je zadnjikrat sestala JSDS na 13. zboru. Sprejeli so program in statut SSJ, njeno vodstvo pa je postalo oblastni oziroma pokrajinski odbor SSJ za Slovenijo.

1921

B

Januar

1. V Trstu je bila konferenca komunistične frakcije v ISS Julijske krajine, ki so ji prisostvovali tudi delegati mladinske organizacije in kulturnih društev. Konferenca se je izrekla za komunistično resolucijo, sprejeto v Imoli, in izvolila deželni izvršni odbor komunistične frakcije.
V Torinu je začel ponovno izhajati list »L'Ordine nuovo«, kot dnevnik KSI. Izhajal je do 16. decembra 1922.
5. Julijska krajina je bila po rapalski pogodbi uradno priključena k Italiji.
18. V koprskih zaporih je začelo 140 političnih jetnikov z gladovno stavko zaradi zavlačevanja preiskave. Stavka je trajala do 20. januarja. Po stavki so 50 oseb začasno izpustili.
21. V Livornu je komunistična frakcija, ki je zapustila kongres ISS, (15.—20. I.) ustanovila Komunistično stranko Italije. Na kongresu ISS je resolucija komunistov, ki je zahtevala izključitev reformistov, dobila 58.783 glasov, maksimalistov, ki je zahtevala enotnost stranke, 98.028 glasov, reformistov pa 14.695 glasov. Delegati iz Julijske krajine so oddali za komuniste 4462 glasov, za maksimaliste 3286 in za reformiste 30 glasov.
23. Zveza prometnih delavcev Julijske krajine se je na kongresu izrekla za program KSI.
25. Izvršni odbor Komunistične internacionale je v pismu vodstvu KSI izjavil, da priznava samo KSI kot sekcijo KI v Italiji.
26. Komunisti so zasedli tiskarno delavskega glasila »Il Lavoratore«, ki je postal poleg slovenskega lista »Delo« glasilo KSI za Julijsko krajino.
27. Fašisti so napadli udeležence svetosavske proslave v Trstu in demolirali prostore srbske čitalnice, kjer je bila proslava.
- 29.—31. Na kongresu v Firencah se je iz Zveze italijanske socialistične mladine konstituirala Zveza komunistične mladine.
30. Okrog 600 delavcev tekstilne tovarne v Ajdovščini je na zborovanju pozdravilo ustanovitev KSI in njen pristop h KI.
- 30.—31. V Gorici je bil III. kongres Zveze stavbinskih delavcev Julijske krajine.
31. Začel je izhajati list »Il Comunista«, osrednje glasilo KSI, urejal ga je Palmiro Togliatti.

Februar

1. Socialistična stranka v Julijski krajini je začela izdajati novo glasilo »Il Lavoratore socialista«.
4. Delavski list »Il Lavoratore« je izšel prvič kot glasilo komunistične stranke.

Goriška sekcija socialistične stranke je s 16 glasovi proti 7 in 11 vzdržanimi izglasovala svojo razpustitev, ker je po razcepu v Livornu večina članov prestopila v KSI.

V Trstu so stavkali sanitarci in bolničarji zaradi intervencije fašistov v bolnišnici med mezdnim gibanjem pomožnega osebja.

7. V Gorici je bil ustanovni sestanek komunistične sekcije za Goriško.
8. Ponoči so fašisti četrtič napadli tiskarno slovenskega glasila »Edinost« in jo opustošili.
9. V noči na 10. februar so fašisti napadli tiskarno »Il Lavoratore« in »Delo« v ulici Zudecche v Trstu. V obrambi so delavci fašiste pregnali in jih več ranili, nakar je policija zasedla poslopje in aretirala 41 komunistov, med njimi urednike listov. Fašisti so popolnoma uničili tiskarno in poslopje požgali. »Il Lavoratore« in »Delo« sta za 8 mesecev prenehala izhajati.
10. V Julijski krajini je bila splošna protestna stavka zaradi napada fašistov na tiskarno delavskih glasil.
11. Fašisti so z bombami napadli delavce v tržiški ladjedelnici, enega ubili, nekatere ranili in demolirali delavski dom. Delavci so stopili v protestno stavko, ki je trajala do 23. februarja.
19. Fašisti so požgali sedež komunističnega kulturnega krožka pri Sv. Križu; pri napadu je bil smrtno zadet en delavec.
21. V tržaški ladjedelnici so stavkali železarji.
26. V Livornu je bil do 3. marca kongres Splošne konfederacije dela (Confederazione generale del Lavoro). Za resolucijo maksimalistov in reformistov je bilo oddanih 1.435.783 glasov, za resolucijo komunistov pa 432.564.
28. Fašisti so napadli delavski dom v ulici Madonnina v Trstu in ga zažgali. Razdejali so sedež kulturnega krožka »Spartaco« in srbsko pravoslavno šolo, napad na tiskarno »Edinost« pa so preprečili karabinjerji.

Marec

1. Delavci ladjedelnice Sv. Marka v Trstu so v protest na fašistični teror prejšnjega dne zasedli ladjedelnico in zažgali skladišče ter več stranskih prostorov. V spopadu z orožniki je bilo aretiranih 250 delavcev. Vsi delavci v Sv. Marku in v Sv. Roku so bili odpuščeni do 14. aprila.
Pri Sv. Jakobu so mladinci napadli kamion fašistov in jih 8 ranili.
Učitelji meščanskih šol v Trstu so stavkali z zahtevo po ukinitvi nadurnega dela.
2. V raških premogovnikih v Istri je začela splošna stavka. Delavci so zasedli obrate in prevzeli upravo; okoliški kmetje so jih podprli. »Labinska republika« je obstajala do 7. aprila, ko so jo zlomili z vojaško pomočjo.
V Trstu so stavkali tiskarji z zahtevo po varnosti in pravici do dela.
Fašisti so napadli in zažgali delavski dom v Miljah; delavci so v protest zažgali stanovanje pomorskega glavarja. Pri Sv. Ivanu v Trstu so fašisti razdejali slovenski narodni dom.
3. Fašisti so razdejali delavske domove v Kopru in Valdoltri.
20. Fašisti so v Strunjanu napadli skupino mladincev, enega ubili in 4 ranili.

- 23.—25. V Julijski krajini so stavkali pomorski delavci v sklopu splošne stavke v Italiji.
28. Delavci električarskega in plinskega omrežja v Trstu so stavkali do 2. aprila.

April

- 1.—10. V Žagi pri Bovcu so stavkali gozdarji tvrdke Palese.
3. Prebivalci istrske vasi Krnica so z orožjem napadli in pregnali fašistično skupino, ko je hotela aretirati komunista A. Cilego. Vas, ki so jo kmetje obkolili, je napadlo vojaštvo s kopnega in z morja. Prebivalci so se umaknili v Šegotiče, kjer so nadaljevali boj, v katerem je bilo več oseb ranjenih, eden ubit, 56 vaščanov pa aretiranih. Naslednji dan so fašisti požgali Šegotiče.
7. Vojaške enote so s kopnega in z morja napadle in zavzele raške premogovnike, ki so bili od 2. marca v rokah delavcev. V spopadu med rudarji in vojaštvom pri vasi Strmec sta padla dva rudarja, več je bilo ranjenih.
12. Fašisti so napadli in opustošili slovenski narodni dom pri Sv. Ivanu v Trstu.
15. Delavci tržaške plinarne so stavkali.
16. V Gorici so se spopadli fašisti in komunisti. V boju je padel komunist Zoretto, en delavec pa je bil ranjen.
24. V razdejanem delavskem domu v Trstu je bil ustanovni kongres Komunistične stranke za Julijsko krajino. Zastopanih je bilo 50 sekcij, 18 združenj komunistične mladine, 3 pokrajinske zveze komunistične mladine, 9 sindikalnih organizacij, 11 kulturnih društev in krožek komunističnih dijakov. Centralni komite KSI je zastopal Amadeo Bordiga.
25. V Julijski krajini se je začela splošna stavka železničarjev, ker je vlada namepravala odvzeti draginjski dodatek. Stavka se je končala 21. maja s popolnim uspehom.
26. Na zasedanju delavske zbornice, ki je vključevala vse strokovne organizacije v Julijski krajini, so delegati oddali 6000 glasov za resolucijo komunistov, 4000 pa za resolucijo socialistov in republikancev. Delavska zbornica v Trstu je prešla v roke komunistične stranke.
30. Fašisti so uničili sedež kulturnega krožka Karl Liebkecht pri Sv. M. Magdaleni v Trstu.

Maj

1. Fašisti so napadli delavce pri Sv. Jakobu, ker so peli Internacionalo. V spopadu je padel en fašist, nakar so fašisti opustošili sedež Zveze pomorskih delavcev.
- 1.—10. V Trstu so oblasti aretirale okrog 100 mladincev, ki so zbirali orožje za obrambo proti fašistom; 12. decembra so jih 15 obsodili na 4 do 4 in pol mesecev zapora.
13. Fašisti so razdejali sedeže kulturnih krožkov v predmestjih Greta in Sv. M. Magdalena v Trstu.
15. Na prvih povojnih parlamentarnih volitvah je v Julijski krajini lista komunistične stranke dobila 14,27 % glasov in dve poslanski mesti; komunisti so bili

tretja najmočnejša stranka v deželi. V vsej Italiji so dobili 4,5 % glasov in 15 poslancev. Ob volitvah je vladal splošen fašistični teror proti delavskim in slovenskim narodnim ustanovam.

Prebivalci Marezig in okoliških vasi so napadli skupino fašistov, ki je terorizirala volivce. Na begu so bili 4 fašisti smrtno zadeti. Fašisti so naslednji dan zažgali vas Čezarje.

Junij

15. V zaporih Coroneo v Trstu je bila gladovna stavka političnih aretirancev, ki so zahtevali takojšnjo razpravo ali osvoboditev. Mnogi so bili začasno izpuščeni.
16. V Gorici je začel izhajati list »Spartaco«, glasilo komunistične stranke za videmsko, belunnsko in goriško pokrajino, ki je zamenjal »Il Lavoratore« in »Delo«, katera zaradi požgane tiskarne nista izhajala. Do 17. septembra 1921 je izšlo 14 števil. Urednik je bil Josip Tuntar.
19. Na izrednem kongresu deželne Zveze stavbinskih delavcev v Gradiški je 22 delegatov glasovalo za KSI, 11 pa za socialiste, nakar so socialistični voditelji dali ostavko.
22. Na III. kongresu Komunistične internacionale, ki je trajal do 12. julija, je bila Italijanska socialistična stranka izključena iz III. internacionale, ker ni izločila reformistične struje iz ISS.

Julij

13. V Rimu je bilo prvo zborovanje oboroženih čet za obrambo proti fašističnemu nasilju — Arditi del popolo. Sestavljali so jih delavci in kmetje in niso bile podrejene nobeni politični stranki.
24. Fašisti so napadli prebivalce pri Sv. Križu pri Trstu in ranili 5 oseb, 20 pa aretirali.

August

3. Predstavniki fašistične in socialistične stranke so v Rimu podpisali sporazum o prenehanju medsebojnih nasilnih napadov. Sporazum je že 15. novembra prenehal veljati, ker mu je večina fašijev nasprotovala.
9. Okrog 270 oboroženih mladincev je po pogrebu komunista De Marchia, ki je bil ubit v spopadu v Miljah 7. avgusta, napadlo fašistične sedeže pri Sv. Jakobu in pri Sv. Vidu v Trstu. Ponoči pa so fašisti razdejali sedež kulturnega krožka v Škednju.
14. V Trstu so predstavniki delavskih zbornic Julijske krajine na zborovanju sklenili, da se sindikalne organizacije ne bodo ravnale po sporazumu o pomiritvi s fašisti, sprejetem 3. avgusta v Rimu, kar je reformistična Splošna konfederacija dela zahtevala z okrožnico.

September

- 2.—8. Fašisti so požgali slovenski narodni dom pri Sv. Ivanu, dvorano konzumnega društva v Rojanu in razdejali hotel Evropa v Trstu.
10. Komunistični list »Il Lavoratore« je začel ponovno izhajati v novi tiskarni v ulici Maiolica v Trstu.

21. V Zvezi pomorskih delavcev v Trstu je bila ustanovljena komunistična frakcija. Sledilo je ustanavljanje komunističnih skupin v večini strokovnih organizacij; komunisti so dobivali vse večji vpliv v sindikatih.
22. Zveza industrialcev je dala delavcem enotedenski ultimatum, v katerem je zagrozila, da bo zaprla ladjedelnice, če se ne bodo strinjali z znižanjem mezd za eno tretjino. Zveza kovinarjev je 24. septembra ultimatum zavrnila.
25. Na kongresu stavbinskih zadrug je komunistična struja dobila večino in prevzela upravni odbor.
29. Zvečer se je začela splošna stavka v Julijski krajini v podporo stavkajočim kovinarjem, ki so bili 28. septembra zaradi zavrnjenega ultimata industrialcev izprti iz vseh ladjedelnic. Sklep o splošni stavki je sprejel svet strokovnih zvez v sporazumu s KSI, socialistično in republikansko stranko in skupino anarhistov. Stavka se je končala 5. oktobra, ko so industrialci svoje zahteve umaknili in pristali na pogajanje.
V Trstu je bila ustanovljena prva komunistična ženska skupina »Gruppo femminile di propaganda comunista«.

O k t o b e r

19. Na volitvah v generalni svet strokovnih zvez (Consiglio generale delle Leghe) v Trstu so komunisti dobili 8456 glasov, socialisti, republikanci in ostali pa skupno 2144 glasov. V svet je bilo izvoljenih 220 komunistov, 54 socialistov in 12 republikancev.
21. Kovinarji v Julijski krajini so ponovno stavkali, ker so delodajalci pri pogajanju še vedno zahtevali 20 % znižanje mezd.

N o v e m b e r

2. Žene stavkajočih kovinarjev so po protestnem zborovanju demonstrirale po tržiških ulicah ter vzklikale Leninu in komunizmu.
 - 7.—9. Na kongresu v Rimu, se je fašistično gibanje konstituiralo v Nacionalno fašistično stranko (PNF). Stranka je tedaj štela 2200 krajevnih organizacij s 300.000 člani. V odgovor na fašistični kongres je bila v Rimu do 15. septembra splošna stavka.
 - 20.—27. V Julijski krajini je bila splošna stavka v podporo stavkajočim kovinarjem.
 26. Fašisti so požgali delavski dom v Gradiški. V Trstu so zahrbtno umorili tiskarja Müllerja, sekretarja sekcije knjigovezov Giraldirja pa ranili. Zveza je razglasila protestno stavko tiskarjev v vsej državi. Trajala je do 31. novembra.
- Novembra je bil med splošno stavko ustanovljen v Trstu odbor za civilno obrambo, ki so ga sestavljali industrialci, fašisti in zastopniki oblasti. Odbor je dobil polno močje za oborožen boj proti delavskemu gibanju.

D e c e m b e r

3. Med Zvezo kovinarjev Julijske krajine in Zvezo industrialcev je bil podpisan sporazum o znižanju delavskih plač za 15 %. Gibanje kovinarjev se je tako končalo z delnim uspehom.

12. Fašisti so požgali narodni dom v Barkovljah, ker so se jugoslovanski nacionalisti v Splitu spopadli z italijanskimi mornarji. Napad na tiskarno Edinost pa so preprečili karabinjerji.
14. Pristaniški delavci v Trstu so stavkali zaradi ustanovitve fašistične zadruga v pristanišču.
17. Italijanska pristanišča so bojkotirala tržaško pomorsko podjetje Cosulich, ker se je udinjalo fašistom.
19. Po kraljevem odloku sta bila imenovana izredna deželna odbora za Istro in Goriško. V odboru za Goriško je bilo 7 članov italijanske in 7 članov slovenske narodnosti, v istrskem odboru pa 9 Italijanov in 1 Hrvat.
23. Ponoči so fašisti oropali arhiv Delavske zbornice v Trstu.
- 25.—26. V Trstu je bil kongres komunistične mladine Julijske krajine. Obravnaval je novo organizacijsko strukturo, kulturno, študentsko, žensko in otroško gibanje. Decembra so po sklepu CK KSI v Trstu ustanovili deželni sindikalni odbor. Izvolili so ga voditelji komunističnih frakcij v sindikalnih organizacijah. Odbor je koordiniral akcije in vodil enotno gibanje v sindikatu.

1922

A

Januar

6. V Ljubljani je bila ustanovna skupščina začasne Delavske zbornice.
- 7.—8. V Beogradu je bila konferenca reformističnih sindikatov, kjer so ustanovili Glavno delavsko zvezo (GRS). Navzočih je bilo 64 delegatov, 2 slovenska delegata sta zastopala Strokovno komisijo, ki se je vključila v GRS.
8. V Zagrebu je bila konferenca predstavnikov strokovnih organizacij, kjer so se dogovorili za organiziranje pomoči gladujočim v Sovjetski Rusiji.
V Trbovljah je bil rudarski shod, ki je manifestiral za nevtralne delavske strokovne organizacije. Sprejeli so štiri resolucije.
25. V Beogradu je bila sodna razprava, znana kot »Vidovdanski proces«, proti 23 komunistom, obtoženim atentata na kralja Aleksandra 21. VI. 1921. Sodišče je obsodilo Spasoja Stejića na smrt (pozneje ga je pomilostilo na 20 let ječe) in Lajoša Čakija na 20 let ječe, druge pa je v zvezi z atentatom oprostilo, toda obsodilo zaradi komunistične propagande.

Februar

19. V Zagrebu je začela izhajati »Borba«, glasilo KSJ.
V Ljubljani je bil medstrankarski protestni shod proti draginji. Sprejeta je bila resolucija, ki jo je predlagal pokrajinski komite KSJ za Slovenijo. Proti resoluciji so glasovali odborniki narodnih socialistov in socialnih demokratov.
23. »Delavske novice« so objavile razglas, da je začela delovati neodvisna strokovna organizacija Zveza rudarskih delavcev s sedežem v Trbovljah. Do kongresa je vodil posle začasni pripravljalni odbor.

26. V Trbovljah je bil shod Zveze rudarskih delavcev, ki se ga je udeležilo nad 4000 rudarjev. Zahtevali so popolno pravico združevanja in delovanja strokovnih organizacij.

28. Izšel je zakon o zaščiti delavcev.

Februarja je začel izhajati slovenski delavski kulturni mesečnik »Kres«, glasilo »Svobod«.

Marec

5. Na shodu rudarjev v Hrastniku so ustanovili podružnico Zveze rudarskih delavcev.

12. V Trbovljah je bil protidraginjski shod, ki se ga je udeležilo okrog 4000 rudarjev. V Rajhenburgu je bil shod rudarjev, kjer je bila ustanovljena podružnica Zveze rudarskih delavcev.

25. V Ljubljani se je konstituiral odbor za pomoč gladojučim v Rusiji. V odboru so bile zastopane vse slovenske stranke ter važnejše kulturne in humanistične organizacije.

V Ljubljani je bil kongres Strokovne komisije, ki se je preimenovala v pokrajinski odbor Glavne delavske zveze Jugoslavije.

26. V Kočevju je bil shod rudarjev, kjer je bila ustanovljena podružnica Zveze rudarskih delavcev.

V Hrastniku, Zagorju in Trbovljah (27. III.) so bili javni shodi proti izterjevanju dohodninskega davka.

29. V tovarni Westen v Celju se je začela stavka, ki je trajala 2 meseca in pol. V njej je enotno sodelovalo delavstvo vseh političnih prepričanj. Dosegli so 35 % zvišanje mezd.

April

19. Bombažna predilnica in tkalnica Glanzmann & Gassner v Trziču je sprejela kolektivno pogodbo. S tem je bilo končano mezdnno gibanje v tržiški predilnici.

30. SKOJ v Sloveniji je organiziral legalno mladinsko izobraževalno društvo »Iskra«, ki je imela podružnici v Ljubljani in Hrastniku. »Iskra« je prirejala dramske predstave, predavanja, pevske vaje, izlete in zabave. Razpuščena je bila 10. I. 1923 v zvezi s procesom proti mladim komunistom iz Trbovelj in Hrastnika.

Aprila je bila v Berlinu konferenca zastopnikov III., II. in dunajske internacionale za skupen nastop delavstva v akciji 20. aprila in 1. maja proti ženevski konferenci.

Maj

20. Ljubljanski občinski svet je bil razpuščen in postavljen vladni komisar.

Maja je 2000 delavcev mariborskih železniških delavnic izvedlo pasivno rezistenco.

Junij

2. V Ljubljani je bil protestni shod zaradi razpusta občinskega sveta.

13.—22. Pasivna rezistenca pivovarskih delavcev v Mariboru, Ljubljani in Laškem, ki se je končala s sporazumom o 35 % povišanju mezd.

25. Na Jesenicah je bil prvi nastop delavskih telovadnih enot, na katerem so sodelovali tudi delavci iz Maribora.
 29. V vseh ljubljanskih knjigovznicah se je začela stavka zaradi težkih delovnih razmer in izkoriščanja delavk.
- Junija je začel izhajati »Rdeči pilot«, mesečnik za proletarsko revolucionarno umetnost.

Julij

1. Začel je veljati zakon o zavarovanju delavcev, ki je bil sprejet 14. V. 1922.
3. V Mestnem domu v Ljubljani je bil železničarski shod, ki ga je sklicala neodvisna strokovna železničarska organizacija. Na njem je bilo okrog 300 železničarjev.
- 3.—17. Na Dunaju je bila prva državna konferenca KSJ. Na njej je sodelovalo 22 delegatov ter predstavniki KI in KMI. Konferenca ni vplivala na gibanje v Jugoslaviji, ker niso bili razčiščeni vzroki poraza delavskega gibanja v letih 1920—1921 in druga vprašanja. Levica je zapustila konferenco, desnica pa je izvolila novo desničarsko vodstvo KSJ.
10. Pred okrožnim sodiščem v Celju je bila razprava proti 21 delavcem, obtoženim, da so med stavko v tovarni Westen 9. maja odvrčali stavkokaze od dela.
24. V Ljubljani se je začela delna tiskarska stavka, ki se je končala 2. avgusta.

Julija je bilo mezдно gibanje delavcev na Jesenicah.

Julija je v Ljubljani začelo mezдно gibanje lesnih delavcev, ki je preraslo v stavko. Trajala je 6 tednov in se končala s 30 % zvišanjem mezd.

Avgust

1. Rudarji v Trbovljah so začeli mezдно gibanje. Z razglasom so pozvali jugoslovanski proletariat, naj jih podpre v boju proti bedi in lakoti.
 2. V Delavskem domu v Ljubljani je bil ustanovni občni zbor Neodvisne strokovne železničarske organizacije za Slovenijo. Sprejeta je bila resolucija o taktiki in organizaciji.
 3. V Ljubljani je začela stavka mizarskih pomočnikov in lesnih delavcev za zboljšanje mezd. Stavko, ki je trajala do septembra, je organiziralo Osrednje društvo lesnih delavcev.
 6. V Trbovljah, Hrastniku in v Zagorju so bili shodi rudarjev, ki so zahtevali, da uprava TPD v 8 dneh izboljša nevdržne življenjske razmere rudarjev.
- V Celju je bil vsedelavski zlet.
7. Stavka lesnih delavcev v Celju.
 20. V Ljubljani je bila konferenca železničarskih zaupnikov iz Slovenije in delno iz Hrvaške, ki je sklenila, da se železničarji zedinijo v enotno strokovno organizacijo za vso Jugoslavijo.
 - 20.—22. Na travniku za Čadom v Ljubljani je bil drugi kongres SKOJ.
 - 22.—27. V podjetjih TPD je bila splošna stavka 12.000 rudarjev, ki se je končala z delnim uspehom. Mezde so zvišali za 20 %.
- Avgusta je bila v Ljubljani stavka brivskih pomočnikov.

September

1. V Ljubljani je začel izhajati prvi list slovenske delavske mladine »Proletarska mladina«. Urejalo ga je pokrajinsko tajništvo SKOJ. Zadnja številka je izšla 15. X. 1923.
23. Policija je preiskala društvene prostore »Iskre« in uredništvo »Proletarske mladine« v Delavskem domu v Ljubljani. Hkrati so bile tudi preiskave pri odbornikih »Iskre« in njene podružnice v Ljubljani.

Oktober

23. V Ljubljani je začelo izhajati glasilo neodvisnih sindikatov »Strokovna borba«. Izhajalo je do 7. VI. 1924. Med odgovornimi uredniki sta bila Ivan Baznik in Hinko Pavlič.

Oktober in novembra so stavkali ljubljanski kovinarji in mizarski delavci.

November

5. V Moskvi se je začel IV. kongres Komunistične internacionale, ki se ga je udeležilo 408 delegatov. Trajal je do 5. decembra. Kongres je sprejel teze o taktiki Kominterne, o enotni delavski fronti, o sindikalnem in drugih vprašanjih.
10. Ustanovni občni zbor Zveze neodvisnih strokovnih organizacij za Slovenijo. Na njem so bile zastopane tudi druge strokovne organizacije, ki so najavile vstop v Zvezo neodvisnih sindikalnih organizacij. Sprejeta je bila resolucija o strokovnem gibanju in poziv delavstvu, da vstopi v Medstrokovno federacijo dela.
19. V Trbovljah je bil I. kongres Zveze rudarskih delavcev.
24. V Ljubljani je bil volilni shod Zveze delovnega ljudstva, ki se ga je udeležilo 3000 oseb.
- 29.—30. V Slavonskem Brodu je bil kongres brivskih organizacij Jugoslavije, kjer so bile zastopane strokovne zveze iz Beograda, Zagreba in Ljubljane. Na kongresu je prišlo do zedinjenja na centralistični podlagi. Pristopili so k MSOJ in odklonili pristop k II. internacionali.

December

2. Na predvolilnem shodu Zveze delovnega ljudstva (ZDL) v Ljubljani je bilo 5000 zborovalcev.
3. Na občinskih volitvah v Ljubljani je KSJ kot skupina okrog »Delavskih novic« sklenila volilni sporazum z ljubljanskimi socialisti okrog lista »Zarja« in s krščanskimi socialisti. Koalicija je preraščala pomen navadnega volilnega bloka in je odpirala možnost za enotno fronto. Zveza delovnega ljudstva je pri volitvah dosegla večino in prevzela ljubljansko občino.
10. Na kongresu Zveze neodvisnih strokovnih organizacij Slovenije je 62 delegatov zastopalo glavne sindikalne zveze železničarjev, rudarjev, stavbincev, kovinarjev, lesnih delavcev in brivcev. Zveza je štela 8452 članov. Na kongresu so sprejeli resolucije o strokovni izobrazbi in o sodelovanju žensk v strokovnih organizacijah. Zveza neodvisnih strokovnih organizacij za Slovenijo je delovala do prepovedi julija 1924.

30. Pred okrožnim sodiščem v Celju je bila razprava proti štirim skojevcem, rudarjem iz trboveljskih revirjev, ki so bili aretirani med rudarsko stavko. Antona Manfredo so obsodili na 2 leti ječe. To je bil prvi večji proces proti komunistom v Sloveniji po zakonu za zaščito države in prva večja obsodba.

1922

B

Januar

2. Tržaški dimikarji so stavkali.
15. V Trstu je bil kongres deželne zveze kovinarjev (FIOM).
- 15.—22. Na prvih povojnih občinskih volitvah v Julijski krajini so liste delavskih strank dobile večino glasov v okrog 30, manjšino pa v okrog 60 občinah. V Trstu so komunisti v občinskem svetu predstavljali manjšino.

Februar

5. V delavskem domu v Trstu je bil II. deželni kongres komunistične stranke Julijske krajine. Obravnaval je vprašanje strankine taktike, tiska, strokovnega, mladinskega in zadružniškega gibanja. Izvolil je delegate za državni kongres in nov izvršni odbor.
20. V Trstu je bilo zborovanje brezposelnih, ki jih je bilo v mestu 20.028, med drugim 2000 kovinarjev, 1800 gradbincev, 1600 transportnih delavcev, 3750 pomorskih in 4100 pristaniških delavcev. Na zborovanju so zahtevali javna dela, neplačevanje najemnin in občinskih uslug.
- V Rimu je bil ustanovni kongres »Alleanze del Lavoro« (zavezništvo dela), h kateri so pristopili: Splošna konfederacija dela, Sindikat železničarjev, Italijanska sindikalna unija, Italijanska unija dela in Zveza pristaniških delavcev. To je bil prvi korak k enotni delavski fronti.
26. Lesni delavci Julijske krajine so na kongresu v Trstu sklenili, da pristopijo h komunističnim sindikatom.

Marec

- 1.—2. Na Reki so se akcijske skupine, sestavljene iz fašistov, bojnikov in legionarjev, uprle avtonomni vladi. Predsednik vlade je predal oblast odboru za narodno obrambo, ki je postavil civilnega komisarja. V bojih so padle 4 osebe.
7. Po pogrebu socialističnega voditelja Raimonda Scabarja je pri Sv. Jakobu prišlo do spopada s fašisti. V boju je padel en delavec in en fašist. Fašisti so naslednji dan razdejali naročniški oddelek lista »Il Lavoratore«.
12. Fašisti so ponoči umorili enaindvajsetletnega delavca Giovannija Blasicha iz Trsta.
13. Tržaško sodišče je sklenilo, da odpravi slovenščino kot uradni jezik na tržaških sodiščih.
19. V Delavski zbornici v Trstu je bil prvi shod enotne delavske sindikalne organizacije »Alleanza del lavoro«, h kateri so pristopile vse tržaške sekcije delavskih zvez, vključene v Delavski zbornici, Sindikat železničarjev, Zveza prometnih in Zveza pomorskih delavcev. Na shodu so sprejeli resolucijo o boju za doseg

novih delavskih pravic in ohranitev dotlej pridobljenih pravic ter resolucijo o boju proti reakciji in draginji. Shod je predlagal, naj se po vsej pokrajini ustanove podružnice »Alleanza del lavoro«.

- 20.—24. V Rimu je bil II. kongres Komunistične stranke Italije. Kongres je sklenil razvijati enotno delavsko fronto, ki naj začne boj za takojšnje zahteve na sindikalnem področju.
- 27.—29. V Rimu je bil drugi kongres Zveze komunistične mladine Italije.
29. Tržaški pristaniški delavci so stavkali z zahtevo, naj delodajalci ne dajejo naročil fašistični zadrugi »Tergeste«.
30. V Trstu je bila deželna konferenca strokovnih organizacij, ki je obravnavala vprašanje brezposelnosti. Ustanovljen je bil deželni odbor za reševanje vprašanih brezposelnih.

April

11. V Trstu so stavkali peki in slaščičarji. Učitelji v Julijski krajini so stavkali v sklopu splošne 24-urne učiteljske stavke v Italiji.
19. Fašisti so v Trstu umorili delavca Antona Campusa in ranili delavca Kusmana. V spopadu med delavci in fašisti, ki je sledil pri Sv. Jakobu, je padel en fašist, dva pa sta bila ranjena.
23. V spopadu med delavci in fašisti na ulici Santa Clara v Trstu je padel en fašist, zato so fašisti zahrbtno napadli in ranili komunističnega občinskega svetnika Odorica Visintinija, ki je 15. junija za ranami umrl.
24. Fašisti v Trstu so napadli in hudo ranili komunista Bruna Sabadina, ki je 23. junija zaradi tega umrl.
28. V Gorici je bilo zborovanje delavskih zadrug za Trst, Istro in Furlanijo, ki pa je bilo prekinjeno zaradi fizičnega spopada med komunističnimi in socialističnimi delegati.

Maj

1. V Trstu so fašisti in karabinjerji z napadom preprečili prvomajsko zborovanje delavcev pred Delavskim domom v ulici Madonnina. Delavska zbornica je zaradi teh izgredov predlagala splošno protestno stavko.
7. V Trstu je bil deželni kongres Zveze komunistične mladine, ki je obravnaval sklepe državnega kongresa.
14. V Trstu so se sestali predstavniki vseh komunističnih sekcij in komunističnih strokovnih organizacij Julijske krajine. Sprejeli so sklep, da se komunisti v Trstu ne bodo udeležili volitev v organe delavskih zadrug zaradi prevlade socialistov v njenem vodstvu.
Zvečer so fašisti z bombami napadli skupino delavcev pri Sv. Jakobu. Štirje delavci so bili ranjeni, Redentore Sornig pa ubit.
15. V Trstu je bila poldnevna splošna stavka v protest proti umoru Sorniga.
25. Fašisti so ponovno napadli Delavski dom in ubili komunista Giovannija Gherlizzo.

Junij

3. Okrog 700 delavcev iz vipavske doline je ostalo brez dela, ker so delodajalci zaprli predilnico v Ajdovščini.
12. Stavbinski delavci v Julijski krajini so začeli 10-dnevno stavko, zaradi nerednega izplačevanja mezd.
- 15.—21. Zaradi uboja komunista Odorica Visintinija so delavci napadli fašiste, čemur je sledil splošen fašistični teror v Trstu. Med spopadi je bilo ranjenih 6 delavcev in 2 fašista, eden pa je padel. Aretiranih je bilo okrog 100 delavcev.
23. Fašisti so poslali »kazensko ekspedicijo« v Kobarid, misleč, da so Slovenci porušili vojaški spomenik na Krnu, v katerega je udarila strela. Aretirali so sedem pastirjev, v Kobaridu porušili spomenik skladatelja Hrabroslava Volariča, v Drežnici zažgali župnišče in eno kmečko hišo, v Starem selu pa so razdejali stanovanja.
25. V Gorici je bil občni zbor Delavske zbornice; socialisti so zapustili zborovanje, ker so pri glasovanju zmagali komunisti.
27. Kovinarji v Julijski krajini so stavkali v sklopu splošne kovinarske stavke v Italiji. Stavka se je končala 10. julija, ker se je reformistično vodstvo Italijanske zveze metalurških delavcev začelo pogajati z delodajalci.
30. Fašisti so požgali delavski dom v tržaškem predmestju Sv. M. Magdalena.

Julij

2. V Podgori pri Gorici je bil poslednji občni zbor delavsko kulturno-prosvetnega društva »Ljudski oder«. Dvainpetdeset delegatov je zastopalo 35 podružnic »Ljudskega odra«.
- 3.—6. V Genovi je bilo zborovanje Splošne konfederacije dela (CGL). Za komunistično strujo je bilo oddanih 249.519 glasov, za maksimalistično 250.472 glasov, za reformistično 537.357 glasov, za center 43.784 glasov, 12.030 pa je bilo vzdržanih.
12. V ladjedelnici Sv. Marka v Trstu so stavkali kovinarski vajenci.
24. V Trstu je bila delna stavka težških delavcev.

Avgust

1. V Italiji se je začela splošna tridnevna stavka za vzpostavitev zakonitosti v državi. Stavka ni uspela, ker so se voditelji delavske zveze (Alleanza del lavoro) omejili na zahtevo po demokratični vladi, ki naj bi vključevala tudi reformiste. Med stavko so fašisti napadli tiskarno listov »Il Lavoratore« in »Delo« ter Delavski dom. Te napade so delavci odbili. V Miljah so stavkajoči z bombami napadli fašiste, ki so branili stavkokaze, in jih 25 ranili; pri Vižinadi so ranili 21 fašistov, nakar so ti zažgali prostore mladinskega komunističnega krožka in dve poslopji.
29. Na zborovanju v Trstu so brezposelni sklenili začeti neposredno protestno akcijo z neplačevanjem stanarin in občinskih uslug.
31. V Krminu so fašisti zasedli občinsko poslopje, razpustili občinski svet, ker so v njem imeli večino komunisti, odstavili župana komunista Sfiligoja in izročili občino civilnemu komisarju.

September

3. V Trstu so bile ulične manifestacije in zborovanja delavcev v počastitev mednarodnega mladinskega tedna, ki je trajal do 9. septembra.

6. Fašisti so zasedli lesno podjetje v Škednju in vsilili svoje delavce, 18. septembra so preostali delavci začeli stavkati z zahtevo po umiku fašističnih skupin.
20. Na železniški progi med Mošo in Ločnikom je eksplodirala mina in preprečila transport fašističnih oddelkov. Fašisti so iz maščevanja požgali nekaj hiš v obeh vaseh.
21. V Renčah so fašisti zažgali knjižnico pevskega in tamburaškega društva »Svoboda« ter del inventarja hranilnice in posojilnice, ker so dan prej neznanci spodrezali drog za italijansko zastavo.
22. V Trstu so fašisti razdejali in zasedli dom mornarjev, kjer je bil sedež Zveze pomorskih delavcev.
24. Izšel je odlok o ukinitvi slovenskih srednjih šol v Julijski krajini.

Oktober

- 1.—3. V Rimu je bil kongres Italijanske socialistične stranke. Resolucija levice, o izključitvi reformistične struje, je dobila 32.106 glasov, reformistična pa 29.119 glasov. Po izključitvi reformistov iz ISS so le-ti ustanovili svojo stranko Partito socialista unitario z glasilom »Giustizia«, ki ni pristopila k nobeni internacionali.
10. Fašisti so zasedli urade bolniških blagajn v Trstu, Gorici, Tržiču, Krminu, Tolminu in Gradiški, ki so bili v rokah komunistov, in zahtevali prisilno upravo.
- 28.—29. Ponoči so fašisti zasedli urade oblastnih organov v večini krajev v Italiji in Julijski krajini. Vlada je razglasila obsedno stanje, ki ga pa kralj ni hotel potrditi. Začel se je fašistični pohod na Rim.
29. Kralj je dal Mussoliniju mandat za sestavo nove vlade. Začela se je doba fašistične vladavine v Italiji, ki je trajala do julija 1943.
V Trstu so fašisti po zasedbi javnih poslopij prekinili električno in plinsko napeljavo v tiskarni delavskih listov »Il Lavoratore« in »Delo«, ki sta ponovno začela izhajati 7. decembra 1922 oziroma 18. januarja 1923.

November

16. Začela se je sodna razprava proti sedmim obtožencem s Kobariškega, osumljenim, da so porušili vojaški spomenik na Krnu. Trije so bili po krivem obsojeni na 7 do 15 mesecev zapore in na denarno kazen, štirje so bili oproščeni.
- Novembra je bil v Trstu kongres deželne zveze komunistične stranke za Julijsko krajino, ki je ustanovila okrožja in izvolila posebne deželne odbore za sindikalna, agrarna, zadružna in kulturna vprašanja.

December

21. Fašistična oblast v Trstu je aretirala in zaprla za 4 dni vseh pet urednikov delavskega glasila »Il Lavoratore«.
 28. S kraljevim odlokom je bila v Italiji razpuščena kraljeva straža (guardia regia) in ustanovljena Prostovoljna milica za državno varnost (Milizia volontaria per la sicurezza nazionale — MVSN), podrejena neposredno predsedniku vlade Mussoliniju.
- Decembra je bil v ilegali kongres Zveze komunistične mladine za Julijsko krajino.

1923

A

Januar

10. Pokrajinska uprava je na podlagi zakona o zaščiti države razpustila mladinsko izobraževalno društvo »Iskra« zaradi komunistične propagande.
- 13.—14. V Beogradu je bila konferenca, kjer je bila ustanovljena Neodvisna delavska stranka Jugoslavije (NRPJ) kot legalna oblika KSJ. Bivši komunistični poslanci iz Slovenije so bojkotirali konferenco NRPJ.
14. V unionski dvorani v Ljubljani je bil protestni shod Zveze delovnega ljudstva s 3000 udeleženci. Protestirali so proti zavlačevanju izvolitve župana in zahtevali sklicanje na novo izvoljenega občinskega sveta.
21. Na konferenci v Ljubljani, ki sta jo sklicala delavski občinski klub in uredništvo »Delavskih novic«, je vodilna skupina v pokrajinskem vodstvu KSJ v kompromisu s socialisti okrog »Zarje« ustanovila Socialistično stranko delovnega ljudstva za Slovenijo, ki se pa ni priključila Neodvisni delavski stranki Jugoslavije.
27. Na prvi seji novega občinskega sveta v Ljubljani je bil izvoljen za župana socialni demokrat dr. Perič, za podžupana pa krščanski socialist dr. Stanovnik.
- 27.—29. V Beogradu je bila prva konferenca neodvisnih sindikatov Jugoslavije, ki se je je udeležilo 120 delegatov, od teh 4 iz Slovenije. Na njej se je centralni Medzvezni sindikalni odbor preimenoval v Centralni delavski sindikalni odbor Jugoslavije (CRSOJ). Konferenca je sprejela statut in resolucijo o organizacijskih vprašanjih, akcijskemu programu in o taktiki, o organizacijski enotnosti sindikatov, enotni fronti delavskega razreda, tisku in delavski mladini.
30. Deželno sodišče v Ljubljani je obsodilo dva delavca, ker sta v stavki mizarских pomočnikov avgusta in septembra 1922 pozivala stavkokaze, da opuste delo na mostu na Prulah.
Pred deželnim sodiščem v Ljubljani sta bila obsojena dva knjigoveška pomočnika zaradi preganjanja stavkokazov med stavko knjigoveških delavcev v juniju in juliju 1922.

Januarja so bili kovinarji KID v obratih Sava, Javornik in Dobrava v mezdnem gibanju.

Februar

4. V Trbovljah, Kočevju, Velenju, Rajhenburgu, Hudi jami, Zabukovici, Holmcu in Krmelju je Zveza neodvisnih sindikatov organizirala protestne shode proti nameravani ukinitvi 8-urnega delovnika, ki se jih je udeležilo nad 10.000 rudarjev.
6. Socialistična stranka delovnega ljudstva je izdala manifest za enotno fronto proletariata mest in vasi.
8. V Ljubljani je bil protestni shod železničarjev zaradi težkih življenjskih razmer železničarskih delavcev.
- 24.—25. V protest proti ukinjanju delavskih pravic v pravilniku o delovanju delavskih zaupnikov je priredil akcijski odbor Zveze neodvisnih sindikatov in Strokovne komisije protestne shode organiziranega delavstva v 15 krajih Slovenije.

25. V Ljudskem domu v Ljubljani je bila demonstracija javnih nameščencev in železničarjev proti draginji, neenakomerni določitvi draginjskih doklad in za uzakonitev železničarske pragmatike. Podobni shodi so bili še v Mariboru, Ptujju, Murski Soboti, Celju, Radečah, Novem mestu, Kočevju, Krškem in Kranju. Demonstracije sta organizirali Zveza neodvisnih sindikatov in Strokovna komisija.

Marec

- 11.—16. V unionski dvorani v Ljubljani sta bila protestna shoda železničarskih in javnih uslužbencev. Vladi so poslali resolucije z ekonomskimi zahtevami.
18. Na parlamentarnih volitvah je v Sloveniji nastopila Socialistična stranka delovnega ljudstva skupaj s skupino okrog »Zarje« in zbrala 6% glasov, medtem ko je dobila Socialistična stranka Jugoslavije le 3% glasov. Število glasov za obe delavski stranki se je v primerjavi z letom 1920 znižalo od 47.000 na 17.000. SLS je dobila 60,5% glasov.

April

- 1.—3. Na Jesenicah je bil kongres Osrednjega društva kovinarjev in sorodnih strok.
15. Na pritisk slovenskega proletariata je bila v Ljubljani konferenca Socialistične stranke delovnega ljudstva, katere se je udeležilo 77 delegatov. Na njej so odločili, da se bo stranka v celoti vključila v Neodvisno delavsko stranko Jugoslavije in ustavila izhajanje »Delavskih novic«, začel pa bo izhajati list »Glas svobode« kot glasilo NDSJ za Slovenijo. Konferenca je sprejela resolucijo o enotni fronti.
- 15.—22. Propagandni teden slovenskih delavcev v sklopu mednarodnega tedna, na katerega je pozvala mednarodna konferenca rudarskih delavcev v Frankfurtu.
21. Začel je izhajati tednik »Glas svobode«, glasilo NDSJ za Slovenijo. Izhajal je do 30. V. 1924. Urejal ga je Anton Šušteršič.
22. Po vsej državi so bili protestni shodi proti brezpravnosti in nasilju. V Sloveniji je bilo 17 takih shodov, posebno množični pa v Trbovljah, na Jesenicah in v Ljubljani.
- 29.—30. V Beogradu je bila konferenca delegatov državnih nameščencev in železničarjev iz vse države, ki je odobrila resolucijo s shodov 11. in 16. marca v Sloveniji in jo poslala ministrstvu za promet.

Aprila je Partija za boj proti Orjuni organizirala ilegalne delavske proletarske akcijske čete (PAČ) z vrhovno komando v Ljubljani. Take čete so bile v Ljubljani in okolici, v Zagorju, Trbovljah, Hrastniku in na Jesenicah. PAČ so bile oborožene in so stražile delavske domove in naselja, ter se spopadale z orjunaši. Organizator čet in komandant vrhovne komande je bilo Franjo Vulč-Vlado.

Aprila so rudarji v mezdnem gibanju dosegli, da jim je TPD zvišala mezde zaradi naraščajoče draginje.

Maj

1. Na pobudo neodvisnih sindikatov je bil skupen shod vseh strokovnih organizacij in sprevod po Ljubljani. Na popoldanski zabavi pod Rožnikom je prišlo do

spopada z orjunaši. Enako organizirani shodi in proslave pa so bile še v Trbovljah, Hrastniku, Zagorju, Krmelju in Velenju. Podoben shod je bil kljub prepovedi tudi na Jesenicah.

5. Po petih tednih so tržiški kosarski delavci in kovači uspešno zaključili stavko za zvišanje mezd.
 8. Rudarji v obratu Kisovec v Zagorju so začeli stavkati z zahtevo, da odstranijo obratovodjo. 10. maja so jih podprli s solidarnostno stavko vsi zagorski rudarji.
 - 9.—12. Na Dunaju je bila druga konferenca KSJ. Na njej je bilo 34 delegatov iz domovine in 4 iz emigracije, 2 predstavnika KI in 1 predstavnik KMI. Namen konference je bil razčistiti vprašanje med levico in desnico in dati delegatom Kominterne pravo podobo o stanju v KSJ. Novo vodstvo je prisililo privrženca Sime Markovića, da so odkrito pojasnili svoje gledišče o najvažnejših idejnih in političnih vprašanjih. Začela so se oblikovati enotna idejna stališča KSJ kot osnova njene politike.
 14. Krojači in pekovski pomočniki so stavkali za 25 % zvišanje mezd in šestdnevni plačan letni dopust.
 16. V Ljubljani je bil ustanovni občni zbor akademskega levičarskega agrarnega kluba »Njiva«, ki je vzgajal člane za delo med podeželskim ljudstvom in širil agrarne ideje med akademsko mladino.
- Maja se je začelo mezdno gibanje kovinarjev na Jesenicah, ki je trajalo do 17. julija, ko so na pogajanjih s KID dosegli 20 % zvišanje minimalnih mezd.
- Maja je bilo mezdno gibanje kovinarjev v Strojnih tovarnah in livarnah v Ljubljani.
- Maja je bil v Hamburgu mednarodni kongres, na katerem sta se združili II. in poltretja (dunajska) internacionala. Kongres je odbil predlog za ustanovitev enotne fronte proletariata, ki jo je vodil frankfurtski mednarodni odbor.

Junij

3. V Ljubljani je bilo ustanovljeno Delavsko glasbeno društvo.
17. V Zagorju je bilo razvitje prapora delavskega prosvetnega društva »Vesna«. Manifestacije so se udeležili delavci iz vseh večjih slovenskih delavskih središč. V Moskvi se je začel četrti kongres Komunistične mladinske internacionale.
20. Začelo se je mezdno gibanje rudarjev TPD.
24. Na plenumu Zveze neodvisnih strokovnih organizacij so sklenili, da bo Zveza nadaljevala delo za združitev vsega strokovnega gibanja v Jugoslaviji. V ta namen so predlagali, naj bi se sestavil paritetni odbor z nalogo, da bi pripravljaval pot k združitvi in vodil enoten nastop komunistov in socialistov.
- 24.—26. V Kefrovem mlinu v Kotljah na Koroškem je bil drugi kongres SKOJ. Razpravljal je o razmerah v partiji in o II. konferenci KSJ ter sklenil, da se SKOJ ne bo vmešaval v frakcijske spore v KSJ. Pozval je organizacije, da posvete večjo skrb prosvetnemu delu v ilegalnih in legalnih organizacijah. Izvoljen je bil CK SKOJ.
- 24.—30. Na poziv izvršnega odbora KMI so v revirjih in Mariboru praznovali tretji internacionalni otroški teden v znamenju boja proti šolski reakciji in bedi otrok.

Julij

1. V Mariboru je bil vsedelavski zlet, kjer so nastopili tudi telovadni odseki »Vesne« pod vodstvom F. Vulča. Na prireditvi je bilo 10.000 delavcev z 20 zastavami in 3 godbami.
19. V Mislinji so stavkali lesni delavci, ker delodajalec ni hotel pristati na 35 % povišanje mezd. Zedinjena zveza lesnih delavcev je poslala ministrstvu za socialno politiko pismo o položaju lesnih delavcev.
20. Začela se je splošna rudarska stavka, v kateri je sodelovalo 9400 rudarjev, od tega v Trbovljah 4200 rudarjev, Zagorju 1600, Hrastniku 1300, Kočevju 900, Rajhenburgu 800, v Hudi jami pa 600. V stavki, ki jo je vodil akcijski odbor, sestavljen iz zastopnikov ZRD, JSZ in NSZ, so rudarji zahtevali povišanje mezd. Stavko so s pomočjo orožništva in vojaštva 17. septembra zlomili. TPD je odpustila stotine rudarjev, ki so si morali poiskati delo v Franciji, Belgiji in na Nizozemskem. To je bila zadnja velika stavka v povojnem revolucionarnem letu.
23. V jeklarni Ravne v Guštanju so se delavci brezuspešno pogajali za izboljšanje mezd.
26. Med mezdnim gibanjem v jeseniški železarni so aretirali 7 komunistov, ki so bili na glavni razpravi 12. septembra oproščeni.

Julija je centralni odbor Neodvisne delavske stranke Jugoslavije ustanovil začasne pokrajinske sekretariate za Srbijo, Hrvatsko, Črno goro, Slovenijo in Makedonijo, da bi lažje vodil gibanje in omogočil hitrejšo ustanavljanje krajevnih organizacij NDSJ.

Av g u s t

2. Na predlog občinskega kluba NDSJ je ljubljanski občinski svet izrazil solidarnost s stavkajočimi rudarji TPD in odobril 10.000 din podpore za njihove otroke.
3. Železničarji in javni nameščenci so 24 ur stavkali proti vladnemu načrtu zakona o državnih nameščencih in železničarjih, ki je odvezal že priborjene pravice (dopusti, socialno zavarovanje, delovnik itd.). Stavka je bila popolna med železničarji in med državnimi uradniki v Ljubljani, Mariboru, Celju in Ptujju. Vlada je morala načrt umakniti.
5. V okviru NDSJ je bil ustanovljen centralni sekretariat žensk, ki je izdelal začasen statut in začel ustanavljati ženske organizacije. Ustanovljeni so bili pokrajinski sekretariati v Beogradu za Srbijo in Črno goro, v Sarajevu, Zagrebu, Ljubljani in Skopju. Glavna naloga obnovljenega ženskega gibanja je bila politično in kulturno-prosvetno delo med delavkami, sindikalno organiziranje žensk in pritegovanje žensk v akcije, ki jih je vodila KSJ.
16. V Mestnem domu v Ljubljani je bil množičen shod delavcev, železničarjev in nameščencev, ki so ga sklicali neodvisni sindikati v podporo stavkajočim rudarjem in za izpolnitev zahtev železničarjev.
25. 24-urna protestna stavka velenjskih in zabukovških rudarjev iz solidarnosti s stavkajočimi v rudnikih TPD.
26. Mladinska organizacija je priredila »železni teden«, ki se je končal 2. septembra na deveti internacionalni dan revolucionarne delavske in kmetske mladine.

Teden so posvetili agitaciji za vstop mladine v strokovne organizacije, v NDSJ in za širjenje lista »Proletarska mladina«.

28. Delavstvo v delavnicah Južne železnice v Mariboru je začelo pasivno rezistenco zaradi izprtja 1400 delavcev ob podržavljenju Južne železnice.

Avgusta je bilo v Litiji mezдно gibanje tekstilcev.

September

3. V mariborskih železniških delavnicah je bila 24-urna protestna stavka proti ukinitvi priborjenih pravic. Uprava je zaprla delavnice in izprla delavce. Mariborske železničarje so podprli delavci ljubljanskih železniških delavnic.
6. Neodvisna delavska stranka je v članku »Žensko gibanje in NDSJ« v »Glasu svobode« objavila program o delu med proletarkami in organizacijski načrt za pritegovanje in izobraževanje žensk.
9. Zlet delavskih telovadnih enot »Svoboda« v Šoštanju.
12. Oboroženi orjunaši so napadli Delavski dom v Ljubljani.
23. Na sestanku zastopnic ženskih društev Jugoslavije je bil ustanovljen poseben odbor za boj za ženske pravice. Soglasno je bil sprejet program jugoslovanske feministične alianse.
- 24.—25. Pri 16 osebah, osumljenih vodstva partijske organizacije v Sloveniji, so bile policijske preiskave.
29. V 57 obratih v Ljubljani se je začela stavka krojačev, ki se je končala 15. oktobra z delnim uspehom.
- Stavka čevljarskih pomočnikov v Ljubljani.

Oktober

1. Politični jetniki v preiskovalnem zaporu v Litiji, ki so bili aretirani zaradi rudarske stavke, so začeli gladovno stavko. Zahtevali so, da pospešijo preiskavo in jih izpuste iz zapora.
4. V tovarni Titan v Kamniku so delavci zahtevali 30% zvišanje prejemkov. Ker uprava zahtev ni sprejela, so prenehali delati po akordu, nakar je ravnatelj tovarno zaprl in izprl delavstvo.
11. Medtem ko je ljubljanski občinski svet razpravljal o obrtno nadaljevalnih šolah, je pred magistratom demonstriralo 500 vajencev, ki so poslali k županu deputacijo. Zahtevala je odprtje obrtno nadaljevalnih šol. Policija je s silo razgnala demonstrante, 4 aretirala in prepovedala izhajanje »Proletarske mladine«.
- 12.—15. V Moskvi je bila prva mednarodna kmečka konferenca.
13. Odbor strokovnih društev na ljubljanski univerzi je sklical protestno skupščino proti nameravani ukinitvi nekaterih fakultet. Člen finančnega zakona, ki je odpravljaj medicinsko in teološko fakulteto v Ljubljani, so črtali.
- Oktobra je bil pri Neodvisni delavski stranki Jugoslavije za Slovenijo ustanovljen ženski sekretariat.

November

23. Okrožno sodišče v Celju je obsodilo tri rudarje zaradi agitacije med stavko rudarjev julija-avgusta 1923.

December

3. Na izrednem občnem zboru krajevne organizacije NDSJ v Ljubljani je klub občinskih svetovalcev NDSJ sklenil izstopiti iz Zveze delovnega ljudstva in preiti v ljubljanskem občinskem svetu v opozicijo.
9. Na ljubljanski univerzi je bil shod akademske mladine, na katerem so protestirali proti nasilju beograjskih žandarjev nad akademiki marksisti in zemljoradniki ter proti kratenju akademske svobode.
10. V Francijo se je izselila prva skupina 14 rudarjev, ki so zaradi stavke ostali brez dela. Med njimi so bili tudi vodilni partijski delavci iz trboveljskih revirjev.
18. Zaradi agitacije med rudarsko stavko sta bila obsojena pred okrožnim sodiščem v Celju dva rudarja iz Senovega.
19. V Mestnem domu v Ljubljani je bil shod vajencev. V resoluciji so zahtevali odpravo šolnin v obrtno nadaljevalnih šolah in pouk med delovnim časom, ter protestirali proti pretepanju vajencev. Po zborovanju je okrog 400 vajencev demonstriralo pred Mestnim domom.

1923

B

Januar

4. Enotna pokrajina Julijska krajina je bila razdeljena na tri pokrajine; tržaška pokrajina je obsegala razen Trsta še tržiški okraj, del Krasa in Slovenske Istre ter postojnski okraj; puljska pokrajina je obsegala Istro brez Reke, videmska pokrajina pa je obsegala razen stare videmske pokrajine še pretežni del Goriške do Bovca in Idrije. Z novo upravno-politično razdelitvijo so bili Slovenci v posameznih pokrajinah v manjšini, kar naj bi olajšalo italijanizacijo teh krajev.

Januarja je oblast razpustila odbor okrajne bolniške blagajne v Gorici, kjer so prevladovali komunisti. Upravo je prevzel komisar, ki je v dveh letih zamenjal vse uslužbence s fašisti.

Januarja je predsedstvo Komunistične internacionale izdalo razglas italijanskemu delavstvu, naj se bori za osemurni delavnik, za ugodne delovne pogodbe v poljedelstvu in industriji, za odpravo davkov na delavske mezde, za ohranitev doterdanih delovnih pogojev, za obrambo stanovanjskih najemnikov in proti oddajanju državnih obratov v zasebno upravo.

Februar

Februarja je italijanska policija aretirala mnoge vodilne komuniste zaradi razširjanja razglasa KI. V Julijski krajini so bili aretirani uredniki »Dela« in »Il Lavoratore« ter drugi komunisti.

9. Nemški komunisti so na shodu v Berlinu sprejeli resolucijo, v kateri obsojajo aretacije komunistov v Italiji in obljublajo, da se bodo borili za osvobodjenje vseh revolucionarnih delavcev, ki so bili aretirani v Italiji in v drugih državah.

Marec

7. Podprefekt tržaške pokrajine je izdal odlok o začasni ukinitvi lista »Il Lavoratore«, ki je bil edini dnevnik KSI.
28. Izšel je kraljevi odlok o poitalijančevanju slovenskih in hrvaških krajev v Julijski krajini.

April

- 15.—17. V Milanu je bil kongres Italijanske socialistične stranke, ki je odbil predlog mešane komisije o združitvi s Komunistično stranko Italije. Italijanska socialistična stranka se ni hotela odpovedati svojemu imenu, svojim tradicijam in avtonomiji. Frakcija tretjeinternacionalcev v ISS je bila v manjšini in je pozneje izstopila.

Aprila je italijanska fašistična vlada prepovedala praznovanje prvega maja in namesto tega uvedla državni praznik 21. aprila, obletnico ustanovitve Rima.

Junij

3. V ulici della Tesa v Trstu so se štirje mladi komunisti spopadli s fašisti. Na begu so mladinci po naključju ubili fašista, ki se ni udeležil spopada. Fašisti so iz maščevanja razdejali lokale v predmestju Sv. Jakob in ranili več ljudi. Naslednji dan so vrgli bombo v tiskarno delavskih listov, ponoči pa odpeljali enega izmed voditeljev komunistične mladine Maria Berceta in ga umorili.
5. Oblast je za dva tedna prepovedala izhajanje komunističnih glasil »Delo« in »Il Lavoratore«, ker sta obsojala dogodke v Trstu 3. in 4. junija.
26. Goriški tiskarji so začeli stavkati zaboljšanje materialnega položaja.

Julij

5. Fašisti so razbili zborovanje kovinarskih delavcev v delavskem domu v Trstu in opustošili dom, tiskarno delavskih listov in kavarno »Edera«.
7. Policija je zasedla tiskarno listov »Il Lavoratore« in »Delo«. Dan pred tem je oblast prepovedala izhajanje lista »Il Lavoratore«.

Julija je osrednji odbor Zveze komunistične mladine Italije razpustil mladinsko zvezo v Julijski krajini zaradi nediscipline in frakcionaštva. Leva struja mladih komunistov, ki se ni strinjala z linijo osrednjega odbora, je ustanovila novo organizacijo »Sezione Comunista d'azione della Venezia Giulia« — akcijska-sekcija komunistov Julijske krajine, drugi člani pa so ponovno ustanovili Zvezo komunistične mladine, ki je zajemala predvsem člane v Trstu, Furlaniji in Miljah. Zaradi hudega fašističnega terorja je akcijska sekcija kmalu razpadla.

Avgust

16. Komunistična stranka Italije je začela izdajati tednik »Lo stato operaio«.

Avgusta je tržaški prefekt izdal odlok o razpustu Stavbinske zadruge in imenoval likvidacijsko komisijo.

Oktober

- 18.—26. V Rimu je bil proces proti 31 komunistom, ki so bili aretirani v januarju in februarju 1923. Med obtoženci so bili voditelji KSI Bordiga, Gramsci, Terracini, Grieco in drugi. Vsi so bili oproščeni.
 19. Prefekt furlanske pokrajine je izdal odlok, o obveznem prevodu slovenskih časopisov v italijanščino. 22. sta izdala enake odredbe še prefekta tržaške in puljske pokrajine; 28. oktobra je vlada v Rimu razveljavila te odloke.
- Oktober je bila na ilegalnem sestanku v Idriji ustanovljena komunistična dijaška skupina, ki jo je vodil Albin Vodopivec.

November

- Novembra je policija v Trstu odkrila in zaplenila gradivo o ilegalnem delovanju komunistične stranke v Julijski krajini in aretirala člana pokrajinskega izvršnega odbora KS Borzaghinija in Visintinija. Delovanje KS je začasno upadlo.
- Novembra je bil ilegalni kongres slovenskih sekcij Zveze komunistične mladine za Julijsko krajino.

December

27. Veljati je začel zakon o šolski reformi (Gentilijeva reforma), ki je določal postopno ukinitvev slovenskega pouka na osnovnih šolah in uvedbo italijanščine v otroške vrtce.
- Decembra so v Trstu ponovno organizirali sindikat tramvajskih delavcev kot sekcijo komunističnega sindikata tramvajskih delavcev v Italiji.

1924

A

Januar

15. Centralni odbor Neodvisne delavske stranke Jugoslavije je izdal odlok o referendumu v vseh organizacijah, ker je bila njena državna konferenca že drugič prepovedana. Na referendumu so člani glasovali o naslednjih resolucijah: o političnem položaju in neposrednih nalogah NDSJ, narodnostnem vprašanju v Jugoslaviji, makedonskem in trakijskem vprašanju, agrarnem vprašanju in o fašizmu. Razen resolucij je bila predložena tudi kandidatna lista za strankin svet, ki so jo sporazumno sestavili predstavniki iz vseh pokrajin. Referendum je trajal do 15. februarja.
- 15.—22. Delavstvo je začelo proslavljati LLL teden ob 5. obletnici smrti Roze Luksenburg in Karla Liebkechta ter ob smrti V. I. Lenina.
21. V Gorkah pri Moskvi je umrl Vladimir Iljič Lenin.
22. Na ljubljanskih ulicah je bila množična demonstracija vajencev, ki so jim prepovedali zborovanje v Mestnem domu. Policija je aretirala nekaj demonstrantov.
24. Klub občinskih svetovalcev NDSJ v ljubljanskem občinskem svetu je na javni seji dal žalno izjavo ob Leninovi smrti.
29. V Mariboru je bila zaradi prepovedi zborovanja množična demonstracija vajencev, ki jo je policija razbila.

Januarja je bila na pobudo socialistov ustanovljena »Zveza delavskih žena in deklet«. Zveza naj bi skrbela za izobraževanje delavk in gospodarske izboljšave, ustanavljala naj bi domove za vaje, otroška zavetišča in drugo. Zveza je ustanavljala svoje podružnice po vseh industrijskih krajih Slovenije.

Januarja je bila v Beogradu III. državna konferenca KSJ, ki se je je udeležilo 35 delegatov. Na njej so sprejeli resolucijo o nacionalnem vprašanju v Jugoslaviji, ki je bila prvi poskus nacionalnega programa KSJ kot sestavina njenega revolucionarnega programa. Konferenca je izvolila novo centralno vodstvo.

Februar

5. Pokrajinski odbor Internacionalne delavske pomoči za Slovenijo je v razglasu pozval delavstvo, da organizira delavsko samopomoč v Sloveniji.
10. V Beogradu je bil prvi kongres Zveze delavske mladine Jugoslavije (SROJ). Sprejel je statut in resolucijo o gospodarskem boju in prosvetnem delu.
20. Pred okrožnim sodiščem v Celju je bila razprava proti 27 ženam rudarjev iz Sevnice, obtoženim, da so med rudarsko stavko 21. VIII. 1923 v rudniku Reštajn skušale preprečiti stavkokazom dostop do dela.

Marec

5. Policija je izdala tiralico za Francem Vuščem, ki je v začetku avgusta 1923 odšel iz Ljubljane v Sovjetsko zvezo.
8. Na zboru Orjune v Ljubljani so nastopili organizirani delavci in demonstrirali proti Orjuni.
9. V Delavskem domu v Ljubljani je bila prva kmetska konferenca, ki jo je sklicalo pokrajinsko tajništvo NDSJ. Na njej je bilo 24 zastopnikov revolucionarnih kmetov, ki so ustanovili kmetški odbor NDSJ, izdali manifest delavcem in kmetom ter resolucijo o položaju kmeta in o delu NDSJ na deželi.
16. Pokrajinsko tajništvo SKOJ je organiziralo konferenco legalne Zveze delavske mladine Jugoslavije (SROJ) v Ljubljani. Sklenili so razširiti SROJ na Slovenijo.
18. Ob obletnici pariške komune je delavstvo na poziv centralnega odbora Rdeče pomoči praznovalo internacionalni dan pomoči.
22. Na predlog NDSJ je bil sestanek zastopnikov vseh strokovnih organizacij za skupni dogovor o praznovanju 1. maja. Samo predstavnik SSJ in Strokovne komisije sta se izrekla proti skupnemu praznovanju.

Marca je oblast ponovno dovolila delovanje »Vesne« in odprla zapečateni delavski dom v Zagorju.

April

- 13.—14. Na prvi seji centralnega sveta NDSJ so med drugim imenovali tudi pokrajinski odbor NDSJ za Slovenijo.
27. Na Jesenicah je bila delavska manifestacija ob razvitju prapora Neodvisne delavske stranke Jugoslavije. Udeležili so se je tudi delavci iz Bohinja, Tržiča in od drugod. Zaradi manifestacije je oblast prepovedala proslavo 1. maja.

27.—28. V Beogradu je bil kongres Glavne delavske zveze, ki se ga je udeležilo 95 delegatov iz 31 strankinih zvez. Izven so ostale le neodvisne komunistične sindikalne organizacije.

Aprila so delavci v Trbovljah razgnali zbor Orjune, na katerem bi moral govoriti čelnik ljubljanskega oblastnega odbora Orjune ing. Marko Kranjec.

M a j

4. V Ljubljani je bila pokrajinska konferenca NDSJ za Slovenijo, ki so se je udeležili delegati 12 organizacij, 5 predstavnikov kmetov in zastopnik pokrajinske organizacije ZDMJ. Konferenca je sklenila, da bo NDSJ z oboroženimi delavci preprečila napovedan pohod Orjune na Trbovlje.

11. V Trbovljah je bila rudarska mladinska konferenca zastopnikov krajevnih organizacij ZDMJ za Trbovlje, Hrastnik in Zagorje.

18.—25. Teden, posvečen prostovoljnim zbirkam za žrtve reakcije.

24. Pred ljubljanskim okrožnim sodiščem je bila razprava proti skupini 7 komunistov iz Zagorja, ki so bili obtoženi komunistične propagande.

25. V Trbovljah je bil shod rudarske mladine iz Hrastnika, Zagorja in Trbovelj, kjer so izrazili pripravljenost za boj proti Orjuni.

Maja so orjunaši terorizirali delavce v Zagorju in ubili enega delavca v Škofji Loki.

J u n i j

1. V Trbovljah je bil oborožen spopad med delavci in orjunaši. Petdeset članov PAČ se je spopadlo z nekaj stotinami orjunašev. V spopadu sta padla 2 člana PAČ in trije Trboveljčani, orjunaši pa so izgubili tri voditelje. Člana PAČ Franca Fakina so orjunaši ujeli in zverinsko ubili, nakar so požgali rudarski dom. Aretiranih je bilo 32 delavcev. Dogodki 1. junija v Trbovljah so bili politični uspeh KSJ v Sloveniji.

Delavci na Jesenicah so organizirali protestno zborovanje proti orjunašem, ki so nameravali zažgati delavski dom.

3. Orjunaši so napadli na Glincah pri Ljubljani železničarja Rudolfa Juvana, ga pretepli in mu z vijakom zmečkali tri prste na roki. Isti dan so napadli še dr. Lemeža in ubili nekega delavca.

8. V Beogradu je bilo protestno zborovanje, ki sta ga sklicala NRPJ in SROJ proti nasilju orjunašev v Trbovljah. Na njem so pozvali delavce in siromašne kmete v enotno fronto za boj proti fašizmu in reakciji. V naslednjih dneh so bila protestna zborovanja še v Zagrebu, Kraljevu, Užicu, Kragujevcu in Podgorici.

10. V Zagrebu je bila triurna splošna stavka zaradi orjunaškega nasilja 1. junija v Trbovljah.

Razpuščen je bil ljubljanski občinski svet in postavljen komisar.

17. V Moskvi je začel V. kongres Komunistične internacionale, ki je trajal do 8. julija. Med drugim je razpravljal tudi o nacionalnem vprašanju v Jugoslaviji.

Junija so bile v Ljubljani demonstracije delavcev proti Orjuni, na katerih so se delavci spopadli s policijo.

Julij

4. V Šiški, Mostah in na Viču pri Ljubljani so se komunisti spopadli z orjunaši.
6. Kmečka mladina iz Podnarta se je spopadla z orjunaši, ki so pri postaji streljali na vlak.
10. Policijsko ravnateljstvo v Ljubljani je prepovedalo izhajanje »Glasa svobode« in »Strokovne borbe«.
12. Vlada Pašić-Pribičević je razpustila neodvisne strokovne organizacije v Sloveniji, Neodvisno delavsko stranko Jugoslavije, Zvezo delavske mladine, delavsko društvo »Vesna«, akademsko društvo »Vstajenje« in zapečatila delavske domove. Istočasno so aretirali vodilne partijske delavce. To je bila tako imenovana »mala obznana«.
13. V Ljubljani so aretirali člane pokrajinskega vodstva KSJ in druge komuniste.
15. V Bohinjski Bistrici in Nomnju so aretirali tri komuniste zaradi propagandnih letakov, brošur, slik in časopisov. Obtoženi so bili, da so pripadali komunistični stranki.

Avgust

8. Policijsko ravnateljstvo je ustavilo delovanje splošne delavske gospodarske zadruge Železničarski dom v Ljubljani in uvedlo kazenski postopek proti njenim funkcionarjem.
12. Veliki župan ljubljanske oblasti je izdal razglas o razpustu »Vstajenja«, akademskega društva komunistične smeri.
21. Začel je izhajati tednik »Delavsko kmetski list« legalno glasilo KSJ za Slovenijo. Izhajal je do 22. IV. 1926. Urednika Štukelj in Hlebec.

September

19. V Mestnem domu v Ljubljani je bil množičen protestni shod delavstva. V resoluciji so zahtevali takojšnjo dovoljenje za delovanje vseh strokovnih organizacij in NDSJ, izpustitev aretiranih, komisijo, ki naj ugotovi krivce za prvotnijske dogodke v Trbovljah, strogo izvajanje odredb zakona o zaščiti delavcev in takojšen razpis volitev v Delavsko zbornico in bolniško blagajno.

Oktober

1. Zveza delavskih žena in deklet je začela izdajati glasilo »Ženski list«. Izhajal je do 1. novembra 1935. Odgovorna urednica je bila predsednica ZDŽID Marija Rakovec.
3. Pred Mestnim domom v Ljubljani je bila demonstracija vajencev, ki so zahtevali kot že pred letom dni, naj bo pouk v obrtno nadaljevalnih šolah med delovnim časom. Policija je vajence razgnala.
14. Druga sodna obravnava proti 11 članom SKOJ iz Hrastnika, ki so jih zaprli v juliju zaradi komunizma.
15. Steklarji v Hrastniku in Zagorju so začeli stavkati, ker so jim hoteli podjetniki za 20 % znižati mezde.

20. V celjskih zaporih je 31 političnih jetnikov, zaprtih zaradi dogodkov 1. junija v Trbovljah, začelo gladovno stavko; zahtevali so, da takoj razpišejo obravnavo ali pa jih izpuste.

Jeseni je bil ustanovljen blok levih na ljubljanski univerzi.

November

- 25.—26. Pred celjskim okrožnim sodiščem je bila razprava proti 20 udeležencem in organizatorjem oboroženega odpora proti Orjuni 1. junija v Trbovljah. Sodišče je moralo zaradi pomanjkanja dokazov obtožence oprostiti.

Novembra je začela izhajati »Mladina«, mesečnik za sodobna slovenska kulturna vprašanja. Z drugim letnikom je postala levičarska, ko jo je prevzel književniški krožek Srečka Kosovela. Po četrtem letniku je leta 1927 prenehala zaradi finančnih težkoč.

December

1. Izšla so pravila rudarske bratovske skladnice za zavarovanje delavcev in osebja.
- 1.—7. Po vsem svetu je bil zbiralni teden za žrtve reakcije in njihove družine. V Sloveniji so zbirali za komuniste, zaprte v celjskih zaporih.
3. Na ljubljanski univerzi je bilo zborovanje za zaščito akademske svobode, ki so ga razbili jugoslovanski nacionalistični akademiki.
11. Na iniciativo strokovnih društev je bilo na univerzi protestno zborovanje zaradi krvavega nastopa policije proti študentom v Beogradu in Zagrebu; sprejeta je bila protestna resolucija.

1924

B

Januar

27. V Rimu so predstavniki italijanske in jugoslovanske vlade podpisali prijateljsko pogodbo in pogodbo o priključitvi Reke k Italiji.
- Zadnji deželni kongres komunistične mladine Julijske krajine.
28. Frakcija tretjeinternacionalcev v ISS je predlagala vodstvu stranke, da sklene proletarski volilni blok s KSI. Ker je ISS predlog odbila, so tretjeinternacionalci kot struja stopili v blok s komunisti.

Januarja je oblast v Julijski krajini prepovedala delovanje petnajstim slovenskim prosvetnim društvom, predvsem na Vipavskem in v idrijskem okraju.

Februar

12. Komunistična stranka Italije je s socialistično strujo tretjeinternacionalcev začela izdajati dnevnik »L'Unità«, glasilo delavcev in kmetov, pozneje glasilo KSI. Izhajal je do 31. X. 1926.
21. »Delo« je po dvomesečni prekinitvi zaradi pomanjkanja denarja ponovno začelo izhajati.

22. S kraljevim odlokom je bila Reka priključena k Italiji v skladu z rimskim sporazumom z dne 27. I. 1924. Ustanovljena je bila kvarnerska pokrajina kot četrta upravno-politična enota v Julijski krajini.
24. Izšel je zakon o nadzorstvu pokrajinskih političnih oblasti nad delavskimi združenji in organizacijami. S tem je bila okrnjena svoboda združevanja delavcev in delovanje delavskih organizacij.

Marec

15. V Trstu je začelo ponovo izhajati glasilo KSI »Il Lavoratore«, pod uredništvom Antona Jurage.
30. Fašisti so streljali na udeležence predvolilnega zborovanja v Ajdovščini in smrtno ranili delavca Štancarja, ki je umrl 20. maja.

April

6. V Italiji so bile parlamentarne volitve po reformiranem fašističnem volilnem zakonu, ki je zagotavljal večino fašistični stranki. V Julijski krajini je komunistična lista »proletarskega udruženja« dobila 20.765 glasov ali 7,7% in dve poslanski mesti. Izvoljena sta bila Egidio Gennari in Jože Srebrnič.
9. Na Slapu pri Vipavi so fašisti terorizirali prebivalstvo, ker je na volitvah glasovalo za komunistično listo. Odstavili so župana in postavili komisarja.

Aprila je komunistična stranka na Goriškem, ki jo je vodil Jože Srebrnič, pripravila okrog 50 kmečkih družin za odhod v Sovjetsko zvezo, kjer naj bi delale v kolhozih na Krimu. Fašistična oblast ni izdala dovoljenja za izselitev, zato je akcija propadla.

Maj

Maja je bila v Comu prva državna konferenca KSI, ki so se je udeležili predstavniki pokrajinskih zvez. V vodstvu KSI je prevladala nova vodilna skupina z Gramscijem.

Junij

10. Fašisti so zahrbtno umorili socialističnega poslanca v italijanskem parlamentu Giacoma Mateottija. Umoru je sledila kriza fašističnega režima, ker je opozicija iz protesta zapustila parlament in se umaknila na Aventino.
25. Predstavniki italijanskih protifašističnih strank so podpisali manifest, v katerem so obsodili umor Mateottija. Manifest je zaplenila kvestura.
27. Splošna konfederacija dela je organizirala 10-minutno protestno stavko v vsej državi zaradi umora Mateottija.

Junija in julija so bili kovinarji tovarne Sv. Andrej v Trstu v gibanju za zvišanje mezd, proti nadurnemu delu in za ustanovitev nove komisije za urejanje delovnih odnosov.

Julij

8. Ministrski svet je izdal odlok o omejitvi svobode tiska.
31. »Delo« je po enoinpolmesečnem presledku ponovno začelo izhajati.

Avgust

1. Po sklepu ministrskega sveta je postala fašistična milica sestavni del italijanske oborožene sile, vendar je bila še vedno neposredno podrejena velikemu fašističnemu svetu.
15. KSI je organizirala enomesečno propagandno akcijo za pomnožitev članstva in simpatizerjev KSI.
Po sklepu V. kongresa Komunistične internacionale se je struja tretjeinternacionalcev, ki je izstopila iz Italijanske socialistične stranke, pridružila Komunistični stranki Italije. V KSI je vstopilo 4500 članov.
31. Fašisti so v Trstu ubili protifašista Facchina.

Avgusta je bila ustanovljena v Italiji Zveza za obrambo revnih kmetov (Associazione di Difesa dei Contadini Poveri).

September

14. Pri Sv. Križu je bila konferenca komunistične mladine tržaške sekcije. V okviru mednarodnega mladinskega tedna, ki je trajal od 7. do 14. septembra, je mladina v Trstu in v Gorici prirejala manifestacije.

Septembra so v goriškem, gradiščanskem in tržaškem okrožju ustanovili odbore za pomoč političnim preganjanecem; oktobra so bili preimenovani v pododbore italijanske sekcije Rdeče pomoči.

Septembra je bila na Krasu konferenca mladih komunistov iz slovenskega dela Goriške.

Oktober

5. Na hribu Kalvarija nad Podgoro pri Gorici je bil ilegalen kongres komunistične stranke za Julijsko krajino. Kongresa se je udeležilo 80 delegatov, ki so zastopali 85 sekcij. Razpravljali so o reorganizaciji stranke po sistemu obratnih celic, o pripravah na ilegalno delo in o vprašanju slovenskih kmetov.
21. Parlamentarna skupina KSI je predlagala aventinski opoziciji, naj izkoristi krizo fašizma takole: zadevo Mateotti naj prenese z juridičnega na politično področje; pokliče naj delavske množice v boj za ekonomske pravice, v boj proti fašističnemu nasilju, na stavke in ustanavljanje delavskih kmečkih odborov; koalicija parlamentarne opozicije naj se spremeni v parlament opozicije. Predloge je aventinska opozicija odklonila.
25. V Delavski zbornici v Trstu je zborovanje sveta strokovnih zvez sprejelo resolucijo o boju delavstva za svobodo zborovanj, organizacij in stavk, o potrebi po enotni razredni sindikalni organizaciji in njenem množičnem značaju. Zborovanje je obsodilo reformistično taktiko splošne konfederacije dela (CGL) in odklonilo izvajanje statuta te konfederacije.
Idrijski rudarji so demonstrirali pred občinskim poslopjem, ker so davke za leto 1923 izterjevali z rubeži.

Oktobra so komunisti v Julijski krajini začeli organizirati Zvezo za obrambo revnih kmetov namesto dotedanje socialistične Zveze kmečkih delavcev, ki je začela razpadati. Zvezo, ki je bila organizirana po sekcijah, je vodil deželni odbor za Julijsko krajino.

November

9. Na Krasu je bil ilegalen kongres komunistične mladine za Julijsko krajino. Predstavniki tržaške, furlansko-goriške in istrske pokrajine so poročali o reorganizaciji po sistemu obratnih celic.
10. Komunistična poslanska skupina je ponovno predložila Odboru opozicije, da ustanovi protifašistični parlament.

December

14. Na občinskih volitvah v Renčah je lista delavcev in kmetov dobila dve tretjini glasov.

1925

A

Januar

1. V Beogradu je začelo izhajati ilegalno glasilo centralnega komiteja KSJ »Komunist«. Tiskarno je organiziral in list urejal Moša Pijade. Februarja 1925 je izšla tretja in zadnja številka, ker je policija odkrila tiskarno in aretirala Mošo Pijada.

Januarja je prvič izšla revija »Zapiski Delavsko-kmetske matice«, teoretično glasilo KSJ za Slovenijo. Izšle so 4 številke, zadnja 1. V. 1925, ker je policija prepovedala njeno nadaljnje izhajanje. Uredniški odbor so sestavljali Ivan Regent, ing. Anton Štebi, Ciril Štukelj in ing. Dragotin Gustinčič.

Februar

1. V Mestnem domu v Ljubljani je pokrajinski odbor Rdeče pomoči priredil veselico, katere izkupiček je bil namenjen zaprtim komunistom. Sledile so aretacije vodilnih sodelavcev Rdeče pomoči.
8. Na parlamentarnih volitvah je KSJ v Sloveniji zbrala na listi Delavsko-kmetskega republikanskega bloka 5368 glasov in ostala brez poslancev. Obe socialistični stranki v Sloveniji sta zbrali 7239 glasov, medtem ko je SLS obdržala absolutno večino.

Marec

10. V Trbovljah je bila konferenca rudarjev, na kateri so se zastopniki bivše Zveze rudarskih delavcev in socialistične Unije slovenskih rudarjev izjavili za združenje v enotno strokovno organizacijo.
16. V Mariboru so stavkali srednješolci; hkrati so bile po mestu protirežimske demonstracije.
21. V Ljubljani je bil množičen protestni shod, ki ga je sklicalo Društvo stanovanjskih najemnikov proti nameravanemu povišanju najemnine. Shoda se je udeležilo 2000 oseb.
22. V Celju je bil kongres Unije slovenskih rudarjev, kjer so sklenili združitev rudarjev v enotni strokovni organizaciji. Ustanovljena je bila Zveza rudarjev Jugoslavije.

Splošna železničarska organizacija, železničarsko pravovarstvena organizacija, Zveza železničarjev, Prometna zveza, društvo Sprevodnik in društvo pisarniških slug so se združili v enotno železničarsko strokovno organizacijo Jugoslavije.

Maj

17. Na shodu kovinarjev na Jesenicah so se kovinarji zedinili v enotno strokovno organizacijo.

Maja je policija preiskala v Ljubljani okrog 40 stanovanj levičarskih in katoliških srednješolcev. Sledile so disciplinske kazni in izključitev 20 dijakov iz šol.

Junij

14. Po vseh industrijskih središčih v Sloveniji so bili protestni shodi, ki so jih organizirale združene strokovne organizacije proti obdavčenju delavstva in proti socialni in politični reakciji v Jugoslaviji.

17. Na pobudo Narodnega ženskega saveza SHS in ljubljanskega Splošnega ženskega društva je bil v Ljubljani shod združenega slovenskega ženstva. Shoda se je udeležilo 12 ženskih organizacij, ki so protestirale proti morebitnemu razširjenju paragrafov 396. in 397. srbskega državnega zakona o dednem pravu po vsej državi. Ženske so zahtevale v dednih pravicah enakopravnost. Podobni shodi so bili tudi v Trbovljah, Zagorju, Hrastniku in Šoštanju.

Avgust

25. Začel je izhajati ilegalen ciklostiliran list SKOJ »Mladi boljševek«. Zaradi težkih razmer je izhajal vsak drugi mesec v srbohrvaščini in slovenščini.

September

6. Na občinskih volitvah v Zagorju je zmagala lista združenih delavcev in kmetov in dobila 200 glasov ter 9 mandатов.
19. Pred deželnim sodiščem v Ljubljani je bila razprava proti skupini komunistov, obtoženih delovanja v Rdeči pomoči. Vsi so bili oproščeni zaradi pomanjkanja dokazov.

Oktober

- 10.—12. Iz Neodvisnih sindikatov izključeni sindikalni funkcionarji so z reformisti organizirali v Beogradu kongres zedinjenja. Glavna delavska zveza Jugoslavije se je razglasila za Združeno delavsko sindikalno zvezo Jugoslavije (URSSJ).
21. V Zagorju so izvolili za župana novega občinskega odbora komunista Ludvika Faina.
- 24.—25. V Ljubljani je bil kongres zedinjenja železničarjev Jugoslavije, ki pa je združil le slovenske železničarje z reformističnimi sindikati.

Jeseni se je v Zvezi delavskih žena in deklet ustanovila komunistična frakcija.

November

19. »Delavsko kmetški list« je objavil članek Sime Markovića in Gjure Cvijića »O spornih vprašanjih med našimi slovenskimi sodrug«, v katerem sta obsodila kapitulantski način združevanja strokovnih organizacij v Sloveniji.

December

4. Na prvih volitvah v Delavsko zbornico so dobili večino socialisti.
11. Ustanovljen je bil Klub študentov marksistov na ljubljanski univerzi.
16. Politične in kulturne organizacije so protestirale proti okrnitvi slovenske univerze.
- 26.—27. V Ljubljani je bila pokrajinska strokovna konferenca, imenovana tudi tivolski kongres zedinjenja, kjer so se združili bivši neodvisni sindikati s sindikati Strokovne komisije in s tem ustanovili URSSJ v Sloveniji. Udeležilo se je je 89 delegatov.

Decembra je izšel v Ljubljani »Zbornik Delavsko-kmetske matice« namesto prepovedanih »Zapiskov delavsko-kmetske matice. Urednik Dušan Kermavner.

1925

B

Januar

3. Mussolini je v govoru v parlamentu napovedal prehod fašistične vladavine v fašistični režim. Fašizem je premagal krizo, ki jo je povzročila aventinska opozicija po umoru Mateottija.
 - 9.—11. V Marezigah, Truškah, Popetrih, Borštu, Laboru, Sv. Antonu, Čežarjih in Šmarjah je fašistična policija uvedla izredno stanje, aretirala več kmetov, preiskala stanovanja in prepovedala odhajanje iz vasi.
 12. Fašistična oblast je razpustila Zvezo delavskih zbornic za Julijsko krajino, ki je bila v rokah komunistov. Dotlej so lokalne oblasti razpustile večino sindikalnih organizacij, ki so bile povezane v Delavski zbornici.
- Januarja so začeli stavkati opekarji v Biljah, Bukovici, Volčji dragi in Dobravljah, zahtevajoč višje mezde. Stavko so delodajalci po 7 tednih zlomili s pomočjo stavkokazov in nekaj stavkajočih odpustili.

Februar

15. Delegaciji komunistične stranke in razpuščene zveze pomorskih delavcev sta imeli komemoracijo na grobu padlih v stavki 1902. leta v Trstu.

Marec

8. V Solkanu so delavci izobesili rdečo zastavo s črnim trakom v spomin na usmritev Alije Alijagića.
- 18.—24. V Italiji je bila splošna stavka kovinarjev zaradi prenizkih mezd. V julijski krajini so tržiški kovinarji začeli stavkati še pred splošno stavko, 18. marca pa so se ji pridružili vsi kovinarji v pokrajini (pribl. 12.000). Stavko je zaključila Italijanska zveza kovinarskih delavcev, ne da bi dosegla uresničitvev zahtev; zato se je stavka deloma nadaljevala.

Maj

28. Meddeželna konferenca sindikalnih organizacij iz tržaške, puljske, videmsko-goriške in beneške pokrajine je razpravljala o poenotenju sindikalnega gibanja in sklenila, da bodo pripravili konference po obratih in vzpostavili akcijske odbore.

Maja je bil v Pevmi pri Gorici pogreb Josipa Sossana, udeleženca upora v Boki Kortski. Pogrebni sprevod se je spremnil v delavsko manifestacijo, ki so ji sledile aretacije mnogih udeležencev.

Julij

Julija je bil v Repentaboru tajen sestanek Združenja revnih kmetov. Udeležilo se ga je okrog 30 delegatov in član CK KSI Ruggero Grieco.

Av gust

2. Na občinskih volitvah v Podgori in v Šempetru sta zmagali listi delavcev in kmetov.
21. List komunistične zveze za Julijsko krajino »Delo« je prenehal izhajati, ker je fašistična oblast zavračevala s potrditvijo novega urednika in zaradi finančnih težav. »Delo« je ponovno izšlo šele 17. aprila 1926.

Oktober

15. S kraljevim odlokom je bila dokončno prepovedana uporaba slovenščine in hrvaščine na sodiščih v Julijski krajini.

November

5. V Trstu so fašisti razdejali sedež framasonske lože, zaplenili in požgali opremo uredništva in tiskarne slovenskega lista »Edinost« ter razdejali več stanovanj članov framasonske lože. To so bile represalije zaradi poskusa atentata na Mussolinija 4. novembra. Sledil je razpust socialistične unitarne stranke in vseh framasonskih lož.
14. Tržaška prefektura je dokončno prepovedala izhajanje komunističnega glasila »Il Lavoratore«.
22. Izšel je kraljev odlok o ukinitvi slovenskega pouka v izvenšolskih urah, ki jih je Gentilijeva reforma iz leta 1923 še dopuščala.
24. Izšel je zakonski odlok, po katerem so morali biti odpuščeni iz državnih služb vsi tisti, ki niso bili politično zanesljivi in vdani fašizmu.

December

5. Policija je presenetila voditelje sindikata kovinarjev na tajnem sestanku v nekdanjem delavskem domu v Trstu in jih aretirala. Pri sekretarju Francu Debevcu je zaplenila 90 izvodov ilegalnega glasila »Il Metallurgico«.

1926

A

Januar

1. V Ljubljani je začela izhajati »Delavska politika«, glasilo Socialistične stranke Jugoslavije v Sloveniji. Urednik Rudolf Golouh.

Januarja je bil v Beogradu aretiran v stanovanju v Ulici kraljice Natalije komandant PAČ Franc Vulč (Vlado, Stanko).

Januarja je bila v Ljubljani ustanovljena meščanska ženska organizacija Ženski pokret, ki jo je ZDŽID pozdravila kot organizacijo, ki ima z delavskimi ženami tudi skupne cilje.

Februar

7. Pri TPD in pri KID so odpustili veliko delavcev, ki so ustanovili akcijske odbore proti redukciji in znižanju mezd.

Marec

Marca je skupina jugoslovanskih komunistov na Dunaju začela izdajati časopis »Srp i čekić«, ki je po sklepu tretje konference KSJ postal glasilo KSJ.

Marca je Zveza delavskih žena in deklet organizirala prvi »ženski teden«. Na shodih v 9 krajih so ženske terjale splošno, enako in tajno volilno pravico.

April

24. Policija je preiskala uredništvo in upravo »Delavsko-kmetskega lista« v Delavskem domu na Turjaškem trgu, zatem pa aretirala urednika Alberta Hlebca in upravnika Franja Peterkovića.

Maj

1. V založbi krajevne organizacije JSDS in KDZ v Mežici je izšla knjiga Vinka Möderndorferja »Boj za napredek mežiških rudarjev«. 10. maja sta veliki župan v Mariboru in uprava mežiškega rudnika vložila tiskovno tožbo proti avtorju pri deželnem sodišču v Ljubljani.

17.—22. Na Dunaju je bil III. kongres KSJ. Na njem je sodelovalo 36 delegatov z glasovalno in 12 s posvetovalno pravico ter predstavniki KI. Kongres je sprejel resolucije o organizacijskem, sindikalnem, nacionalnem in agrarnem vprašanju, ki so pomenile zmago protifrakcijskih sil. Delegati so zahtevali tako partijsko vodstvo, ki bi odpravilo frakcionaštvo. V nov centralni komite KSJ so prišli pripadniki leve in desne frakcije.

Maja je bila likvidatorska skupina v komunistični stranki Štukelj, Makuc in Sedej izključena iz pokrajinskega vodstva KSJ. Ti so nato ustanovili neodvisno delavsko-kmečko skupino »Zedinjenje«.

Junij

Junija je bil v Kefrovem mlinu v Kotljah III. kongres SKOJ. Na njem je 32 delegatov iz vseh pokrajin Jugoslavije razen iz Bosne kritično ocenilo dotedanje delo SKOJ in sprejelo naslednje naloge: delo med delavsko, kmečko in mestno mladino, med mladino nacionalno zatiranih narodov in manjšin, boj proti vojni nevarnosti in militarizmu, ideološko šolanje kadrov.

Avgust

20. V Ljubljani je začelo izhajati legalno glasilo KSJ »Enotnost«, ki je zastopala taktiko enotne fronte po sklepih III. kongresa KSJ. Izhajala je do 8. marca 1929. Uredniki France Klopčič, Albert Hlebec, Dušan Kermavner.

September

5. V Ljubljani je bil kongres Zveze delavskih žena in deklet. Komunistke so predlagale resolucijo o boju proti kapitalizmu kot največjemu sovražniku ženske enakopravnosti. Resolucija je bila sprejeta, toda pod pritiskom reformističnih voditeljev so bile komunistke izključene iz zveze.

O k t o b e r

Oktoberja je bila v Ljubljani stavka pekovskih pomočnikov, ki se je končala s polovičnim uspehom.

D e c e m b e r

18. Pred deželnim sodiščem v Ljubljani je bila razprava proti Mirku Veinbergerju, Benu Jugovarju in Ludviku Fainu zaradi govorov na shodu rudarjev 18. aprila in na proslavi 1. maja v Zagorju.

Decembra je bila v okviru »Svobode« ustanovljena športna podzveza kot sestavni del kulturne in telovadne organizacije »Svoboda«.

Decembra so kmetje v Lanišću napadli financarje, ko so prišli rubit. Zaradi tega so se kmetje znašli pred sodiščem.

1926

B

J a n u a r

Januarja je bila v Julijski krajini listkovna akcija v »LLL tednu« ob obletnici smrti Lenina, Roze Luksemburg in Karla Liebknechta.

Januarja je bil v Lyonu v Franciji III. kongres Komunistične stranke Italije, ki je med drugim sklenil nadaljevati taktiko enotne fronte in odpraviti frakcionaštvo v KSI. Vodstvo partije je prevzela skupina Gramsci-Togliatti, v osrednji odbor je bil izvoljen tudi Jože Srebrnič.

F e b r u a r

14. Dva člana tržaške sekcije KSI sta bila aretirana, ko sta polagala venec z napisom »Julijski proletariat — padlim v revolucionarnem boju« na grob žrtev stavke leta 1902.

M a r e c

17. Komunisti Julijske krajine so na tajnem sestanku med drugim sklenili ustanoviti obrambne odbore delavcev in kmetov.

Marca so komunisti v Trstu ob obletnici pariške komune natisnili letak »Resnica« s protifašistično propagando.

A p r i l

17. Po šestih mesecih je v Trstu ponovno začelo izhajati »Delo« pod uredništvom Vekoslava Mokoleta. Po novem tiskovnem zakonu je list smel objavljati samo vnaprej odobrene članke.

21. Tržaška sekcija KSI je na tajnem sestanku obravnavala vprašanje o enotni fronti, o sestavi osnovnih odborov za sindikalno obrambo in osrednjega pokrajinskega odbora za delo med možicami.

28. Veljati je začel fašistični zakon o sindikatih, po katerem sme za vsako stroko obstajati v vsej državi ena sama strokovna zveza. Stavke in izprtja so bila prepovedana. Ustanovljeno je bilo posebno ministrstvo za korporacije in nacionalni svet za korporacije.

Maj

1. Delavci v Julijski krajini so proslavili delavski praznik z ilegalnimi akcijami. V Solkanu so izobesili delavski zastavi, na Vipavskem so zažgali kresove. KSI je izdala razglas »Lavoratori e lavoratrici della Venezia Giulia«.

Junij

27. Tržaška sekcija KSI, simpatizerji in člani drugih protifašističnih strank so na tajnem sestanku razpravljali o volitvah tovarniških zastopnikov, položaju sindikatov in o enotni protivojni fronti.

Avgust

12. Izšla je zadnja številka komunističnega legalnega glasila »Delo«. Dotlej je bilo zaplenjenih 16 števil s pretvezo, da razširja »tendenciozne vesti«.

September

Septembra so komunisti v Julijski krajini v tednu »komunistične propagande« izvedli listkovne akcije.

Oktober

24. Policija je aretirala več komunistov iz Trsta, Tržiča in drugih furlanskih krajev, ko so se udeležili zborovanja pri Doberdobu.
31. V Bologni je 16-letni Anteo Zamboni streljal na Mussolinija. Ta četrti neuspešen atentat je bil načrtna provokacija, ki so jo izrabili za popolno fašizacijo države.

November

- 4.—6. V okviru represalij zaradi atentata na Mussolinija v Bologni so fašisti v Gorici razdejali sedeže slovenskih kulturnih ustanov, Katoliško tiskarno in Trgovski dom. Pohištvo so sežgali na glavni ulici.
5. Zaradi atentata na Mussolinija je veliki fašistični svet pripravil osnutek zakona za zaščito države, ki je predvideval razpustitev vseh nefašističnih strank, društev in zvez in ukinitve njihovih publikacij, ponovno uvedbo smrtne kazni in policijske konfinacije, ustanovitev posebnega sodišča za zaščito države in sankcije proti političnim emigrantom.
7. Ob obletnici oktobrske revolucije so komunisti v Julijski krajini izvedli obsežno listkovno akcijo.
9. Tržaški prefekt je s posebno odločbo prepovedal izhajanje komunističnega glasila »Delo«.

Fašistična večina v italijanskem parlamentu je na začetku zasedanja izključila iz zbornice opozicionalno manjšino in izglasovala zakon za zaščito države ter smrtno kazen, ki je začel veljati 25. novembra. Opozicijski poslanci so bili večinoma konfinirani, med njimi Jože Srebrnič iz Solkana, nekateri pa so emigrirali.

December

Decembra so goriški komunisti po ukinitvi »Dela« organizirali ilegalno tiskarno v hiši Ušajevih v Gorici, kjer so na opalograf razmnoževali »Delo« in partijsko literaturo.

1927

A

Januar

23. Na volitvah v oblastno skupščino na Štajerskem sta skupini okrog »Enotnosti« (komunistična stranka) in skupina »Zedinjenje« (socialisti) nastopili s skupno kandidatno listo, za katero je glasovalo 15.000 volivcev.

Marec

Marca je bilo praznovanje »ženskega tedna« z gesli: »nikoli več vojne«, »starostno in nezgodno zavarovanje« in »ženska volilna pravica«. Shodi so bili v Lescah, Kranju, Tržiču, Jesenicah, Zalogu, Trbovljah, Hrastniku in Ljubljani.

Junij

- 4.—5. Na Kongresnem trgu v Ljubljani je bil delavski zlet, ki so ga organizirali socialisti in reformistični sindikati. Ker prireditelji niso dovolili nastopa komunističnemu govorniku, je del zborovalcev demonstrativno odšel pred Delavski dom na Turjaški trg, kjer sta govorila Sima Marković in France Klopčič.
- 5.—10. V Beogradu je bil I. kongres neodvisnih strokovnih organizacij, na katerem je 59 delegatov zastopalo v CRSOJ vključene sindikalne zveze.
26. Na občinskih volitvah v Zagorju je zmagala komunistična lista »Dekalistov«, ki je zbrala 319 ali 41% glasov ter dobila 9 odbornikov. 9. julija je bil izvoljen za župana komunist Martin Repovž.
29. Delavsko-kmetško izobraževalno društvo »Probuda« iz Doba je skupaj z ljubljanskimi komunisti priredilo izlet na Zlato polje pri Domžalah. To je bil prvi izlet na podeželje v volilni agitaciji za delavsko-kmečki republikanski blok in za širjenje komunističnih idej na kmetih.

Junija so stavkali delavci v mariborskih železniških delavnicah proti ukinitvi režijske vožnje družinskim članom železničarjev.

Julij

5. Pred deželnim sodiščem v Ljubljani je bila razprava proti publicistu Ivu Grahorju, obtoženem, da je na obletnico zaloških žrtev 24. aprila položil na grob venec z napisom »KSJ žrtvam kapitala«. Zaradi pomanjkanja dokazov je bil oproščen.
- 18.—19. V tekstilni tovarni Intex v Kranju je bila stavka za povišanje mezd.
23. Na skupnem izletu jeseniških in bohinjskih delavcev v Bohinju je policija aretirala 15 delavcev, druge pa so orožniki razgnali.

Julija je na občinskih volitvah v Bohinju Delavsko-kmetški republikanski blok dobil 61 glasov in 4 odbornike.

Av gust

22. V Zagorju je bil razpuščen komunistični občinski svet in postavljen gerent.
23. V ZDA sta bila usmrčena italijanska revolucionarja Sacco in Vanzetti, ki sta bila po krivem obsojena leta 1920. Proletarci po vsem svetu so protestirali z demonstracijami.

28. Po Sloveniji so bili protestni shodi, ki jih je organiziral Delavsko-kmečki republikanski blok proti umoru Sacca in Vanzettija v ZDA.

V Zagorju je bil protestni shod zaradi razpusta občinskega sveta.

Avgusta so stavkali lesni delavci v Mariboru.

September

11. Na parlamentarnih volitvah je KSJ nastopila s socialnodemokratsko stranko na listi Delavsko-kmečkega republikanskega bloka (DKRB). Socialistična stranka Slovenije se pozivu KSJ k skupnemu nastopu ni odzvala. DKRB je dobil 9102 ali 5,2% glasov.
30. V Ljubljani se je začela stavka pekovskih pomočnikov, ki je trajala do 27. oktobra.

Oktober

2. Na volitvah v občinski svet v Ljubljani je komunistična lista DKRB dobila 392 glasov in 2 odbornika. Od prejšnjih volitev so izgubili 86 glasov.
9. Na pobudo Ženskega pokreta so priredila vsa ženska društva v Ljubljani shod, na katerem so zahtevala žensko volilno pravico, pravičnejšo socialno uredbo in svetovni mir.
16. V Zagorju je bila rudarska konferenca za obnovo strokovnega gibanja, ki je na predlog komunistov izvolila centralni akcijski odbor za obnovitev rudarskega strokovnega gibanja, iz predstavnikov vseh organizacij.
24. V Ljubljani je bil ustanovni občni zbor kluba svobodnih slovenskih književnikov. Za predsednika je bil izvoljen Bratko Kreft, za odbornika pa med drugimi tudi Tone Seliškar in Miran Jarc.
31. Višje deželno sodišče v Ljubljani je prepovedalo razpečevanje številke 41. »Enotnosti« z dne 28. X. 1927 zaradi uvodnega članka »Vedno bliže vojaški diktaturi«.

November

11. Na občinskih volitvah je lista DKRB dobila v Rušah 9 odbornikov, v Sv. Miklavžu 4, v Zgornjih Hočah 2, na Jesenicah 4 in v Kranjski gori 2 odbornika.
- 23.—24. Svet slušateljev ljubljanske univerze je sklical v avli univerzitetnega poslopja protestno zborovanje proti nameri vlade, da ukine medicinsko in tehnično fakulteto v Ljubljani. Po zborovanju je bil demonstracijski obhod po ljubljanskih ulicah, naslednji dan pa javno protestno zborovanje v unionski dvorani. V resoluciji so zborovalci zahtevali neokrnjeno univerzo.
27. Svet slušateljev ljubljanske univerze je organiziral po vsej Sloveniji protestna zborovanja proti nameravani okrnitvi slovenske univerze.
- Na občinskih volitvah v Velenju je dobila lista združenih delavcev in kmetov (DKRB) 150 glasov in 6 odbornikov, SLS pa 2 odbornika.

Novembra je bilo razpuščeno prosvetno društvo »Probuda« iz Doba pri Domžalah zaradi izleta junija 1927 in zaradi komunistične literature, ki jo je policija našla v društvenih prostorih.

December

18. Na občinskih volitvah v Mariboru je DKRB dobil 146 glasov in 1 odbornika.

Leta 1927 je izšla v Ljubljani mednarodna revija nove umetnosti »Tank«, ki jo je uredil Ferdo Delak. V njej so sodelovali progresivni pisci iz evropskih in azijskih dežel. Izšli sta 2 številki v nakladi 1200 izvodov.

1927

B

Januar

1. KSI je začela ilegalno izdajati svoje osrednje glasilo »L'Unità«. Tiskali so ga v raznih krajih v Italiji in v inozemstvu.
4. Reformistično vodstvo Splošne konfederacije dela (CGL) je razpustilo konfederacijo zaradi fašističnega sistema korporacij.

Januarja so komunistični mladinci v ulici Udine v Trstu organizirali ilegalno tiskarno.

Februar

1. V Rimu je začelo delovati Posebno sodišče za zaščito države, ki je do leta 1943 obsodilo 4554 oseb na skupno 27.735 let zapora, 42 oseb pa na smrt. Od tega je bilo 34 smrtnih kazni in 6400 let zapora izrečenih proti 700 antifašistom iz Julijske krajine.

Marec

Marca je bila v Trstu ustanovljena ilegalna konfederacija dela kot sestavni del ilegalne Splošne konfederacije dela v Italiji, ki so jo po razpustu ponovno vzpostavili komunisti 20. februarja 1927.

Marca je KSI začela tiskati svoje glasilo »Lo stato operaio« v Parizu, kjer je izhajalo do leta 1939.

Marca je bila v inozemstvu ustanovljena protifašistična organizacija Concentrazione d'azione antifascista, v katero so vstopili socialisti, republikanci in druge protifašistične struje v emigraciji.

April

7. Kraljeva odredba o spremembi priimkov, uveljavljena 1926 za južno Tirolsko, je bila raztegnjena na Julijsko krajino. V naslednjih letih je bila večina slovenskih priimkov poitalijančena.

Maj

1. Komunistični mladinci iz Trsta so v ilegalni tiskarni v Sesljanu natisnili letake in rdeče zastavice za proslavo delavskega praznika.
15. Kmetje iz Št. Petra na Krasu so z orožjem napadli fašistično patroljo, ki je preiskovala stanovanja, da bi odkrila organizacijo komunistov in kmečke obrambe. Ranjen je bil fašistični miličnik.

Junij

6. Posebno sodišče je obsodilo tri komuniste iz Pirana na 6 do 7 in pol leta zapora, ker so razširjali partijsko literaturo.
12. Na konferenci pokrajinskih tajnikov fašistične stranke iz Julijske krajine v Trstu so sklenili ukiniti slovensko-hrvaška društva in poslednje manjšinske pravice Slovencev in Hrvatov v obmejnih pokrajinah.
25. Posebno sodišče je obsodilo dva delavca, vsakega na leto dni zapora, ker sta aprila 1927 razširjala po podjetjih v Trstu letake in list »Battaglie sindacali«.
30. Posebno sodišče je obsodilo Štefana Lebna iz Slivja na 5 let in pol zapora, ker je januarja 1927 razširjal ilegalno »Delo«.

Julij

6. Prefekti obmejnih pokrajin so na konferenci v Rimu potrdili sklepe fašističnih tajnikov z 12. junija. Sledila je ukinitvev zadnjih razredov slovensko-hrvaških šol, razpust vseh slovanskih društev, prepoved izhajanja listov, vključitev mladine v fašistično organizacijo »Balilla« in izročitev premoženja slovanskih gospodarskih ustanov fašističnim ustanovam.

Poleti je bila ilegalna partijska tehnika na Goriškem preseljena iz Rafuta v Solkan k Peršonovim, kjer je delala do maja 1928.

Avgust

Avgusta so se odborniki razpuščene Zveze mladinskih društev in Zveze prosvetnih društev ilegalno sestali na Nanosu in ustanovili tajno protifašistično organizacijo TIGR. Dogovorili so se o protifašističnih propagandnih manifestacijah z izleti, uničevanju fašističnih raznarodovalnih ustanov in o izdajanju ilegalnega glasila, da bi opozorili svetovno javnost na vprašanje slovanske manjšine v Italiji.

Avgusta je bila v ladjedelnici Sv. Marka v Trstu protestna stavka proti usmrтитvi Sacca in Vanzettija v ZDA.

November

28. Člani ilegalne protifašistične narodnjaške organizacije so izvedli svojo prvo akcijo s požigom raznarodovalnega otroškega rekreacijskega doma na Proseku.
30. Posebno sodišče je obsodilo Viljema Zimica iz Žage na 7 let in pol zapora zaradi sodelovanja pri trosilni in napisni akciji na Trziškem marca 1927.

December

Decembra je izšla prva številka »Borbe«, ilegalnega glasila narodnjaške organizacije TIGR v Julijski krajini.

1928

A

Januar

1. V Ljubljani je začela izhajati revija krščanske socialistične mladine »Ogenj«, ki je nasprotovala politiki vodstva SLS. Izhajala je do decembra 1931.

22. V Ljubljani je bil občni zbor splošne delavske kulturne zveze »Svoboda«, ki je bila reorganizirana v telovadno, dramsko, pevsko, godbeno in športno podzvezo.

Februar

- 4.—5. V Ljubljani je bil kongres Zedinjenih delavskih strokovnih zvez Jugoslavije za Slovenijo — URSSJ.
12. V Ljubljani je bila konferenca športnih sekcij »Svobode« in ljubljanskega delavskega športnega kluba. Ustanovljena je bila športna podzveza »Svobode«.
19. V Ljubljani je bil delavski protestni shod proti ukinitvi zaščite stanovanjskih najemnikov.
- 25.—26. V Zagrebu je bila osma konferenca mestne partijske organizacije. Večina delegatov je potrdila protifrakcijsko stališče Josipa Broza in se odločila za boj proti frakcionaštvu. Novi komite je izvolil za sekretarja MK KSJ za Zagreb Josipa Broza. To je bil prvi odkrit obračun proletarskega jedra v partiji s frakcionaštvom.

Marec

21. Policija je prepovedala Klub neodvisnih akademikov ljubljanske univerze.
25. Po Sloveniji so bili ženski shodi ob praznovanju mednarodnega ženskega dne z gesli: za mir, za zaščito mater in otrok, za pobijanje prostitucije, za zaščito stanovanjskih najemnikov, za žensko volilno pravico.
29. Na sestanku zastopnikov KSJ (dekalisti), oblastnega odbora SSJ in Strokovne komisije so sklenili, da bodo enotno proslavili 1. maj. Izvolili so prvomajski odbor, da pripravi načrt in pritegne k skupni akciji še »Svobodo«, Zvezo delavskih žena in deklet in grafičarje.

April

22. Dekalisti so organizirali množično proslavo na grobovih žrtev pokola na Zaloški cesti. Govorili so Anton Hlebec, Andrej Čanžek, Matija Gorenc in Pavla Kastrin.
26. Ministrstvo notranjih zadev je izdalo odlok o strogi pripravljenosti upravnih in policijskih oblasti od 30. aprila do 2. maja zaradi praznovanja 1. maja.
30. V ljubljanskem narodnem gledališču je prvič nastopilo društvo »Delavski oder« z Golouhovo »Krizo« v režiji Bratka Krefta. Predstavo so zaključili s petjem Internacionale in z razvitjem rdeče zastave. Kasneje so igrali »Krizo« še dvakrat, nakar so njeno uprizorjanje prepovedali.

Aprila je izvršni komite KI sklical posvetovanje voditeljev KSJ, ki je odobrilo odprto pismo IK KI članom KSJ o protifrakcijskem boju. Dotedanje vodstvo KSJ je bilo odstavljeno in ustanovljen tričlanski začasni politbiro CK z Djuro Djakovičem, ki je dobil nalogo organizirati med članstvom razpravo o odprtem pismu in pripraviti IV. kongres KSJ.

Maj

1. Proslave 1. maja so bile strogo omejene.
- V tovarni »Titan« v Kamniku se je začelo mezdo gibanje.

13. Policija je prepovedala komunistični shod v Mestnem domu v Ljubljani, ki je nameraval obravnavati stanovanjsko vprašanje, novo uredbo za delovni čas in nasilje v policijskih zaporih.
- 28.—31. V Beogradu so bile protiimperialistične demonstracije delavske in študentske mladine proti ratifikaciji nettunskih konvencij med SHS in Italijo, ki so se končale s krvavim spopadom s policijo.
31. V Ljubljani je bilo protestno zborovanje študentov zaradi napada policije na demonstrante v Beogradu. Na zborovanju so razglasili 3-dnevno stavko. Ker je skupina študentov po zborovanju sežgala na univerzitetnem balkonu lepak z napisom »nettunske konvencije« in italijansko zastavo, je policija vdrla na avtonomna univerzitetna tla in se spopadla s študenti. Na intervencijo univerzitetne uprave je policija odstopila.

Junij

3. Zveza metalurških delavcev Jugoslavije in Strokovna komisija sta v Kamniku sklicali shod, da bi razpravljali o stališču do kolektivne pogodbe. Shod je bil prepovedan, ker je bilo delavstvo v Titanu še vedno v mezdnem gibanju.
13. V tovarni Titan v Kamniku se je začela stavka, ker je podjetje odklonilo delavske zahteve v mezdnem boju. Stavka je trajala skoraj 3 mesece in se končala brez uspeha.
28. Ob 20. uri je začela splošna stavka steklarskih delavcev v steklarnah v Hrastniku, Zagorju, Rogaški Slatini in Paračinu (že od 23.), ki se je končala 25. oktobra z uspehom.
30. V Beljaku je bila dvodnevna proslava 10-letnice avstrijske »Svobode« (Freiheit), ki se je je udeležilo tudi 140 Svobodašev iz Ljubljane, z Jesenic, Javornika in iz Lesc ter jeseniška kovinarska godba.

Julij

8. V Kamniku je društvo »Solidarnost« razvilo društveni prapor; na slovesnosti so bili delavski zastopniki iz vse Slovenije.
10. Na seji ljubljanskega občinskega sveta je dr. Milan Lemež v imenu delavsko-kmečkega republikanskega bloka v posebni izjavi obsodil atentat v narodni skupščini in predlagal, naj občinski svet sprejme tozadevno deklaracijo.

Avgust

13. Narodna skupščina je kljub odporu javnosti ratificirala nettunske konvencije, s katerimi je kraljevina SHS popustila Italiji glede ekonomskih in političnih pravic v zvezi s priključitvijo Reke.
- 16.—17. V vevški papirnici je bila 48-urna stavka, ki se je končala brez uspeha.
17. V Moskvi se je začel VI. kongres Komunistične internacionale, ki je trajal do 1. septembra. Sprejel je program KI.
- Avgusta je bila v Ptujju ustanovljena prva partijska celica v železniških delavnicah. Ustanovil jo je dr. Jože Potrč.

Avgusta so bile aretacije komunistov v vseh večjih krajih Jugoslavije, v Sloveniji pa na Jesenicah, v Zagorju, Dobu, Litiji, Trbovljah, Hrastniku in Ljubljani.

Avgusta je izšla v Zagrebu brošura »Glavnjaća kao sistem« Rajka Jovanovića s predgovorom Miroslava Krleže.

September

2. V Ljubljani so brivski pomočniki demonstrirali proti podaljševanju delovnega časa med jesenskim veleseljmom: Policija je aretirala 21 demonstrantov. Ker je bil organizator demonstracije tajnik brivske strokovne organizacije Matija Gorenc odpuščen iz službe, so bile po vsej Sloveniji protestne akcije.
3. Strokovna komisija je organizirala splošno stavko proti podaljševanju delovnega časa, ki je zajela 5000 ljubljanskih delavcev. Med stavko je bil v Mestnem domu shod stavkajočih in ulične demonstracije.
16. Na občinskih volitvah v Loki pri Zidanem mostu je lista DKRB dobila 176 glasov in 8 odbornikov.

Oktober

7. Na Jesenicah je bila svečana proslava 10-letnice »Svobode«, ki so se je udeležili tudi Svobodaši iz Beljaka.

November

6. V Dresdenu je bil IV. kongres KSJ, ki se ga je udeležilo 22 delegatov. Kongres je z odpravo frakcij začasno vzpostavil enotnost partije in opozoril na bližajočo se diktaturo v Jugoslaviji. Izvolil je novo vodstvo iz pretežno industrijskih delavcev, za organizacijskega sekretarja pa Djura Djakovića.
11. Širši odbor »Svobode« je sklenil izdajati glasilo »Svoboda«. Ob 10-letnici Cankarjeve smrti in 50-letnici rojstva je sklenil ustanoviti založbo Cankarjeva družba skupaj z razrednimi strokovnimi organizacijami.
12. Policija se je spopadla s študenti na poti z univerze v Union, kjer je bilo napovedano zborovanje ob osmi obletnici rapalske pogodbe. Študentje so nato demonstrirali pred nekim italijanskim poslopjem.
13. Zjutraj je bil na Golovcu tajen zbor komunistov, ki se ga je udeležilo okrog 40 članov KSJ in simpatizerjev. O oktobrski revoluciji sta govorila Josip Šenica in Ivan Zver.
Ob 11. obletnici oktobrske revolucije je bila v Ljubljani ulična demonstracija komunistične mladine, ki je v sprevedu nosila po mestu rdečo zastavo. Demonstrante sta na Miklošičevi cesti napadli in razgnali policija in žandarmerija.
25. Na sestanku neodvisnih akademikov so izvolili pripravljalni odbor, ki naj bi izdelal pravila za nov klub svobodnih akademikov.

December

- 24.—25. V Jaršah pri Ljubljani je bila pokrajinska konferenca KSJ za Slovenijo, ki se je je udeležilo okrog 25 delegatov. Na konferenci so konkretizirali sklepe IV. kongresa KSJ in poudarili nujnost borbenih akcij proletariata proti nevarnosti odkrite diktature. Konferenca je izvolila nov pokrajinski komite, v katerem so imeli večino delavci.

Decembra je začela izhajati »Svobodna mladina«, mesečnik za sodobna slovenska kulturna vprašanja. Nadaljevala je delo in tradicije »Mladine«. Na začetku šestojanuarske diktature je prenehala izhajati.

1928

B

Januar

Januarja so ustanovili v Trstu izvršni odbor ilegalne protifašistične narodnjaške organizacije »Borba«.

Marec

8. Izšel je kraljevi odlok, da starši ne smejo dajati novorojenim imen, »ki bi žalila narodni čut«. Slovenski otroci so odtlej smeli nositi samo italijanska imena.
 26. Goriško sodišče je obsodilo tri Slovence iz Idrijskega pri Kobaridu na 1 leto in 6 mesecev zapora, ker so 19. marca ponoči premazali slike Mussolinija na zidovih v Idrijskem.
 30. Posebno sodišče je obsodilo Franca Pleginka iz Škednja na 4 leta zapora zaradi prvomajske trosilne akcije leta 1927.
- Marca je policija aretirala kurirja ilegalne organizacije TIGR, ko je prenašal protifašistični tisk čez mejo, sledile so aretacije drugih narodnjakov na Goriškem.

April

8. Člani ilegalne narodnjaške organizacije »Borba« so ponoči zažgali šolo na Proseku.

Maj

3. Ponoči so člani ilegalne narodnjaške organizacije zažgali šolo na Katinari v Trstu.
29. Člani ilegalne organizacije TIGR so zažgali otroški vrtec v Tolminu.

Junij

4. Posebno sodišče v Rimu je obsodilo devetnajst voditeljev Komunistične stranke Italije na 5 do 22 let zapora. Sekretar KSI Gramsci je bil obsojen na 20 let.
27. Posebno sodišče v Rimu je obsodilo vodilne člane KSI za Julijsko krajino Leopolda Gasperinija in Elia Negrija na 7 let in 8 mesecev, Bartola Petronia pa na 4 leta in 11 mesecev zapora.

Av gust

6. Člani ilegalne organizacije TIGR so požgali otroški vrtec v Štorjah.
27. V gozdu na Kuclju je bila partijska konferenca za Goriško in Furlanijo, ki je razpravljala o poživitvi komunistične dejavnosti in o organizaciji med kmeti.
28. Komunistični mladinec Lojze Bergant je ponoči v Gorici ustrelil fašističnega ovaduha Kogejja, na begu pa še fašističnega miličnika in sam padel. Sledile so aretacije petdesetih goriških komunistov in narodnjakov.
29. Ponoči so člani ilegalne organizacije TIGR drugič zažgali rekreacijski dom na Proseku.

September

26. Posebno sodišče je obsodilo pet komunistov iz Trsta na 2 do 5 let zapora; aretirani so bili v oktobru 1927 ob odkritju ilegalne tiskarne. Štirje obtoženci so bili oproščeni.

November

22. Posebno sodišče je obsodilo tri tržaške komuniste na 2 do 5 let zapora, ker so februarja 1928 propagirali vstop v ilegalno Splošno konfederacijo dela.

December

26. Posebno sodišče je obsodilo pet komunistov iz Trsta na 2 do 5 let zapora; aretirani so bili v oktobru 1927 ob odkritju ilegalne tiskarne. Štirje obtoženci so bili oproščeni.

1929

A

Januar

1. V Ljubljani je začel izhajati mesečnik delavske kulturne in telovadne organizacije »Svoboda«. Izhajal je do decembra 1936.
6. Kralj Aleksander je uvedel diktaturo v Jugoslaviji s tem, da je razpustil narodno skupščino in razveljavil ustavo iz leta 1921. Na podlagi zakona o kraljevi oblasti in vrhovni državni upravi je postal nosilec vse oblasti v državi. Na ljudstvo se je obrnil s posebno proklamacijo. Sprejet je bil tudi odlok o razpustu občinskih in oblastnih samouprav. Razširjen je bil zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi in poostren zakon o tisku.
11. Z odlokom ministra notranjih zadev je bilo prepovedano delo Centralnemu delavskemu sindikalnemu svetu Jugoslavije in vsem organizacijam neodvisnih sindikatov, ki so bile včlanjene v CRSOJ.
- 13.—16. Po Sloveniji je bil razširjen letak pokrajinskega komiteja KSJ za Slovenijo »Proti vojaško-fašistični diktaturi«. To je bil v Sloveniji prvi odgovor diktaturi.

26. Razpuščena je bila Socialistična stranka Jugoslavije.

Pred deželnim sodiščem v Ljubljani je bila razprava proti Jožetu Gregorčiču in 10 članom jeseniške »Svobode«, ker so v delavski telovadni enoti »Svoboda« pripravljali vaje na melodijo Internacionale. Zaradi pomanjkanja dokazov so bili oproščeni.

Februar

26. Pred deželnim sodiščem v Ljubljani je bila razprava proti skupini članov SKOJ zaradi udeležbe na demonstraciji 13. XI. 1928 v Ljubljani.

Marec

1. Ustanovni občni zbor delavske založbe Cankarjeva družba. V odbor sta bila izvoljena tudi komunista Lovro Kuhar in Bratko Kreft.

April

- 5.—6. Po Sloveniji so bili razširjeni letaki proti režimu in kralju, ki so pozivali na oboroženo revolucionarno borbo za zrušitev absolutističnega režima, za oblast delavcev in kmetov.
17. Notranje ministrstvo je s posebnim odlokom prepovedalo praznovanje 1. maja.
21. V gramozni jami ob Linhartovi cesti je bilo tajno zborovanje komunistov, posvečeno obletnici krvavih dogodkov na Zaloški cesti.
25. Pri vasi Sv. Duh na jugoslovansko-avstrijski meji so orožniki zahrbtno ubili organizacijskega sekretarja CK KPJ Djura Djakovića in sekretarja Rdeče pomoči Nikolo Hečimovića.

Maj

- 2.—4. Zaradi napisne akcije v predmestju Ljubljane sta bila aretirana dva komunistična mladince.
12. V Ljubljani je bil kongres Zveze delavsko-prosvetnih društev »Svoboda«.
- 21.—22. V Šiški in v Zeleni jami v Ljubljani so bili razširjeni letaki PK KSJ in PK SKOJ z naslovom »Djuro Djaković in Nikola Hečimović«.
- 25.—26. Aretirani so bili člani pokrajinskega vodstva partije Ivan Zver, Ernest Tomc in Drago Gustinčič, osumljeni, da so se udeležili 25. maja sestanka v Taškarjevem borštu pri Tomačevem.

Junij

18. Pred okrožnim sodiščem v Celju je bil obsojen Ladislav Goršek, rudar iz Hrastnika na dve leti zapora zaradi delovanja v komunistični organizaciji.
 - 26.—27. Na Selu, v Vodmatu in v Rožni dolini v Ljubljani so bili razširjeni letaki PK KSJ in SKOJ »Delavci, kmetje in zatirani narodi — združite se« s pozivom na oborožen upor.
- Junija so bili ob proslavi 10-letnice ljubljanske univerze razširjeni komunistični letaki. Policija je izvedla hišno preiskavo pri študentih, ki so bili znani kot komunisti oziroma levičarji.

Julij

7. Pri mostu na Črnučah pri Ljubljani je bila partijska konferenca za Ljubljano, ki ji je prisostvoval tudi organizacijski sekretar biroja CK KSJ Viktor Koleča. Izvolili so nov mestni komite KSJ.
16. Pred celjskim sodiščem je bila razprava proti 12 komunistom, obtoženim komunistične propagande, snovanja partijske celice in Rdeče pomoči. Vsi so bili obsojeni.
24. Mariborsko sodišče je obsodilo 4 komuniste zaradi suma komunistične propagande in članstva v komiteju komunistične stranke.
27. Po ljubljanskih ulicah so komunisti raztrosili letake »Prvi avgust mednarodni protivojni dan«, ki so pozivali na revolucionarno borbo proti kapitalističnemu režimu. Istočasno so trosili tudi letake, posvečene padlim sekretarjem SKOJ v Samoboru.

28.—29. V Ljubljani je bila napisna in listkovna akcija za 1. avgust, mednarodni protivojni dan.

31. Na večer pred 1. avgustom so komunisti izstrelili rakete na Rožniku in na Ljubljanskem gradu.

Avgust

29. Pokrajinska strokovna trojka, partijski organ za delo s sindikati po uvedbi diktature, je izdala letak s pozivom na slovenske delavce, da se pridružijo revolucionarnemu strokovnemu gibanju in da kljub prepovedi ustanavljajo podružnice revolucionarnega strokovnega gibanja.

Avgusta in septembra je Strokovna komisija organizirala po Sloveniji 35 delavskih zborovanj s socialno-ekonomskimi zahtevami.

September

6.—7. Pokrajinska trojka revolucionarnih strokovnih organizacij je izdala letak »Za obnovo strokovnega gibanja«.

16.—18. V žičarni jeseniške železarne so stavkali delavci, ker podjetje ni ugodilo ekonomskim zahtevam.

Septembra se je začelo v revirjih TPD mezдно gibanje zaradi slabih ekonomskih razmer med rudarji v Trbovljah, Hrastniku, Zagorju, Hudi jami in v Laškem;

21. oktobra je bila sklenjena kolektivna pogodba.

Oktober

4. Izšel je zakon o razdelitvi države na nova upravna področja — banovine. Dotedanji naziv Kraljevine SHS je bil spremenjen v Kraljevino Jugoslavijo.

Oktober je bil na Dunaju plenum CK KSJ, ki je odobril dotedanjo politiko CK KSJ in poudaril, da se revolucionarni položaj v Jugoslaviji zaostruje, da je treba preiti iz obrambe v napad in pripravljati partijo in množice na oborožen boj.

November

4. Pokrajinski komite KSJ in PK SKOJ sta ob 12. obletnici oktobrske revolucije izdala letak, ki je pozival na oborožen odpor proti diktaturi. V zvezi s širjenjem teh letakov je policija aretirala komunistične mladince iz Most pri Ljubljani.

6. Na Ljubljanskem gradu in na Rožniku so komunisti ob proslavljanju obletnice oktobrske revolucije izstrelili rakete. V zvezi s tem je bilo aretiranih več mladincev, med njimi Maks Stermecki, član PK SKOJ.

8. Policija je na poljanski gimnaziji v Ljubljani aretirala Borisa Kidriča zaradi komunističnega delovanja. Sledile so aretacije okrog 30 srednješolcev, med njimi Edvarda Kardelja, Toneta Tomšiča, Vlada Kozaka.

Novembra je bila v Ljubljani prva ilegalna sindikalna konferenca neodvisnih revolucionarnih sindikatov. Sprejela je statut in poslala pismo vsem članom KSJ, da morajo biti člani svojih sindikalnih organizacij in najaktivneje sodelovati v njihovem delu in bojih.

December

1. Delavski oder »Svobode« je v Ljubljani uprizoril Tolstojevo »Vstajenje« v režiji Bratka Krefta.

V Ljubljani je bila ustanovljena podružnica delavskega društva »Priatelj prirode«. V odboru podružnice je bil tudi dr. Henrik Tuma.

31. Policijsko ravnateljstvo je prepovedalo delovanje telovadnih enot »Svobode«, ker se niso vključile v državno telovadno organizacijo, Sokol kraljevine Jugoslavije, ki je bila ustanovljena 4. XII. 1929.

1929

B

Marec

20. Člani ilegalne narodnjaške organizacije TIGR so raztrosili letake s pozivom na bojkot fašističnega plebiscita.
24. V Italiji je bil namesto dotedanjih parlamentarnih volitev plebiscit za fašistično vladavino. Pozitivnih odgovorov je bilo 8 in pol milijona, negativnih pa 136.000. Komunisti v Julijski krajini so z letaki pozivali prebivalce, da glasujejo proti, na poziv TIGR in protifašistične koncentracije pa je mnogo volivcev plebiscit bojkotiralo.

April

27. V tujini je bil kongres italijanske Protifašistične koncentracije, ki je med drugim obravnaval vprašanje narodnostnih manjšin v Italiji in sprejel resolucijo o rešitvi vprašanja z reformami.

Maj

11. Posebno sodišče je obsodilo prvo skupino šestih komunistov z Goriške na 2 do 30 let zapore zaradi atentata na izdajalca Kogejca v avgustu 1928.
16. Posebno sodišče je obsodilo drugo skupino osmih komunistov z Goriške na 3 do 5 let zapore zaradi atentata na izdajalca Kogejca.
17. Posebno sodišče je obsodilo tretjo skupino sedmih goriških komunistov na 3 do 5 let zapore zaradi atentata na izdajalca Kogejca. Dva obtoženca sta bila oproščena.

Julij

6. Člani ilegalne narodnjaške organizacije so ponoči minirali smodnišnico pri Proseku.

Av gust

1. Po navodilih CK KSI so tudi komunisti na Goriškem organizirali obsežno protivno manifestacijo. Zažgali so kresove in bengalične ognje, izobesili rdeče zastave in trosili propagandne letake. Hkrati so pobirali denarne prispevke »il soldo contro la guerra« in »il soldo per la rivoluzione«.

September

26. Člani TIGR so zažgali šolo v Škrbini.

Oktober

16. Posebno sodišče je obsodilo štiri istrske narodnjake na 30 let zapora, Vladimira Gortana pa na smrt, ker so 24. marca, ko je bil plebiscit, streljali, da bi odvrnili volivce od glasovanja in eñega po nesreči ubili.

Oktoberja je bila v Lyonu v Franciji konferenca italijanske ilegalne sindikalne organizacije. Vodstvo KSI je ob tej priliki razpravljalo z delegati iz Julijske krajine o narodnostnem vprašanju in o sodelovanju s slovenskimi narodnjaki.

Oktoberja je ilegalna narodnjaška organizacija v Trstu po ustrelitvi Vladimira Gortana organizirala napisne akcije z gesli »Slava Vladimiru Gortanu« in »Smrt Musso-liniju«.

November

7. Ob obletnici oktobrske revolucije je bila v Julijski krajini obsežna listkovna akcija, čemur so sledile aretacije petindvajsetih komunistov in protifašistov z Goriškega.

CGL	— Confederazione Generale del Lavoro (Splošna konfederacija dela)
CRSOJ	— Centralni radnički sindikalni odbor Jugoslavije
CRSVJ	— Centralno radničko sindikalno veče Jugoslavije
DKRB	— Delavsko kmetski republikanski blok
DSSS	— Delavka socialistična stranka za Slovenijo
GRS	— Glavni radnički savez
IO KI	— Izvršni odbor Komunistične internacionale
ISS	— Italijanska socialistična stranka
JDS	— Jugoslovanska demokratska stranka
JSDS	— Jugoslovanska socialno demokratska stranka
JSZ	— Jugoslovanska strokovna zveza
KDZ	— Kmetsko-delavska zadruga
KI	— Komunistična internacionala
KID	— Kranjska industrijska družba
KMI	— Komunistična mladinska internacionala
KSI	— Komunistična stranka Italije
KSJ	— Komunistična stranka Jugoslavije
MSOJ	— Medjusavezni sindikalni odbor Jugoslavije
NDSJ	— Neodvisna delavska stranka Jugoslavije
NRPJ	— Nezavisna radnička partija Jugoslavije
NSZ	— Narodno strokovna zveza
ORS	— Opšti radnički savez
PAČ	— Proletarske akcijske čete
SDSJ (k)	— Socialistična delavska stranka Jugoslavije (komunistov)
SKOJ	— Savez komunistične mladine Jugoslavije
SLS	— Slovenska ljudska stranka
SMRJ	— Savez metalskih radnika Jugoslavije
SROJ	— Savez radničke omladine Jugoslavije
SSJ	— Socialistična stranka Jugoslavije
TIGR	— Trst, Istra, Gorica, Reka
TPD	— Trboveljska premogokopna družba
URSSJ	— Udruženi radnički sindikalni savez Jugoslavije
ZDL	— Zveza delovnega ljudstva
ZDMJ	— Zveza delavske mladine Jugoslavije
ZDZID	— Zveza delavskih žena in deklet
ZRD	— Zveza rudarskih delavcev